

Національна самосвідомість та правова культура в умовах європейської інтеграції

Збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної
конференції
17 лютого 2017 року

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
НН Інститут історії та філософії
Кафедра права та міжнародних відносин

Національна самосвідомість та правова культура в умовах європейської інтеграції

Збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної конференції
17 лютого 2017 року

СумДПУ – 2017

УДК 34:008]:351.858(477)(4-6ЄС)(063)

ББК 67.9(4УКР)я43

В 84

Національна самосвідомість та правова культура в умовах європейської інтеграції: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції 17 лютого 2017 року / Укл. Іваній О.М. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017.

Рекомендовано вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Протокол №10 від 27 лютого 2017 року.

У збірнику здійснено комплексний аналіз сучасного стану досліджень національної самосвідомості як наукового поняття й суспільного феномену. Розглядаються проблеми національної правової системи в умовах європейської інтеграції. Приділяється увага формування правової культури майбутніх юристів. Детально аналізуються проблеми національної, регіональної та релігійної ідентичності в контексті європейської інтеграції.

Збірник призначений для науковців, магістрантів, студентів вищих навчальних закладів та всіх зацікавлених осіб.

Матеріали конференції надруковані в авторській редакції

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017

ЗМІСТ

Секція 1. СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЯК НАУКОВОГО ПОНЯТТЯ Й СУСПІЛЬНОГО ФЕНОМЕНУ	7
Іваній І.В. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В СВІТІ.....	7
Калиниченко Д.О. ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ ЯК КОМПОНЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ.....	9
Лазоренко С.А., Чхайло М.Б. ВІДРОДЖЕННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СОКІЛЬСЬКОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СУМСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА	12
Макаренко К.В., Конєва А.В. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ»	15
Сідельник Н.В. ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ	18
Секція 2. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	21
Бондаренко О.С. МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА	21
Герашенко Т.Г. ПРАВОПОРЯДОК ЯК СОЦІАЛЬНО-ЮРИДИЧНИЙ ФЕНОМЕН	24
Гетьманчук М.П. СЕРГІЙ ШЕЛУХІН ПРО ПРАВОВУ ОРГАНІЗАЦІЮ СУСПІЛЬСТВА ЯК НЕОБХІДНУ УМОВУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	26
Гетьманчук П.М. ПРАВО І МОРАЛЬ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ	30
Гриньова М.О. НОВЕЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РАТИФІКАЦІЇ КОНВЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРОТИ КОРУПЦІЇ.....	33
Денєжніков С.С. ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ.....	35
Догадіна А.В. КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	39
Єпик Л.І. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ УКРАЇНІЗАЦІЇ У 20-30 РР. ХХ СТ.41	
Іваній О.М. СТАНОВЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	43
Ладур Є.Д. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КОРУПЦІЙНОГО ЗЛОЧИНУ	46
Лук'янова Н.С. ДО ПИТАННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	48
Марченко Я.О. РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	51
Мельникова І.В. НОВЕЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	53

Озерський І.В. РОЗШИРЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ-ПСИХОЛОГА В ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРИВЕДЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ	56
Приходько В.О. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ.....	60
Самойленко Н.С. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ.....	63
Тищенко Д.О. ІНФОРМЦІЙНА ГЛАСНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	65
Філоненко О.С. ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ, ЇЇ ОЗНАКИ ТА ВИДИ.....	68
Шестопалов Р.М. ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЯВНОЇ РІВНОСТІ ОКРЕМИХ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	71
Штегельський В.Л. РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	74
Секція 3. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ.....	76
Баранова В.Є. ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВОВА КУЛЬТУРА В СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ	76
Бережна О.П. ДОСВІД КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ У СФЕРІ ЗАСТОСУВАННЯ СМЕРТНОЇ КАРИ	79
Вовк О.В. ЯК НА ДОНБАСІ У 1929 РОЦІ СТАВАЛИ КОМСОМОЛКАМИ.....	82
Жильнікова Н.Д. АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	84
Іваній О.М. АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	86
Любич С.В. СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	88
Мазнева А.С. РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	91
Медведєв І.А. ПРАВОВА КУЛЬТУРА З ПОЗИЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	95
Моцак С.І. ДО ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БУТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	97
Овчаренко Ю.В. РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ УКРАЇНИ ЯК КРОК ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	100
Секція 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ	103
Герман В.В. СТАТУС МОВИ ПРАВА В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ .	103
Малютін І.А. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТА – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ СУЧАСНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	108
Устименко А.С. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ	111

Швидка О.М. УПРОВАДЖЕННЯ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ СУДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРАВООСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «РОБОТА ПРАЦІВНИКА АПАРАТУ СУДУ ОЧИМА СТУДЕНТІВ» ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ	113
Секція 5. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ, РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА РЕЛІГІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	117
Безкоровайна Л.В., Стан О.С. ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	117
Голованьова Ю.А. ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	120
Зленко Н.М. ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ	122
Косяк В.А. ПЕРЕХОД К СЕКУЛЯРНОМУ МИРОВОЗРЕННЮ	125
Потапова О.Б. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ (1991 – 2014 РР.)	127
Рудик А.В. ВПЛИВ РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЮ.....	131

Секція 1. СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЯК НАУКОВОГО ПОНЯТТЯ Й СУСПІЛЬНОГО ФЕНОМЕНУ

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В СВІТІ

Іваній Ігор Володимирович

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та методики фізичної культури

Сумського державного педагогічного університету

імені А.С.Макаренка

Виникненню й поширенню української національної самосвідомості сприяло багато факторів суспільно-політичного, культурно-освітнього та соціально-економічного характеру. Не оминув цей процес і олімпійський спорт, який має в Україні давні й славетні корені. Адже, успіхи кращих спортсменів сучасності – це надбання багатьох поколінь, які серед фізичних якостей понад усе цінували силу, вправність, швидкість, витривалість; були мужніми, стійкими; сповідували високі морально-вольові принципи.

Входячи до складу двох імперій – Австро-Угорської та Російської ще наприкінці XIX століття наші предки, подібно до інших народів Європи, створювали фізкультурно-спортивні гуртки та інші об'єднання, які давали змогу думати про участь в Олімпійських іграх сучасності, починаючи вже з найперших.

Достеменно відомо, що до заявки на участь у кількох видах спорту було включено киянина, лікаря за професією, Миколу Ріттера. Таким чином історія виступу українців на Олімпійських іграх сягає ще 1896 року.

Одержавши персональне запрошення Ріттер заявляється на участь у змаганнях з греко-римської боротьби, стрільби з карабіна та фехтування на рапірах, ставши одночасно спеціальним кореспондентом газети «Кієвлянинь». Взявши участь у попередньому випробуванні зі стрільби по рухомій мішені, він став першим.

Повернувшись з Ігор, Ріттер став палким прихильником олімпійського руху, читав лекції, виступав зі статтями у пресі. Подав кілька листів до Міністерства народної освіти з пропозиціями створити Російський комітет тілесного виховання та народного оздоровлення.

Потужна збірна відправилась на Олімпіаду в Стокгольм вже у 1912 році – 178 чоловік. Але організатори знехтували спортивними принципами. До сьогодні невідомо чи насправді найсильніші, яких ніхто не виявляв, отримали запрошення для участі у змаганнях. Так за бортом, у повному розумінні цього слова, залишились спортсмени з кращих українських клубів Катеринославу, Києва, Одеси, Харкова, Таганрогу (який тоді входив до Малоросії). Проте є свідчення, що на цих Іграх був присутнім представник Кіровограду, борець

Микола Сокур. Та за день до двобоїв він пошкодив руку, що унеможливило його виступ.

Тільки у 1924 році українські атлети змогли офіційно брати участь у Іграх. Завдяки тому, що після бурхливих подій 1914-1920 років частина України, а саме Галичина, опинилась у складі Польщі, наші спортсмени отримали змогу виступити на Олімпіаді в Парижі, куди вперши направили свою збірну поляки.

Так у змаганнях легкоатлетів приймали участь львів'яни Станіслав Сосницький та Арсен Степанюк. У шосейній гонці на 188 км вихованці українських велоклубів Фелікс Костшебський та Казімір Кшиминський. У кінному триборстві – ще один львів'янин, Тадей Комаровський. Проте всі вони виступили без успіху, в кращому випадку, займаючи місця наприкінці першої десятки. А найбільшого успіху досяг львів'янин Адам Круликевич, який у складі збірної Польщі став володарем бронзової медалі в кінному спорті. Виступали етнічні українці й у футбольних змаганнях. До 1/8 у складі команди США дійшли Василь Демко та Андрій Страдань, а у складі збірної Чехословаччини – Андрій Фовицький. За команду Польщі виступали – львів'яни Мечислав Батш та Вацлав Кухар.

Та, напевно, найбільше досягнення представника української діаспори сталося під час Ігор 1928 року в Амстердамі. Юрко Коцай став першим українцем, хто здобув золоту нагороду на Олімпійських іграх. Відзначився він у плаванні на спині на дистанції 100 метрів. Ще одне золото він виграв у складі команди в естафеті 4х200 метрів. У тій команді партнером нашого олімпійця був славнозвісний «Тарзан» – Джонні Вейсмюллер.

На цій же Олімпіаді спалахнула зірка українського боксера Стефана Галайко, який виборов для команди США срібну медаль у легкій ваговій категорії. Не залишився без медалі і фехтувальник зі Львова Тадей Фрідріх. У складі збірної Польщі він став бронзовим призером командних змагань на шаблях. Таку ж нагороду Фрідріх здобув і на наступних Олімпійських іграх.

І якщо на наступних Іграх у Лос-Анджелесу представників нашої країни майже не було помічено, то Олімпіада 1936 року вже стала рекордною за участю в них атлетів українського походження, які представляли різні команди Європи та США.

Так бронзовим призером у спортивній ходьбі на 50 км став Адальбергс Бабенко з Латвії. Ще два легкоатлети представляли спортивний клуб «Чарні» зі Львова, та виступали за збірну Польщі. Це Казімір Кухарський, що став четвертим на дистанції 800 метрів та марафонець Броніслав Ганцаж. Шості місця у команді США вибороли – у штовханні ядра Дмитро Заєць, та у плаванні на 100 метрів вільним стилем Петро Файк. У змаганнях на шпагах виступав член клубу «Сокіл» Антон Франц. Михайло Гутовський та Іван Комаровський представляли Львівське військово училище, яке мало непоганих коней. Не в останню чергу завдяки воротарю Спиридону Албанському, півзахиснику Яну Васевичу та нападаючому Михайлу Матіясу збірна Польщі по футболу дійшла до півфіналу олімпійського турніру.

Так, виступаючи в олімпійських змаганнях протягом майже півстоліття за різні збірні світу, українці не здобули якихось визначних успіхів. І тільки окремі представники нашої нації спромоглися на завоювання медалей хоча б якогось гатунку. Але саме тоді був закладений потужний потенціал подальших вдалих виступів наших атлетів на великих міжнародних спортивних, перш за все Олімпійських, турнірах. Адже вже по цих першим виступам відчувалося, що як тільки більш менш налагодиться мирне життя та трохи вщухнуть катаклізми першої половини ХХ століття, що зачепили Україну чи не найбільше за всіх, наші атлети, які завжди були сильними духом, волелюбними та відчайдушно відданими власному народу, зможуть реалізувати свій потужний спортивний потенціал, який був закладений в них ще пращурами.

Література

1. Анохин А. Первые Российские Олимпийские игры в Киеве // Спортивная жизнь. – 2000, – № 6. – 24 с.
2. Вацеба О. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. Вацеба.– Івано-Франківськ: Лілея – НВ, 1997. – 232 с.
3. Енциклопедія олімпійського спорту в Україні / за ред. В.М Платонова. – К.: Олімпійська літ-ра, 2005. – 463 с.
4. Золоті сторінки олімпійського спорту України. – К.: Олімпійська література, 2010. – 292 с.
5. Олимпийский спорт: в 2 т./ В.Н. Платонов, М.М. Булатова, С.Н. Бубка [и др.]: под общ. ред. В.Н. Платонова. – К.: Олимп. лит-ра, 2009. – т.1. – 736 с., т.2 – 690 с.

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ ЯК КОМПОНЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

*Калиниченко Дмитро Олегович,
магістрант*

*Навчально-наукового Інституту фізичної культури
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка*

Державна політика у сфері духовно-ціннісного розвитку сучасного суспільства спрямована на формування світогляду громадян і утвердження у свідомості національних цінностей, інтересів та пріоритетів. У творчих доробках вітчизняних на зарубіжних науковців широко висвітлюється питання структурно-функціонального аналізу національної свідомості (Бабакова В., Семенова В, 1996; Крапівенський С, 1996; Михайличенко М. і., 2004) за окремими принципами, формами усвідомлення та розумінням і захистом національних інтересів і потреб [3]. Доцільно зазначити, що дослідники звертають увагу на пріоритетність національних інтересів як найголовнішого критерію національної самосвідомості [1].

Національні інтереси спрямовані на забезпечення природного права національної спільноти вижити і розвиватися в природному й суспільно-політичному довкіллі. При цьому усвідомлюються національні потреби як сукупність запитів спільноти в її життєдіяльності. Кожне суспільство й національна спільнота формують специфічні системи ціннісних орієнтацій особистості, серед яких чільне місце посідає збереження і зміцнення здоров'я населення. Медико - демографічна ситуація, що склалась останнім часом в Україні, свідчить про незадовільний стан здоров'я населення, який проявляється у низькій народжуваності порівняно з високим рівнем смертності, насамперед чоловіків працездатного віку, від'ємному природному прирості населення, а також високому рівні поширеності хронічних неінфекційних захворювань [2]. За даними попередніх досліджень очікувана тривалість життя при народженні в 26 країнах Європейського регіону, за даними ВООЗ, становить більш як 75 років, тоді як в Україні лише у 2010 році вона перевищила рівень 70 років. За даними Держстату, середня очікувана тривалість життя при народженні в Україні у 2009-2010 роках становила 70,44 року (65,3 року для чоловіків та 75,5 року для жінок) [2]. Ситуація, що склалась внаслідок наведених причин, є реальною загрозою виникнення незворотних процесів у стані фізичного та психічного здоров'я населення країни і, як наслідок, може негативно позначитися на соціально-економічному, політичному, духовному розвитку української нації в цілому, що створює загрозу національним інтересам держави.

Ключову роль у здійсненні поступального розвитку суспільства відіграє молодь. Саме вона є найактивнішим елементом громадянського суспільства, провідником нових ідей. Молодіжна політика в Україні визнана одним із пріоритетних напрямків державної політики. Саме молодь є тією соціальною групою, яка вирішальним чином визначає зміст майбутнього, концентрує в собі тенденції суспільного розвитку. Тому збереження і відновлення репродуктивного здоров'я, є найважливішим медичним і державним завданням, сприятливе вирішення якого визначає збереження і відновлення генофонду нації, бо саме на це покоління припадає відповідальність і надія на підвищення і відновлення населення у найближчі роки [4, 5].

У ході медико-соціального дослідження було проаналізовано спосіб життя 215 дівчат - студенток 18 – 22 років з використанням спеціально розробленої анкети. Обробка отриманих даних здійснювалася з використанням програми Statistica 10,0.

Режим життєдіяльності молоді характеризується тотальним порушенням існуючих норм. Тривалість сну у 51,1% опитаних студенток є недостатньо гігієнічно раціональним, 21,4% дівчат постійно недосипають більше 3 годин на добу, 20,2% - перебувають на відкритому повітрі менше 2 годин. Крім того, тільки 24,2% респонденток виконують ранкову гімнастику, 31,9% дівчат відповіли, що займаються спортом. При такій незначній руховій активності студентки віддають перевагу мережі Інтернет, перегляду телепередач (69,7%), художньою літературою захоплюються 15,7% студенток.

Режим харчування характеризується більшою питомою вагою дівчат з триразовим прийомом їжі (84,4%), за умови низького відвідування їдальні (23,9% опитаних).

Відверто відповіли про наявність шкідливих звичок 12,0% студенток, серед них щодня палять 6,45% опитаних по причині «звички», нудьги, підвищення комунікабельності, бажання бути «сучасною».

На сьогодні гострою є проблема зростання пивного алкоголізму, що часто прищеплюється підростаючому поколінню за допомогою реклами у формі стереотипу споживання пива. Пиво завжди вважалося «стартовим» напоєм з поступовим переходом до міцних напоїв і формуванням алкоголізму. Серед опитаних 53,23% ніколи не вживають пиво і 82,25% - горілку. Проте 12,9% дівчат кожної неділі вживають пиво і 1,6% - горілчані вироби, 29,03% студенток хоч один раз на місяць у своєму харчовому раціоні мають пиво, а 10,13% - горілку.

На цьому несприятливому фоні 56,3% дівчат мають скарги: на головний біль – 52,4%, втому – 41,2%, болі в очах – 14,9%.

Інформацію про використання наркотичних препаратів використовували опосередковано, зважаючи на сумнівну щирість у анкетних відповідях. Встановлено, що 60,90% друзів респонденток взагалі ніколи «не знайомилися» з наркотичними і психотропними препаратами, одна – дві особи – у 37,09% дівчат вживають або хоч один раз спробували наркотичні препарати, у 1,61% студенток половина знайомих вживають або вживали наркотичні препарати.

Таким чином, незважаючи на певні позитивні зміни, що відбуваються у молодіжному середовищі, все ще існують проблеми, зокрема погіршуються показники здоров'я молодих громадян, спостерігається тенденція щодо поширення у молодіжному середовищі алкоголізму і наркоманії. Тому важливим є використання освітнього потенціалу навчальних закладів і виховної роботи, що є одним з важливих напрямів оптимізації національної самосвідомості сучасного українського суспільства через формування особистісної відповідальності за власне здоров'я і здоров'я майбутнього покоління.

Література

1. Дробижева Л. М. Историческое самосознание как часть национального самосознания народов / Л. М. Дробижева // Традиции в современном обществе. Исследования этнокультурных процессов.—М. : [б. и.], 1990. — С. 56—74.
2. Загальнодержавна програма «Здоров'я - 2020: український вимір» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20120316_1.html.
3. Карлова В. Національна самосвідомість: структурно-функціональний аналіз : Збірник наукових праць / В. Карлова. – 2010. – Вип. 24. - «Ефективність державного управління» - С. 123 – 129.
4. Латіна Г.О. Вікові особливості поширеності тютюнопаління серед учнів 11-16 років загальноосвітніх навчальних закладів / Г. О. Латіна // Гігієна населених місць: Збірник наукових праць. – Вип. 60. – 2012. – С. 293 – 297.

5. Польша Н. С. Підходи до формування гендерорієнтованих програм у сфері охорони здоров'я дітей і підлітків / Н. С. Польша, О. В. Бердник, О. В. Добрянська // Довкілля і здоров'я. – 2015. - №2. – С. 20 – 23.

ВІДРОДЖЕННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СОКІЛЬСЬКОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СУМСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

*Лазоренко Сергій Анатолійович,
кандидат фізичного виховання, доцент,
завідувач кафедри спортивних дисциплін і фізичного виховання
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка,
Чхайло Микола Борисович,
доцент кафедри теорії та методики спорту
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка*

Гуманізм – течія в західноєвропейській культурі епохи Відродження, яка визнає людину найвищою цінністю у світі, де здійснюється повага до гідності та розуму людини, право на щастя в житті, вільний вияв природних почуттів і здібностей. Гуманістичний світогляд протиставляється ідеологіям, для яких людина не стоїть на вершині піраміди цінностей: релігійному, де найголовнішою цінністю проголошується Бог; класовому – для якого найважливіші інтереси певного класу (у більшості випадків пануючого та можновладців); імперському – для якого найпершою цінністю є інтереси імперії та ін. [1,3].

Поняття гуманізму, як суспільного явища, вперше з'явилося в епоху Ренесансу. На той час людство накопичило досить вагомий надбання в культурі, мистецтві, природничих та суспільних науках. Це була епоха заперечення норм життя середньовіччя з його жорстокістю людей один до одного, до природи, міждержавними війнами, переходу до нових стосунків. Таким чином в історії людства з'явилась нова ідеологія, яка почала відстоювати найкращі сторони в відносинах між людьми, яка заперечувала нерівність людей в фінансовому, майновому та інших відносинах. Ідея гуманізму полягає в закріпленні норм людяності у суспільстві, у звільненні людини від рабського, феодального способу мислення [2].

Саме гуманістичні та інтернаціональні цінності лягли у основу «Сокольської гімнастичної системи», яку розробив чеський політичний діяч, педагог і гуманіст – Мирослав Тирш (1832–1884). Він разом з журналістами часопису «Народні листи» в середині XIX ст. починають створювати національну чеську гімнастичну систему, яка базувалась на національних традиціях чеського народу. Ідеологію Празького товариства «Сокіл», створеного у 1862 році, автор гімнастичної системи, виклав на сторінках статті «Наші завдання, шлях та мета», де зазначив, що малі народи можуть стати повноцінною

складовою частиною людства тільки при належній внутрішній солідарності і водночас наполягав на тому, що головним у навчанні та вихованні повинні стати гуманістичні, інтернаціональні та національні засади й принципи.

Сокільська гімнастична система найшла адекватну атмосферу розвитку і в Україні. У першій половині ХХ століття вона була популярною у західних регіонах нашої країни. З отриманням статусу незалежної держави, до сокільського руху приєднуються і східні області України. На початку 1998 навчального року професорсько-викладацьким колективом факультету фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка було прийнято рішення створити осередок фізкультурно-спортивного товариства «Сокіл» та сформувати групу студентів – майбутніх учителів фізичної культури. Для неї була розроблена експериментальна програма, яка мала на меті відновити старі, добрі гуманістичні цінності сокільської моделі фізичного виховання позаминулого століття та зберегти традиції зв'язку поколінь, для цього було створено: автентичну атрибутику – статут, емблему, прапор, форму; розроблено режим дня, до якого входили – ранкова зарядка дворазове тренування, навчальні заняття та самостійна підготовка; організовано громадську роботу у загоні охорони порядку та можливість займатися суспільно-політичною діяльністю. Сокільська модель фізкультурної освіти, на сьогодні, включає в себе наступні головні компоненти:

По-перше, вивчення історичних традицій фізкультурної освіти за часів існування «Сокільства». Світоглядна інтерпретація ідей «Сокільства» може служити основою відкритого і цілісного сприйняття та усвідомлення подій, які відбуваються у сучасний момент нашого державотворення, самоідентифікації української нації у політичному світі. Чим повніше навчання відображає постнекласичну науку і нове філософсько-світоглядне осмислення її результатів, тим більше його відвертість, тим глибше його дія на формування високоморальних та гуманістичних поглядів майбутнього учителя фізичної культури.

По-друге, розвиток інтеграції різних способів засвоєння людиною знань про фізичну культуру і спорт: педагогіка, психологія, мистецтво, філософія, медицина, історія фізичної культури, олімпійський і професійний спорт та ін. Розвиток інтеграції спирається на холистичні тенденції розуміння об'єктивної реальності як у науці, так і у філософії (Холізм – «філософія цілісності» – напрям у сучасній західноєвропейській філософії, який розглядає цілісність світу як наслідок творчої еволюції, що спрямовується нематеріальним і непізнаваним «фактором цілісності»). Сучасна фізкультурна освіта як наука про опанування людиною знань про себе, повинна забезпечити інтеграцію різних засобів її освоєння і тим самим збільшити творчий потенціал людини для вільних і осмислених дій цілісного відкритого сприйняття і усвідомлення необхідності вивчення більш широкого спектру наук.

По-третє, розвиток і включення у процес фізичного виховання синергетичних уявлень про духовну і фізичну культуру, розвиток яких

розуміється не як лінійний, одно направлений процес, пов'язаний з необхідністю, а як процес, що передбачає можливість вибору одного з багатьох шляхів, що визначається випадковістю. Безлад, нестійкість, хаос не є, з точки зору синергетики, якимось руйнівним, деструктивним відхиленням від еволюційного шляху, а є необхідним її етапом, конструктивним початком, котрий веде до більш складніших новоутворень. Як приклад виховання стійкості, патріотизму, гуманізму, моральності і таке ін., притаманних сокільській фізичній культурі.

По-четверте, вільне користування різними інформаційними системами, які сьогодні відіграють важливу роль у фізкультурній освіті. Синергетична теорія переконливо довела, що розвиток індивідуума можливий тільки у відкритих системах, які постійно обмінюються із зовнішнім середовищем, речовиною, енергією та інформацією. Переробка, аналіз та засвоєння нової інформації, її інтеграція між індивідами, групами, організаціями та державами ведуть до виникнення нових форм впорядкованості. Недооцінення та неповнота використання інформації призводить до загибелі всієї системи. Сучасні тенденції розвитку галузі фізичної культури і спорту, об'єм знань, що накопичився у вітчизняному фізичному вихованні і постійно зростає, вимагають на включення фізкультурної освіти у єдиний інформаційний процес.

По-п'яте, особиста спрямованість процесу навчання і виховання, тобто за основу береться не соціум як цілісна система, а людина з її неповторністю як постійне джерело стихійності, невпорядкованості, і в той же час – джерело розвитку. Особистий образ власного тіла виховання формується через систему понять фізичної культури, тому світоглядні категорії завжди мають соціокультурне вимірювання і визначають характер практичного застосування набутих навичок та вмій під час фізкультурної практики.

По-шосте, сокільська модель фізкультурної освіти передбачає зміну ролі наставника: перехід до сумісних дій у нових ситуаціях. Така модель передбачає демократизацію стосунків між учасниками освітнього процесу, нівелювання стратифікації між учнями та викладачами. Основою реалізації фізкультурної освіти, служить новий тип відносин, який дозволяє взаємну допомогу, співпрацю і співтворчість. Ситуація сумісного творчого пізнання нового, коли учасники процесу об'єднуються у єдину структуру, що володіє властивостями функціонально орієнтованого учбового середовища, дозволяє реалізувати освітні моделі для кожної людини. Що у свою чергу покращує людяність навчального процесу [4].

Основою системи управління процесом гуманізації фізичного виховання повинна стати реалізація педагогічних та інноваційних технологій, побудованих на принципах суб'єкт-суб'єктних стосунків викладача і студента. Застосування таких технологій дає можливість демократизувати освітній простір та зорієнтувати його на досягнення високих показників у майбутній професійній діяльності випускників вищих навчальних закладів. Саме такою технологією є Сокільська модель фізкультурної освіти. Реалізація якої на практиці дає

можливість втілити у життя гуманістичні ідеї, з належного в існуюче, у всіх сферах людського життя.

Література

1. Иваницкий В. Н. Гуманизация физкультурного образования как предпосылка эффективности физического воспитания студентов / В. Н. Иваницкий, Т. Г. Козлова, В. Ф. Пешков // Теория и практика физ. Культуры : тренер : журнал в журнале. – 2007. – № 7. – С. 45.

2. Косяк В. А. Некоторые аспекты гуманизации вузовского образования / В. А. Косяк // Гуманізація вищої освіти: філософські виміри : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. – Суми-Бердянськ : СумДУ, 2003. – С. 59–62

3. Кряж В. Н. Гуманизация физического воспитания / В. Н. Кряж, З. С. Кряж. – Минск : НИО, 2001. – 134 с.

4. Лазоренко С. А. Гуманизация физкультурно-оздоровительной деятельности студентов в условиях высшего учебного заведения / С. А. Лазоренко, Н. Б. Чхайло // Перспективы развития современного студенческого спорта. Итоги выступлений российских спортсменов на Универсиаде-2013 в Казани: материалы Всероссийской научно-практической конференции (12 –13 декабря). – Казань: Отечество, 2013. – 518 с. – С. 140–143.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ»

*Макаренко Катерина, Конєва Анна,
магістрантки НН Інституту історії та філософії
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка*

Національна самосвідомість є одним із найважливіших чинників формування політичної нації, а також стійкого розвитку політичної системи та легітимації інститутів держави. Зокрема, розквіт української державності може бути тільки тоді, коли спиратиметься на всіх українців, які діють згуртовано та злагоджено заради єдиної цілі та мети. Зрозуміло, що в таких людей повинна бути вже сформована національна самосвідомість, що виступає основним суб'єктом здійснюваних перетворень й чітко усвідомлює ідеали та ціннісні орієнтири державного будівництва як необхідної умови реалізації національних інтересів.

Щодо поняття «національної самосвідомості», то серед вчених немає єдиної точки зору щодо визначення її сутності та розуміння змісту. Це було зумовлено тим, що у радянський період етнонаціональна політика перебувала під суворим контролем із боку влади. Даним питанням займалися такі дослідники: В. Карлова [4], Е. Александренков [1], Ю. Бромлей [2; 3], Н. Целищев [5] тощо.

Проблема самосвідомості в європейській культурі походить від античності, була вона також представлена й у середньовічних авторів. На початку нового часу, у Декарта (1596-1660) вже вживається термін «consentia» («свідомість»), який в українській філософії розуміється і перекладається як «самосвідомість» з урахуванням того, що в ньому ясно представлена рефлексія, завдяки якій людина пізнає саму себе. Як самосвідомість трактувався і термін «apperception», дане поняття використовували Г. Лейбніц (1646-1716) та І. Кант (1724-1804) [1, с. 14].

Вперше на науковому рівні визначення сутнісних ознак національної самосвідомості було здійснено в 60-ті рр. ХХ ст. радянськими вченими

А. Агаєвим, М. Джунусовим, В. Козловим, П. Рогачовим тощо в межах дискусії, яку проводила редакція журналу «Вопросы истории СССР» (1966). Так, В. Козлов під поняттям «національної самосвідомості» розумів «почуття приналежності людей до певної нації, об'єднуючи їх в єдиний соціальний колектив» [1, с. 18; 4, с. 1].

Академік Ю. В. Бромлей розглядає національну самосвідомість як категорію, що позначає весь комплекс уявлень національності про саму себе (в тому числі й приналежність до неї), її усвідомлених інтересів, ціннісних орієнтацій і установок по відношенню до інших національностей [2, с. 47].

Національна самосвідомість формувалася протягом століть під впливом життєвого укладу того або іншого народу, який створює неповторну національну специфіку, особливість психологічного характеру. Зокрема, історичний процес розвитку народу і держави накладає відбиток на культуру і психологію нації, а значить, і на діяльність її представників. На думку Р. А. Абдулатіпова, «національна самосвідомість є не що інше, як згусток інтелектуальної інформації про історичну і культурну самотність і самопочуття того чи іншого народу, зафіксовані в його свідомості і виявляється як традиційна система ціннісних орієнтацій, яка уточнюється кожним наступним поколінням». Звідси і характер національної спільноти, її ставлення до навколишнього світу і до самої себе, до облаштування свого життя [5, с. 4–5].

На думку М. Джунусова, національна самосвідомість виражається в усвідомленні нацією себе як суспільного цілого, відмінного від інших національностей. Більше того, дослідник вважає, що однією із сутнісних характеристик національної самосвідомості є вживання її представниками єдиної назви (етноніма).

Н. Джандильдін відзначає, що національною самосвідомістю є, по суті, пізнання нацією своєї власної соціально–етнічної сутності, усвідомлення нею, того, яке місце і становище вона займає чи може займати в системі міжнаціональних відносин тощо [5, с. 3].

Заслуговує на увагу й інше, з методологічної точки зору, розуміння національної самосвідомості, а саме, через категорію «відображення».

Г. Глазерман відзначає, що національна самосвідомість є відображенням об'єктивних національних інтересів, які визначають становище нації в системі суспільних, у тому числі й міжнародних, відносин тощо [4, с. 3].

Слід відзначити, що Ю. В. Бромлей називає такі елементи в структурі національної самосвідомості, як національна ідентифікація; уявлення про типові риси своєї спільності, її властивості як цілого – автостереотипів; уявлення про спільність історичного минулого народу; уявлення про територіальну спільність («рідної землі»); уявлення про державну спільність за певних конкретно–історичних умов. Самостійним елементом є усвідомлене ставлення до матеріальних і духовних цінностей нації, її досягнень, орієнтації на них [3, с. 176].

Р. А. Абдулатипов виділяє раціональний і емоційний типи національної самосвідомості. Раціональний тип національної самосвідомості – адекватне відображення національного життя в національній самосвідомості, пристосування його до умов реальної практики. У цій якості воно більше відповідає повсякденним потребам людей і відрізняється передбачуваністю і стійкістю. Емоційний тип національної самосвідомості, як правило, агресивний, він зайнятий не тільки облаштуванням свого та інших народів, а й звинуваченням деяких противників і зведенням із ними рахунків. Звідси і ґрунт для масових порушень прав людини за національною ознакою [5, с. 5].

Отже, що стосується поняття національної самосвідомості, то у дослідників до сьогодні немає однозначної відповіді на дане питання. Однак, у процесі дослідження, ми дійшли висновку, що найбільш точно визначення даному питанню дали Н. Джандильдін та Ю. Бромлей. Адже без усвідомлення нацією самої себе, а також того становища, яке вона займає на міжнародній арені, неможливо говорити про з'ясування сутності поняття «національної самосвідомості».

Література

1. Александренков Э. Г. «Этническое самосознание» или «этническая идентичность»? / Э. Г. Александренков // Этнографическое обозрение. – 1996. – № 3. – С. 13–22.

2. Бромлей Ю. В. Октябрь и развитие национальных отношений в СССР / Ю. В. Бромлей. – М.: Знание, 1987. – 268 с.

3. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса / Ю. В. Бромлей. – М.: Наука, 1983. – 412 с.

4. Карлова В. В. Національна самосвідомість: сутність, поняття та зміст в контексті сучасних дослідницьких підходів [Електронний ресурс] /

В. В. Карлова // Державне управління: теорія і практика : електрон. наук. фах. вид. – 2009. – № 2. – С. 1–11. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/zmist.htm>

5. Целищев Н. Н. Язык, этническая идентичность и национальное самосознание [Електронний ресурс] / Н. Н. Целищев // Аграрное образование и

наука. – 2014. – № 1. – С. 1–5. – Режим доступу: [http:// www.aon.urgau.ru/uploads/article/pdf_attachment/101/13](http://www.aon.urgau.ru/uploads/article/pdf_attachment/101/13)

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

*Сідельник Надія Валеріївна,
кандидат педагогічних наук,
ст. викладач кафедри всесвітньої історії та
методики викладання суспільних дисциплін
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

У період розбудови української державності національна свідомість стає одним із головних чинників забезпечення етнокультурного відродження і збереження етнічності загалом. Але на практиці її пробудження та кристалізація розгорталася важко і суперечливо.

Спираючись на наукові схеми західних і вітчизняних учених, у сучасному українському суспільстві можна виокремити три рівні національної свідомості. Перший високий (максимальний) рівень об'єднує людей, що репрезентують національну гідність і самовизначення українського «ми». Вони беруть активну участь у розбудові національно-громадянського суспільства. На другому рівні національної свідомості та етнічності перебувають громадяни з поміркованою національною свідомістю, які не виявляють живої участі чи байдуже ставляться до етнокультурних і національно-політичних процесів. Третій рівень становлять особи, які негативно, вороже ставляться до національно-державницьких прагнень свого народу. Залишаючись вірними великодержавній ідеї, вони діють як відцентрові сили, девальвуючи й розкладаючи його етнічність [4].

Особливості етнічної свідомості українського народу як складного багат шарового ієрархічного явища визначаються характером його етноісторичного розвитку. Вчені виокремлюють три типи етнічної свідомості (самосвідомості): етнорегіональна, етнічна, національна, що найяскравіше проявляються в існуванні різних самоназв (етнонімів, крайонімів, етнополітонімів тощо). Достатньо виразно елементи етнічної самосвідомості простежуються вже в антсько-склавинській спільноті (V-VII ст). Серед анти існувало чітке уявлення про такі поняття, як «батьківщина» і «соплеменники», що вживалися не у вузькому розумінні (рідна оселя), а в широкому значенні: всі анти вважалися кровними родичами чи близькими сусідами [3, с.10].

Племінні об'єднання слов'ян VIII-IX ст. мали ще виразнішу етнорегіональну самосвідомість, яка забезпечувала їхню самоідентифікацію та протиставлення іншим етнічним групам. Крайова свідомість була властива і більшості русько-української людності Давньоруської держави, про що свідчать самоназви: «кияни», «сіверяни», «галичани», «подоляни», «буковинці» та інші. Вони мали земляцьку основу та походили від назви регіону проживання. Вже

йшлося про те, що у давньоруському суперетності спільна етнічна свідомість була властива лише державним мужам та літописцям, а твердження, що вона була притаманна й масі простого люду, є залишком імперського мислення. Загальноетнічна самосвідомість у той час могла формуватися лише на основі ідеї спільної боротьби проти зовнішньої безпеки. Але для її вироблення цього було замало, адже все світобачення, основні норми і стереотипи мислення та поведінки давньоруської людності мали вузькорегіональний, а не загальнодержавний характер, що відобразилося у тих же крайових самоназвах [2].

Формування загальноетнічної самосвідомості українського народу починається лише після монгольського нашествия, що стало реальною загрозою збереженню його етнічності. Чітких реальніших контурів вона набирає у XV ст, коли із входженням України до складу Литовсько-Руської держави проблема ідентифікації за принципом «ми» — «вони» отримує загальнонародне розуміння.

Основою цього стало усвідомлення, що українська спільнота як єдина етнонаціональна цілісність відрізняється від інших за таки-ми ознаками, як наявність власної території, мови, віросповідання, права та прадавніх звичаїв і традицій, що забезпечують саморегуляцію всієї сфери життєдіяльності. У кінці XIV-XV ст. етнічна свідомість підноситься до рівня національної ідеології, що стало головною передумовою вироблення національної свідомості [5, с.445].

В українській суспільно-науковій думці переважає погляд, що витoki української нації виводяться від козацтва. Будучи всеукраїнським загальноетнічним рухом, воно взяло на себе одну з головних функцій держави — захист від зовнішніх ворогів, що за тих умов була рівнозначна боротьбі за збереження української етнічності. Виходячи з того, що у XVI-XVIII ст. козацтво виступало головною репрезентуючою силою українства та уособлювало його ідеали і прагнення, можна цілком оправдано вважати, що формування козацької та української національної самосвідомості розгорталося як єдиний процес. Вона формувалася на соціально-побутовому рівні, а головно в ідеологічній площині на основі ідей наступництва традицій Києворуської держави, «збереження руської віри» та боротьби за «давні права і вольності» й гострого засудження національного «відступництва» [2].

На перешкоді кристалізації української національної самосвідомості стало соціальне розшарування українського суспільства. У русько-литовську добу це проявилось в наростанні суперечностей між сполонізованою окатоличеною шляхтою і духівництвом, з одного боку, та носіями етнічних цінностей, представлених селянством і частиною середнього духівництва й шляхти, з другого. З кінця XVII ст. таку етносоціальну «роздвоеність» починає визначати «промосковський вектор». Унаслідок втягування у фарватер російських проімперських впливів із національної свідомості української верхівки видаляються ідеологічні цінності, а на рівні широких народних мас вона знижується до національної психіки з вирізненням мовних, територіальних, побутових ознак відмінності «ми» від «не ми». У той же час в Галичині через

нерозвиненість шляхетського стану збереження свого національного «Я» забезпечувало греко-католицьке духівництво завдяки плеканню «прадідівських традицій», рідної мови та віри [1].

У XIX ст. під впливом західних ідей романтизму зусиллями української інтелігенції (козакофіли, хлопомани, українофіли, громадівці тощо) поступово поглиблюється усвідомлення етнонаціональної самобутності, головними ідентифікуючими ознаками якої залишалися мова, релігія і традиційно-правові норми. Рефлексія національних особливостей освячувалася ідеєю абсолютної неповторності й вартості кожного народу, його традицій, духу. З долученням ідеї буржуазно-демократичного права попередній постулат етнонаціональної ідентифікації «ми інші, ніж вони, бо в нас інші мова, право та віра» тепер набирає такого вигляду: «ми інші за історією, мовою, характером, духом, тому ми вимагаємо нашого права у нашій державі на нашій території» [5].

Отже, самосвідомість і самовизначення українців починають виводитися із «народного духу» як наріжної внутрішньої властивості соціального організму. Переломними у формуванні української національної свідомості стали 40-80-ті роки XIX ст. З одного боку, на перешкоді її виробленню стала русифікаторська політика царату (сумнозвісні валуєвський 1863 року та емський 1876 року укази тощо), спрямована на викорінення самобутності українського культурного буття. З іншого боку, під впливом творчих здобутків власних пророків-мучеників і духовних проповідників (Т. Шевченко, М. Костомаров, П. Куліш, М. Драгоманов, Леся Українка, І. Франко, М. Грушевський та ін.) на основі стереотипів побутової етнічної свідомості відбувається кристалізація національної ідеї. Це дало підґрунтя створенню у кінці XIX — на початку XX ст. програм українських політичних партій, в яких основні постулати національної свідомості набувають довершеного вигляду. Такі субстанційні елементи народного духу, як воля, віра, свобода вже формують політичну свідомість (самосвідомість) як сукупність стійких почуттів, настроїв, ідей і цілісних теоретичних систем, що на основі самобутності нації відображають її прагнення до самостійності, незалежності, державності та соціального прогресу [2].

Поширенню й утвердженню національної свідомості в українській народній масі сприяла доба національно-визвольних змагань 1917-1920 років. Сприятливий ґрунт для її стабілізації давали українізація й активна діяльність української еміграції у 1920-х роках. Але подальший шістдесятирічний період, що супроводжувався фізичним винищенням українців, зокрема їх національної еліти й інтелігенції, пануванням великодержавної комуністичної ідеології та придушенням будь-яких проявів інакодумства, спричинив тотальне туплення національної свідомості. В цей же час всіляко викорінювали прояви національної психіки, а головно національної ідеології, яка фактично ототожнювалась зі злочинністю [4].

«Національна свідомість кристалізується виразно сама собою тільки у часи зовнішньої небезпеки, масового патріотичного напруження і піднесення. Після

цього національне життя має тенденцію повертати назад до стану стихії з прикметними їй забуреннями, пасивним буттям, безвільним триванням.

На сучасному етапі історичного розвитку етнонаціональна самосвідомість стає однією з визначальних ознак самоідентифікації особи і народу, що не має нічого спільного з ідеями етнічної винятковості та національної зарозумілості, які призводять до націоналістичного психозу, посилюючи напруженість як усередині певного суспільства, так і в сфері міжнаціональних стосунків[5].

Отже, формування етнічної та національної свідомості (самосвідомості) — це тривалий, складний і суперечливий процес, який, з одного боку, розгортається під впливом певних суспільно-політичних факторів, а, з другого, з часом сам починає відігравати дедалі вагомішу роль у життєдіяльності народу. Кристалізація та поглиблення етнонаціональної свідомості серед широких прошарків суспільства стали одним із найважливіших чинників самовизначення та боротьби українського народу за незалежність.

Література

1. Гнатенко П.І. Український національний характер / П.Гнатенко — К., 1997.
2. Кульчицький О. Риси характерології українського народу/ О.Кульчицький // Енциклопедія українознавства. Словникова частина. —Т. 2. — К., 1995.
3. Липа Ю. Призначення України / Ю.Липа — Львів, 1992.
4. Лозко Г. Етнологія України / Г.Лозко — К., 2001.
5. Савчук Б. Українська Етнологія. / Б.Савчук – Івано-Франківськ:Лілея-НВ, 2004.

Секція 2. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

*Бондаренко Ольга Сергіївна,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри права та міжнародних відносин
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка*

Відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Особливо важливу роль міжнародні договори, зважаючи на глобальний характер проблеми корупції, відіграють у сфері запобігання і протидії їй. Пропонуємо зосередити увагу на основних із них.

У першу чергу зупинимо увагу на Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, що була прийнята 31 жовтня 2003 р. та ратифікована Україною з заявами 18 жовтня 2006 р. Ця конвенція визначила основні превентивні заходи, спрямовані на подолання корупції, зокрема, у рамках неї було запропоновано розробити кодекс поведінки державних службовців; забезпечити прозорість здійснення державних закупівель; вжити необхідні заходи, з метою надання членам суспільства можливості отримувати інформацію про організацію і процеси прийняття рішень; спрощення адміністративних процедур тощо [1].

Крім того, заслуговують на увагу і конвенції, що були прийняті у рамках Ради Європи. По-перше, Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, прийнята 27 січня 1999 р. та ратифікована Україною 18 жовтня 2006 р., яка визначила склади корупційних діянь, розширила суб'єктний склад корупційних злочинів (відповідальність за вчинення корупційних дій тепер мали нести не лише фізичні особи, а й юридичні), передбачила створення на національному рівні спеціальних органів, діяльність яких мала бути направлена на боротьбу з корупцією [2].

Не зважаючи на різні антикорупційні заходи, що були закріплені в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції та Конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, обидва міжнародні договори розширили сферу протидії корупції, оскільки передбачали вжиття заходів для її подолання у приватноправовій сфері. Зокрема, до цих заходів належать: сприяння розробці стандартів і процедур, призначених для забезпечення добросовісності в роботі відповідних приватних юридичних осіб, у тому числі кодексів поведінки для правильного, добросовісного та належного здійснення діяльності підприємцями й представниками всіх відповідних професій; запобігання зловживанню процедурами, які регулюють діяльність приватних юридичних осіб, у тому числі процедурами, які стосуються субсидій і ліцензій, що надаються державними органами для здійснення комерційної діяльності; встановлення кримінальної відповідальності за умисне вчинення під час здійснення підприємницької діяльності вимагання чи одержання безпосередньо чи опосередковано будь-якими особами, які обіймають керівні посади у приватних підприємствах або працюють на них у будь-якій якості, будь-яких вигод чи обіцянки такої вигоди для них особисто чи для інших осіб або прийняття пропозиції чи обіцянки отримання такої вигоди, з метою заохочення їх до виконання чи невиконання наданих їм повноважень, на порушення їхніх обов'язків.

По-друге, Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, прийнята 4 листопада 1999 р. та ратифікована Україною 16 березня 2005 р., яка серед іншого надала визначення корупції (прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дача або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи); передбачила компенсацію за шкоду заподіяну корупційними діяннями; строк позовної давності не менше трьох років

від дня, коли особа, якій було заподіяно шкоду корупційним діянням, дізналася чи обґрунтовано могла знати про заподіяння шкоди або про здійснення корупційної дії та про особистість винної особи [3].

По-третє, Конвенція Ради Європи про маніпулювання спортивними змаганнями, що була прийнята 18 вересня 2014 р. та ратифікована Україною 16 листопада 2016 р. Цей міжнародний договір спрямований на попередження, виявлення та застосування санкцій проти національного чи транснаціонального маніпулювання національними і міжнародними спортивними змаганнями, а також сприяння національному та міжнародному співробітництву проти маніпулювання спортивними змаганнями між відповідними державними органами, а також з організаціями, залученими до спорту і ставок на спортивні змагання [4]. Основними антикорупційними заходами у сфері спортивних змагань необхідно назвати: запровадження суворого й прозорого контролю за фінансуванням спортивних організацій; створення або уповноваження певного вже існуючого державного органу на здійснення контролю за ставками на спортивні змагання; запровадження адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення, пов'язані з маніпулюванням спортивними змаганнями, пособництво і підбурювання до таких дій тощо.

З огляду на викладене міжнародні договори антикорупційного спрямування є джерелами національного права, що суттєво впливають на формування та реалізацію державної антикорупційної стратегії.

Література

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовт. 2003 р. / [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27 січ. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101
3. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04 лис. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_102
4. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями від 18 вер. 2014 р [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_c01

ПРАВОПОРЯДОК ЯК СОЦІАЛЬНО-ЮРИДИЧНИЙ ФЕНОМЕН

*Геращенко Тетяна Григорівна,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Розвиток сучасного суспільства характеризується неусталеністю і непрогнозованістю. У правій сфері все активніше запроваджується нормативно-ціннісна парадигма. Правопорядок стає більш вразливим, залежним від різноманітних факторів і чинників, тому він потребує осмислення в контексті майбутніх модернізацій.

Правопорядок - це стан впорядкованості та організованості суспільних відносин, який складається за умов законності. Якщо законність розглядати як метод діяльності, режим дій і відносин, то правопорядок є їх результатом.

Показником стану правопорядку є дотримання і виконання правових норм, правильне їх застосування. Тобто, правопорядок можна розглядати як суму, яка складається з правомірної поведінки кожного окремого суб'єкта правовідносин. І чим менше у суспільстві допускається випадків неправомірної поведінки, тобто вчиняється правопорушень, тим міцнішим є правопорядок.

Кожна країна формує свій правопорядок. В умовах стабільного правопорядку ефективно розвивається економіка, гармонійно співпрацюють громадські і приватні організації, створюються оптимальні умови для вільного зростання людини, задоволення її духовних і матеріальних потреб.

Правопорядок можна розглядати як боротьбу двох начал – законності і протиправної поведінки в різноманітних формах. Коли говорять про вдосконалення правопорядку, то мають на увазі зняття цього протиріччя за рахунок ліквідації «зон протиправності». С точки зору синергетики властиво виділити один, головний чинник, який остаточно впливає на процес руху до «порядку». Він називається параметром порядку. Але його дія непередбачувана, адже система постійно прагне оновлення.

Між правопорядком і безладом не існує глибокої прірви. Вони активно взаємодіють і впливають один на одного. Правопорядок як об'єктивний показник якісної зміни об'єктивної реальності відображає реальний ступінь її стійкості. Юридичні аномалії, девіації, конфлікти перешкоджають його становленню і нормальному функціонуванню.

Держава не сприймає хаосу та сваволі, адже вона зацікавлена в правовому забезпеченні власної діяльності. В умовах стабільного правопорядку міцнішає виконавча дисципліна всіх органів держави та їх посадових осіб, успішно провадиться зовнішньополітична діяльність. Правовий порядок і законність виступають правовим підґрунтям і засобом функціонування державної влади, демократії. Коли держава в особі уповноважених на те органів формулює норми права, вона закладає в них основи правопорядку і забезпечує їх реалізацію.

Таким чином, правопорядок як соціально-юридичне явище служить стабілізації, підтриманню рівноваги між інтересами громадянського суспільства і держави.

Суспільство – динамічна система, яка постійно оновлюється. Відбуваються процеси, які призводять до руйнування усталеного порядку, на зміну якому приходить новий порядок. Водночас виникає самоорганізація, що веде до утворення стійкої структури, певного порядку.

Суспільство під впливом об'єктивної необхідності виходить на створення тієї чи іншої технології соціального упорядкування. Ця необхідність продиктована об'єктивними потребами, такими як: правові відносини, механізми самоврядування, неформальні правові норми тощо. Проте такі технології можуть створюватися і штучно з метою оптимізації соціального простору, намагання подолати його розбалансованість шляхом застосування інноваційних методів освоєння соціальної дійсності, примусового впливу на динаміку системи, використовуючи ефективні засоби управління з метою активізації позитивних змін (система позитивного права, законодавства, механізми державно-владного примусу, правові відносини оформленні в законодавчих актах тощо).

Ґрунтуючись на фундаментальній ідеї синергетики про виникнення порядку із хаосу, слід наголосити, що нестабільність зумовлюється постійним обміном інформацією між суб'єктами. Хаос в рамках соціосинергетичних моделей наділяється творчим началом, в надрах якого народжується новий порядок. Оскільки всі структури, пов'язані із самоорганізацією суспільства мають в собі духовне начало, доцільно вести мову про наявність духовного стрижня процесів соціального упорядкування. Проте духовність може бути реалізована лише на основі свободи як вищої цінності.

Свобода людини вимагає від неї дотримання законності. І звичайно не тільки формальної – дотримання діючих норм, а й сутнісної – як потреба власної правосвідомості, як розуміння права, знання норм, і утвердження законності як складової правопорядку. Таким чином, законність стає вільним вибором людини і можлива лише у просторі свободи. На цю особливість звернула увагу Т. Наливайко, підкреслюючи тісний зв'язок правопорядку і свободи [1, 49].

Реалізація свободи відбувається через солідарність, тобто взаємодію з людьми, засновану на визнанні та повазі їхніх прав та свобод. «Вільна людина – це та людина, до якої звертається з закликом світ і яка відповідає на цей поклик, це відповідальна людина» [2, 504]. Людина потребує свободи і саме вона її творить. Свобода постає складовою внутрішньої реальності людини, вона відкривається, коли особистість живе за своїм покликанням, у згоді із самою собою. Вона передбачає можливість вибору певної дії, наявність у свідомості людини критеріїв, що уможливають цей вибір, а також готовності і волі нести відповідальність за свій вибір.

Свобода є свободою конкретної людини, тому вона не абстрактна і не абсолютна. Вона перебуває в діалозі з буттям окремо взятої людини, буттям інших людей, навколишнім середовищем, його закономірностями, буттям вищих цінностей, до яких сама належить.

Але щоб уможливити її дійсність потрібно закріпити окремі правові свободи та розробити механізми їх реалізації. «Перш ніж проголошувати свободу в конституціях потрібно забезпечити всезагальні – біологічні, економічні, соціальні, політичні, – умови свободи, які дозволили б звичайним людям брати участь у здійсненні вищого покликання людства» [2, 501]. Таким чином, право покликане забезпечити такий правопорядок, такий правовий простір, який формально закріплюючи свободу загалом і окремі свободи, створює передумови росту особистостей та суспільства.

Підсумовуючи викладене вище, можемо констатувати, що право у світовому співтоваристві та громадянському суспільстві в наші дні набуває статусу ще більш ефективного та авторитетного регулятора різноманітних суспільних відносин. Правопорядок – це свобода, що підтримується законністю. Правовий порядок і законність виступають правовим підґрунтям і засобом функціонування державної влади, демократії. Мета правової системи – урегулювання суспільних відносин з метою забезпечення правопорядку. Досягається вона шляхом організації та самоорганізації. Всі структури, пов'язані із самоорганізацією суспільства мають в собі духовне начало. Але духовність може бути реалізована на основі свободи як вищої цінності.

Література

1. Наливайко Т.В. Права і свободи в Україні: конституційно-правовий механізм захисту / Т.В. Наливайко // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 2. – С. 48 – 55.
2. Мунье Э. Манифест персоналізму / Э. Мунье, И.С. Вдовина, В.М. Володин (пер.с фр). — М. : Республика, 1999. – 560с.

СЕРГІЙ ШЕЛУХІН ПРО ПРАВОВУ ОРГАНІЗАЦІЮ СУСПІЛЬСТВА ЯК НЕОБХІДНУ УМОВУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Гетьманчук Микола Петрович,
доктор історичних наук,
професор кафедри філософії та політології
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Україна сьогодні стала на шлях формування правової держави. У цьому контексті доцільно проаналізувати науково-практичний правничий досвід С. Шелухіна (1864-1938) – юриста, політичного діяча, який обстоював думку, що державне право – найдостовірніший показник політичної культури будь-якого народу. Опираючись на історичні факти, С. Шелухін вказує, що до 1842 р. в Україні дійсним вважалася писане (Полтавська та Чернігівська губернії) і звичаєве право. Тільки після 1842 р. у більшості регіонів України було запроваджене російське законодавство, яке було «переповнене рецепціями

західно-європейського та українського права» [1, с. 172]. Це дало підстави вченому стверджувати, що український народ не тільки не загубив власного національного правового мислення, а й зберіг свої правові традиції та продовжував їх розвивати.

Загальноросійське право в Наддніпрянській Україні, хоча й існувало поряд з українізованими рецепціями, було остаточно впроваджено, за даними С. Шелухіна, в 1840 р., однак на рівні звичаєвого права серед 90 % населення залишалося право українське. В Галичині ж, зазначає дослідник, замість українського права, у 1435 р. запроваджувався польський «Вісліцький статут». Галичина декілька століть жила саме за польським правом. Водночас вчений наголошує на тому, що українське право є старішим від польського й живе власною правовою психологією.

Суспільно-політичне життя країни, на думку С. Шелухіна, може базуватися винятково на національній правосвідомості. Національне право – це витвір народу, якщо конкретніше, то його національної еліти. Воно лежить в основі всього національного і соціального. «Законність, - на думку вченого, - єднає, а беззаконня роз'єднує громадянство і єднає хіба тільки злочинців» [2, с. 17]. Неодноразово С. Шелухін наголошував на тому, що панування в країні одного народу над іншим, збільшення його прав є грубим порушенням принципів правової держави на користь примітивізму. Правова держава, вказує він, повинна спиратися на дипломатію права, а не на дипломатію грубої сили.

Для дослідження тогочасної правової системи України С. Шелухін використав власний юридичний досвід, оскільки безпосередньо брав активну участь у правовому житті. Однією з вагомих причин поразки національно-визвольних змагань українського народу С. Шелухін називає низьку правову організацію суспільства. Він неодноразово звинувачував М. Грушевського в тому, що той «у державно-правових питаннях обходився без правників» [1, с. 175]. Вчений із занепокоєнням та тривогою відзначав, що в Україні повсюдно розкрадалося державне майно, процвітав протекціонізм. Тоді, коли справжні українські патріоти вели боротьбу за волю українського народу, його державність і самостійність, з боєм вказує С. Шелухін, дипломатичні представники УНР розкрадали чималі державні кошти. Факти підкупу державних службовців, підкреслює вчений, породжували повну безкарність. Доказом цього, продовжує він, стала діяльність С. Петлюри та його ближчого оточення. Директорія в особах В. Винниченка і С. Петлюри, на думку С. Шелухіна, «відштовхувала досвідчених діячів, гнала їх геть, особливо соціалістів-федералістів...» [2, с. 19].

С. Шелухін вказує, що С. Петлюра намагався запровадити в країні авторитарний стиль керівництва, позбавляючи прав інших членів Директорії. Він підкреслює, що нелегітимно створивши Моркотунівський приватний комітет, С. Петлюра разом із прибічниками, відповідно до акту під назвою «Закон про Тимчасове Верховне управління», намагався сам розпоряджатися всіма

ресурсами держави: народом, територією, владою, укладанням міжнародних угод, які часом навіть суперечили інтересам України.

Як правознавець, вчений підкреслює, що для однієї держави двох Конституцій існувати не може. Легітимною, на його погляд, була Конституція від 28 січня 1919р., яка була ухвалена Трудовим Конгресом. Натомість «Закон про Тимчасове Верховне управління», на думку С. Шелухіна, був вчинком узурпаційного характеру, антидержавного і антинародного спрямування. У червні 1919 р. Директорія навіть ухвалила постанову, згідно з якою всі її акти без підпису С. Петлюри вважалися недійсними. На думку С. Шелухіна, це ще раз підтверджує, «що у Петлюри амбітність, егоїзм, жадоба влади й особистість вище держави, вище від державних інтересів і вище закону» [3, с. 17]. Доказом цього був Варшавський договір, який став «таємницею не тільки для українського народу, але й для членів Директорії, іменем яких творився» [4, с. 7]. Необхідно вказати й на такий цікавий факт, що саме С. Шелухін віднайшов його рукописну копію в архіві, вивчив і проаналізував з правової точки зору.

Варшавський договір, згідно оцінки С. Шелухіна, складений юридично неграмотно, оскільки він передбачав надання повноважень тільки одній особі – С. Петлюрі. Було очевидним, що Варшавський договір між УНР і Польщею був укладений із домінуванням політичних інтересів лише польської сторони. Визнання держави як суб'єкта міжнародного права включає і визнання всіх елементів держави, в тому числі й народу. Натомість у Варшавському договорі від 21 квітня 1920 р. не тільки про народний суверенітет, а й взагалі про український народ навіть і не згадується. Тому, зазначає С. Шелухін, його трактують як об'єкт договору, щоб розпоряджатися ним, як «безвольним і безсловесним, безправним та недієздатним» [4, с. 26].

Сутність Варшавського договору С. Шелухін вважав антиукраїнською. Однак, незважаючи на критику С. Петлюри, С. Шелухін засуджував вбивство Головного отамана більшовицьким агентом С. Шварцбартом. С. Петлюру, на його думку, безпідставно звинувачували в організації єврейських погромів. Для підтвердження своєї позиції він наводить приклад про те, що в грудні 1918 р. було виділено десять мільйонів карбованців для допомоги євреям, які постраждали від погромів, а також було вжито заходів проти погромів, які здійснювались невідомими бандами [5, с. 187 – 189].

Використовуючи значний фактичний матеріал, С. Шелухін показує, як нехтування правових норм політичною елітою України призвело до руйнування української державності в 1917-1920 рр. Як юрист з досвідом роботи в судових інстанціях ще з часів Російської імперії, він вважав, що державна організація повинна базуватися винятково на правових нормах. Саме правові засади державного устрою забезпечать позитивний перебіг державотворчих процесів, світове визнання України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин. У цьому контексті він звертає увагу на процес вирішення українського питання в Лізі Націй. Представники УНР в Лізі Націй О. Шульгін та А. Лівіцький, підкреслює він, у своїх виступах навіть не використовували державно-правову

термінологію, не змогли дати чітке визначення основних елементів української державності. Саме це, на думку вченого, стало причиною відмови у проханні щодо вступу України в цю міжнародну організацію. Відповідно до Конституції 28 січня 1919 р. українські делегати повинні були оперувати визначеною термінологією: УНР, Директорія, уряд, члени Директорії, армія УНР, а не президент республіки, голова держави чи армія С. Петлюри [1, с. 182 – 183].

Кожна нація, підкреслював С. Шелухін, має право на свій розвиток, і ніщо крім власної держави, його не забезпечить. При цьому він наголошував: 1) на одвічній волелюбності українського народу як найхарактернішої риси українців; 2) на постійній прихильності українського народу до ідеї народоправства, демократичної республіки. Народоправство повинно було стати національною українською формою державної влади. Переконливим свідченням цього С. Шелухін вважав Конституцію Пилипа Орлика, де утверджувався авторитет гетьмана і всього уряду в Україні [6, с. 901].

Щодо території, то цей елемент С. Шелухін пов'язував з питанням про територіальну організацію і територіальну компетенцію влади з наступною адміністративно-територіальною побудовою України, де важливе місце відводилося б визначенню статусу таких етнічних та історичних регіонів, як Кубань, Галичина, Дон і Крим, що могли б стати окремими територіальними округами чи навіть автономними одиницями майбутньої української держави. Звідси він висловлювався про гостру потребу розробки основних законів про територію [1, с. 126 – 143]. Сам С. Шелухін віддавав перевагу територіальній соборності, оскільки саме вона неможлива без державності. При цьому він зазначав, що національна і територіальна соборність не завжди можуть співпадати. Правова єдність нації наголошував С. Шелухін, можлива лише за умови відродження і поступового запровадження українського національного права. У своїх наукових працях він неодноразово застерігав, що без консолідації українського народу в єдину національну силу процес побудови української держави буде приречений на поразку.

Література

1. Гетьманчук М.П., Турчин Я.Б. Сергій Шелухін: суспільно-політичні погляди та державотворчі ідеали. – Львів: Дослідно-видавничий центр Наукового товариства ім. Т.Шевченка, 2006. - 214 с.
2. Шелухін С. Україна – назва нашої землі з найдавніших часів. – Дрогобич: Бескид, 1992. – 249 с.
3. Шелухін С. Петлюрівці в світлі права. – Львів; Відень: Український прапор, 1922. – 24 с.
4. Шелухін С. Варшавський договір між Поляками й С. Петлюрою 21 квітня 1920 р. – Прага: Нова Україна, 1926. – 40 с.
5. Сергійчук В. Погроми в Україні: 1914-1920. Від штучних стереотипів до гіркої правди, прихованої в радянських архівах. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1998. – 544 с.

6. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. Корецького; Редкол.: Ю.І. Римаренко та ін. – К.: Довіра: Генеза, 1996. – 942 с.

ПРАВО І МОРАЛЬ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ

*Гетьманчук Петро Миколайович,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри психології
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Міжнародні відносини як специфічне суспільне явище визначаються певними особливими рисами, що принципово вирізняють їх серед інших видів суспільних стосунків. Йдеться про таку їхню специфіку, визначення якої дозволяє чітко розрізняти відносини внутрішні та міжнародні. Вітчизняні та зарубіжні дослідники серед таких особливих рис переважно виділяють: 1) поліцентризм, що розуміється як відсутність у міжнародних відносинах легальної (закріпленої міжнародним правом) монополії на владу, яка належить будь-якій державі чи міжнародній організації; 2) складність міжнародних відносин, що пов'язана з великою кількістю їх учасників; 3) системність міжнародних відносин, що впливає із взаємопов'язаності та взаємозумовленості функціонування їхніх учасників та стосунків, які здійснюються між ними; 4) глобальність міжнародних відносин, яка полягає в тому, що всі держави, суспільні групи, окремі особи прямо чи опосередковано беруть у них участь; 5) взаємозалежність між внутрішньодержавними та міжнародними відносинами; 6) економічна детермінованість, що розуміється як залежність від стосунків, які складаються в економічній сфері суспільства; 7) культурний плюралізм як риса міжнародних відносин; 8) інформаційна залежність, яку розуміють як визначеність дій у міжнародному середовищі інформаційною забезпеченістю децидентів (осіб, що ухвалюють політичні рішення) [1, с. 34 – 40; 2, с. 11 – 37].

Історія засвідчила, що основними соціальними регуляторами міжнародних відносин стали норми і правила, які з моменту свого виникнення мали правовий характер. У сфері міжнародних відносин норми і правила мають свої суттєві як особливості, так і відмінності. З одного боку, дослідники справедливо відзначають загальне зростання рівня правової свідомості у світі, підвищення ролі моральних факторів у процесі формування, функціонування і розвитку міжнародного права, але з іншого вказують на те, що як міжнародна мораль, так і міжнародне право просунулися порівняно недалеко у своїх впливах на характер взаємодії суб'єктів міжнародних відносин [3, с. 175 – 185; 5, с. 193 – 200]. Подібна неоднозначність в оцінках регулятивної ролі права та моралі в міжнародних відносинах зовсім не означає, що суб'єкти міжнародної політики

не враховують їх у своїй діяльності. Оскільки сучасний світ ще не виробив інших засобів регулювання міжнародних взаємодій, то від їх учасників вимагається постійна увага до вже існуючих моральних та правових норм.

Загалом взаємодія міжнародного права і моралі, їх діалектична єдність не вичерпується спільністю основних принципів поведінки міжнародних суб'єктів. В основі цієї єдності лежать: а) їх генетична спільність (тобто спільність соціальних основ походження, обумовленість особливим родом суспільних відносин); б) їх функціональна спільність (регулятивне призначення) – це спільність їхньої нормативно ціннісної природи (як право, так і мораль є обов'язковими правилами поведінки, що отримують роль юридичного правила і морального обов'язку та відповідальності за його порушення) [7]. Ці правила відображають існуючий рівень розвитку міжнародної системи і в цілому людської цивілізації.

Необхідно враховувати й те, що моральна і правова єдність не означає тотожності міжнародного права і міжнародної моралі. В одних принципах переважають юридичні елементи (наприклад, у принципі суверенної рівності держав, принципів непорушності кордонів і територіальної цілісності), а в інших навпаки – моральні елементи (наприклад, у принципі співробітництва, принципі дотримання прав людини, принципі рівності). Так, представники школи політичного ідеалізму висловлювали переконання у можливості покінчити з війнами та збройними конфліктами шляхом правового регулювання, демократизації міжнародних відносин, їх «моралізації». На думку представників школи політичного реалізму, в основі міжнародної діяльності держав лежить прагнення до збільшення своєї могутності. Тому вони у міжнародних відносинах орієнтуються в основному на вивчення таких якостей політиків, як інтелект, воля, практичні результати, а не на їхнє моралізаторські судження та відданість абстрактним моральним принципам [4, с. 46 – 47]. Тому науковці відзначають, що моральна і правова єдність означає лише тотожність їх ідейного змісту. В рамках обумовленої єдності мораль і право характеризуються суттєвими відмінностями, які суб'єктам міжнародних відносин необхідно враховувати при аналізі тієї ролі, яку вони відіграють у регулюванні міжнародних відносин.

Слід констатувати, що правові норми мають фіксований і інституційний характер. Вони записані у відповідних статутах, угодах, міжнародних договорах та інших документах. Міжнародне право тісно пов'язане з державними інститутами і міжнародними організаціями (ООН, Рада Європи, регіональні організації тощо). Залежно від контексту термін «міжнародне право» може вживатися стосовно будь-якого з чотирьох дещо відмінних понять або певної їх комбінації: позитивне міжнародне право; звичаєве міжнародне право; принципи міжнародного права; теорія міжнародного права [9, с. 239 – 240; 10, с. 176 – 179]. Таким чином, система міжнародного права охоплює такі елементи, як правова свідомість, правові відносини, правові інститути.

У механізмах морального регулювання міжнародних відносин інститути є відсутніми. Специфіка міжнародної моралі полягає в тому, що мораль також

безпосередньо пов'язана з державою, створюється і реалізується у процесі міжнародних відносин. Однак ця «інституційність» достатньо умовна і відносна. Тому що в кінцевому результаті інститути, які формують міжнародні моральні норми (держави, міжурядові і неурядові організації, транснаціональні організації), не є спеціалізованими органами з вироблення і поширення загальних моральних норм міжнародної та зовнішньополітичної поведінки. Потрібно наголосити, що регулятором їх дотримання є світова громадська думка. Метою ж політики «морального престижу» держави є створення зовнішньополітичного іміджу, підтримки моральної репутації держави.

Власне політиці, а міжнародній, зокрема, властива така константа, як «інтерес», а не «ідеал». Саме цим обумовлюється необхідність постійних змін політичного курсу держави, здійснення якого, зорієнтоване на реалізацію інтересу, але не ідеалу. Звідси простий та інструментальний критерій оцінки ступеня моральності (чи не моральності) зовнішньої політики: курс який відповідає інтересам країни є моральним [6, с. 17 – 26; 8, с. 61 – 85]. Міжнародна мораль і міжнародне право відрізняються також сферами своєї дії: моральні норми мають всеохоплюючий характер, у той час як право має в кожному певному моменті обмежену сферу дії. У багатьох випадках міжнародні відносини регулюються одночасно як нормами права, так і нормами моралі (наприклад, військова агресія є порушенням не тільки загальноприйнятих правових норм, але й моральним злочином). Загалом за своїм змістом моральні норми є ширшими і гнучкішими ніж правові норми: по-перше, моральні і правові норми тісно пов'язані з тією системою цінностей, яка вироблена у певній соціальній спільноті; по-друге, від ступеня узгодженості з ними залежить успіх суб'єкта міжнародних відносин, визначається передбачуваність його дій; по-третє, не всі універсальні зразки поведінки можуть бути формалізовані у міжнародно-правових нормах (більша їх частина закріплюється в нормах міжнародної моралі); по-четверте, кожна етнічна, територіальна спільнота має свої зразки поведінки і власні системи цінностей, які не потрапляють під вплив міжнародного права і моралі; по-п'яте, якщо моральні норми допускають трансформацію таких правил і норм (з урахуванням власних зразків поведінки і цінностей), то правовим нормам це протипоказано.

Норми і принципи міжнародної моралі і права залежать від тих обставин, у рамках яких здійснюється їх регулятивна функція, а це перш за все від місця (соціального середовища, яке оточує міжнародного суб'єкта), часу (певного моменту), ситуації (можливості реалізації моральних цінностей за допомогою економічних, технічних і соціальних засобів). У будь-якому випадку абсолютизація як принципів міжнародної моралі так і національного інтересу може призвести до негативних наслідків у процесі взаємодії суб'єктів міжнародних відносин.

Література

1. Основи теорії міжнародних відносин : навч. посібник / Л.О. Дорош та ін. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 244 с.
2. Los-Nowak T. Stosunki miendzynarodowe. Teorie – systemy – uczestnicy. – Wroclaw: Wydawnictwo uniwersytetu Wroclawskiego, 2006. – 361 s.
3. Основи теорії міжнародних відносин. Навчальний посібник. – Львів: Академія сухопутних військ, 2010. – 240 с.
4. Кучеренко І.М. Політична етика в міжнародних відносинах // Традиція та інновації в теорії міжнародних відносин: Матер. наук.-теорет. конференції. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2005. – С. 46 – 48.
5. Mingst K. Podstawy stosunkow miendzynarodowych. – Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2006. – 357 s.
6. Геополітика. Військово-політичні аспекти. – Львів: Львівський інститут Сухопутних військ, 2008. – 343 с.
7. Цимбалістий В. Взаємодія права і моралі у міжнародних відносинах // Вісник Технологічного університету Поділля. – Хмельницький, 2001. - №3. – Ч. 2. – С. 27-38.
8. Miendzynarodowe stosunki polityczne / Praca zbirowa pod red. W. Malendowskiego. – Poznan: Wyd. Fundacji Humaniora, 1997. – 378 s.
9. Енциклопедія політичної думки / Пер. з англ. – К.: Дух і літера, 2000. – 472 с.
10. Основи теорії міжнародних відносин. Словник : навч. посіб. / М.П. Гетьманчук та ін. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 340 с.

НОВЕЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РАТИФІКАЦІЇ КОНВЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРОТИ КОРУПЦІЇ

*Гриньова Марина Олегівна,
магістрантка Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Проблема корупції вже давно перестала бути виключно державною, останнім часом більш поширеними стають транснаціональні корупційні організовані групи та злочинні зв'язки. Тому, міжнародна співпраця держав у цій сфері є виправданою.

Нині Конвенція ООН проти корупції, прийнята на 58 сесії Генеральної Асамблеї ООН у жовтні 2003 року, є одним із головних документів, на який орієнтуються держави. Ця конвенція створила стандарти заходів та правил, які допоможуть країнам зміцнити свої правові норми та режими державного регулювання у сфері боротьби з корупцією.

Конвенцію Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) проти корупції можна вважати «антикорупційним документом глобального значення», який може стати ефективним інструментом міжнародного співробітництва в боротьбі з корупцією, оскільки є збалансованим, сильним й прагматичним документом, що створив основу для ефективних дій і міжнародного співробітництва.

Даний документ містить одне нове та досить принципове положення: всі держави, які стали членами даної конвенції повинні повертати кошти вилучені через припинення корупції, в ту країну, з якої вони були вкрадені [2].

Поширеність корупції саме в Україні зумовлена низкою соціально-економічних чинників. Головною з них все ж залишається тіньова політика, яка розповсюджена не лише серед малих чиновників, а й у Верховній раді країни.

Першим кроком на шляху введення рекомендацій з Конвенції ООН стало створення Національного антикорупційного комітету, результатом діяльності та активної позиції якого стала розробка та швидке прийняття Закону України «Про запобігання корупції». Даний закон отримав багато критичних коментарів та зауважень, і хоча він не є ідеальним інструментом для викорінення корупції, все ж зможе дати поштовх для зміни ситуації в державі [3].

В цьому законі були прописані основні засади запобігання і протидії корупції як в публічній, так і приватній сферах суспільних відносин; вимоги щодо відшкодування завданої внаслідок вчинення корупційних правопорушень збитків, шкоди; умови поновлення порушених прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав чи інтересів юридичних осіб, інтересів держави [1].

Закону України «Про запобігання корупції» не лише показує політичну волю та направленість держави, він визначає нову філософію політики, яка змінює акцент з каральних на превентивні заходи. Тобто пріоритетом політики України стало усунення, насамперед, передумов для виникнення корупції, а не лише її наслідків.

Новим стало й те, що в країні почалась робота державних і громадських структур не поодиночі, а разом. Також стало важливим залучення міжнародних організацій та інших антикорупційних інституцій, які допоможуть формувати у суспільстві нетерпиме та негативне ставлення до корупції, оскільки вона є суспільно небезпечним явищем [1].

З огляду на викладене вище, Україна поступово наближається до створення ефективних та дієвих законів на основі європейського досвіду в боротьбі з корупцією. Конвенція ООН проти корупції стала першим документом, основні ідеї якого були на офіційному рівні внесені до Закону України «Про запобігання корупції». Цей закон спрямований на поступову та пряму імплементацію всіх міжнародних документів у сфері боротьби з корупцією в яких Україна взяла участь.

Література

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII // [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року. // Офіц. вісник України, 2006 року. - № 44. – с. 10. – ст. 2938. // [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Указ Президента України від 26 лютого 2010 року № 275/2010 «Про утворення Національного антикорупційного комітету» // [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

*Денєжніков Сергій Сергійович,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та соціальних наук
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Вища освіта належить до найважливіших напрямків державної політики України. Держава виходить з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

Стратегія розвитку національної системи освіти має формуватись адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, чим забезпечує стійкий рух і розвиток України та інтегрування національної системи освіти у європейський і світовий освітній простір [3, 18-19].

З огляду на визначені пріоритети найважливішим для держави є виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Нові виклики XXI століття вимагають посилення гуманітарного і фундаментального компонентів сучасної освіти; підвищується необхідність інтеграції фундаментального, гуманітарного, спеціального та творчого знання, яке забезпечує всебічність професійної діяльності випускника вищої школи в контексті технологічних і соціальних змін.

Досягнення у всіх галузях науки і освіти повинні спиратися на ноосферне мислення, загальнолюдські цінності, захист особистості від негативного впливу технологізації через превентивну освіту. Формування творчої особистості повинне реалізовуватись через оптимальне співвідношення фундаментального, гуманітарного та професійного блоків дисциплін, їх взаємопроникнення на основі міжпредметних зв'язків, інтегрованих курсів, міждисциплінарних форм

контролю, філософії як загальнонаукової методології, які в комплексі забезпечуватимуть формування цілісної свідомості на основі системного знання.

Останнім часом пріоритетним напрямком освітньої діяльності в Україні є підготовка іноземних громадян у галузі вищої освіти. Іноземці, які прагнуть отримати якісну і доступну вищу освіту обирають саме нашу державу, і результат виправдовує всі їх очікування.

Відзначимо, що українська система вищої освіти має у своєму складі навчальні заклади різного рівня акредитації: університети, науково-дослідні інститути, академії, коледжі тощо, які готують фахівців високого класу найрізноманітніших профілів. У цих навчальних закладах іноземці отримують не лише теоретичні знання, а й практичні навички роботи. Українські вищі навчальні заклади випускають фахівців-професіоналів завдяки потужному професорсько-викладацькому складу та впровадженню сучасних технологій у галузь освітньої діяльності. Отже випускники можуть підвищити престиж своєї держави.

Відповідно до пункту 2 статті 4 Закону України «Про вищу освіту» «...іноземці та особи без громадянства можуть здобувати вищу освіту за кошти фізичних (юридичних) осіб, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, законодавством або угодами між вищими навчальними закладами про міжнародну академічну мобільність. Усі особи, які здобувають вищу освіту у вищих навчальних закладах мають рівні права та обов'язки»[1].

Прийом на навчання іноземців та осіб без громадянства до українських вищих навчальних закладів здійснюється згідно із Законами України «Про вищу освіту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про закордонних українців», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або 40 тимчасового захисту», Указом Президента України від 03 червня 1994 року № 271 «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова», постановами Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 року № 136 «Про навчання іноземних громадян в Україні», від 11 вересня 2013 року № 684 «Деякі питання набору для навчання іноземців та осіб без громадянства», наказом Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 року № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25 листопада 2013 року за № 2004/24536 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11 грудня 2015 року № 1272) [5].

До вищих навчальних закладів України приймаються іноземці без обмежень за мовними ознаками, етнічним та соціальним походженням, майновим станом, політичними чи релігійними переконаннями, статтю, расою, кольором шкіри тощо.

Іноземні студенти, які на законних підставах перебувають на території нашої держави користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Відповідно до пункту 12 статті 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» «...іноземці, які прибули в Україну з метою навчання та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період навчання» [2].

Розглянемо окремо основні параметри які виступають домінуючими при виборі іноземцем навчання в Україні:

- 1) Великий за чисельністю вибір спеціальностей – в Україні можна здобути вищу освіту різного профілю: гуманітарну, технічну, інженерну, економічну, медичну тощо;
- 2) Наявність підготовчого відділення для іноземних громадян по вступу у вищі навчальні заклади України – більшість вишів нашої держави організовують підготовчі курси з російської та української мов для іноземних абітурієнтів. Тривалість курсів триває від 6 до 10 місяців;
- 3) Прийнятна вартість навчання – відзначимо, що у порівнянні з країнами Європи, Співдружності незалежних держав, країнами Північної Америки, вартість навчання в Україні істотно нижча;
- 4) Можливість проживання у гуртожитку – вищі навчальні заклади нашої держави забезпечують іноземців місцями у гуртожитку, за відносно демократичною ціною;
- 5) Наявність різних форм навчання – для іноземних громадян в Україні наявні різні варіанти навчання за освітніми рівнями бакалавра, магістра, аспіранта, докторанта, слухача. Наявна можливість навчатися очно чи дистанційно. Студенти можуть обрати одну з мов викладання – українську, російську, англійську;
- 6) Достатньо гнучкі умови в'їзду в Україну та проста процедура вступу – Україна має безвізовий режим з країнами СНД, деякими країнами Європи, Японією, Ізраїлем, Канадою тощо. У більшість вищих навчальних закладів України іноземці вступають за співбесідою;
- 7) Висока якість освітніх послуг – основна маса вишів в Україні мають сильну викладацьку школу та багаторічну історію, більшість з яких має визнання у світі;
- 8) Гарний старт для кар'єри – свого часу Україна підписала Лісабонську та Гаагську конвенції, які спрощують процеси легалізації документів про освіту і визнають кваліфікації вищої освіти у Європі. Український диплом визнається у всіх країнах, з якими наша держава має дипломатичні відносини;
- 9) Толерантне, демократичне суспільство – в нашій державі практично відсутні міжрасові конфлікти, повністю відсутні релігійні утиски та

міжетнічне протистояння. Українці славляться на весь світ своєю гостинністю та толерантністю до іноземців;

- 10) Найгарніша природа у світі – первозданна природа для здорового та активного життя – гори, ріки, озера, моря. Активний відпочинок, наявність великої кількості історичних пам'яток, музеїв, театрів, різні види спорту – все це можна знайти в Україні.

У 2005 році наша держава приєдналась до Болонської декларації, що в разі підвищує мобільність студентів. У вищих навчальних закладах України діє Європейська кредитно-трансферна система. Вищі України видають диплом та додаток до нього європейського зразка.

За даними Українського державного центру міжнародної освіти, станом на кінець 2016 року в Україні навчаються 63906 іноземних студентів зі 148 країн світу. Співвідношення між чоловіками і жінками складає: чоловіки – 47454 (74,3%), жінки 16452 (25,7%). У ТОП-10 країн за походженням іноземних студентів входять: Азербайджан – 10313 чол., Туркменістан – 9806 чол., Індія – 6138 чол., Нігерія – 3596 чол., Марокко – 3427 чол., Грузія – 2860 чол., Йорданське Хашемітське королівство – 2519 чол., Ірак – 2458 чол., Китайська народна республіка – 2084 чол., Узбекистан – 1717 чол. [4]

Співвідношення кількості іноземних студентів, які навчаються в державних (комунальних) і приватних ВНЗ в Україні складає відповідно 57278 (89,63%) та 6628 (10,37%). Співвідношення вищих навчальних закладів за спеціалізацією складає: медичні – 35,37%, класичні – 29,13%, інженерні – 14,51%, інші – 20,99% [4].

Україна знаходиться на дев'ятому місці у світі за кількістю іноземних студентів. Серед 185 вищих навчальних закладів України, які здійснюють підготовку іноземних громадян Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка займає 96 позицію (станом на 2015-2016 навчальний рік).

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004) // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/1556-18>
2. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.179) // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
3. Збірник нормативно правових документів з питань організації навчання іноземців та їх перебування в Україні / Упорядники: А.Д. Божков, В.П. Шик, О.Т. Савко.– К.: Український державний центр міжнародної освіти, 2012.– 372 с.
4. Іноземні студенти в Україні: статистичні дані // Режим доступу: https://www.sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2016_/pryjmalna/pravila_priyomu_2017/pravila_priyomu_u_2017_07107_456049248.pdf
5. Правила прийому на навчання до Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка на 2017 рік // Режим доступу:

https://www.sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2016_/pryjmalna/pravila_priyomu_2017/pravila_priyomu_u_2017_07107_456049248.pdf

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Догадіна Анна Василівна

магістрантка природничо-географічного факультету

Сумського державного педагогічного університету

імені А.С.Макаренка

Проблема корупції в Україні, зокрема, і формування заходів протидії їй нині є надзвичайно актуальною, оскільки Україна вважається однією із найкорумпованіших держав світу. Так, за даними міжнародної антикорупційної організації Transparency International у 2016 році Україна за індексом корупції посіла 131 місце зі 176 можливих. Цю сходинку з нашою країною також розділили Казахстан, Росія, Непал та Іран. Загалом Україна отримала 29 балів зі 100 можливих. Порівняно з показником 2015 року результат покращився лише на 2 бали. В організації вважають, що це замалий крок для країни, де влада оголосила боротьбу з корупцією своїм головним пріоритетом [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

На шляху до задекларованої європейської інтеграції Україна має досягти у цій сфері позитивних результатів, різко знизити рівень корупції, тим самим забезпечити нормальні умови життєдіяльності громадян та функціонування бізнес-середовища. Одним із головних завдань розвитку сучасного українського законодавства на шляху до євроінтеграції є необхідність дослідження механізмів подолання корупції у реаліях сьогодення. Безумовно, на сьогодні проблема корупції в Україні лише теоретично достатньо вивчена і розроблені методи запобігання та боротьби цьому явищу. Проте в умовах розвитку сучасного українського законодавства на шляху до євроінтеграції виникає необхідність все ж таки більш детально дослідити законодавчі заходи протидії корупції у реаліях сьогодення [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

У першу чергу важливим є встановлення сутності поняття «корупція», зокрема, згідно з більшістю словників слово «корупція» походить від латинського «corruptio», що означає «псування», «розбещення», тобто може розумітися як розбещення окремих посадових осіб державного апарату, як соціальна корозія, що роз'їдає державну владу і суспільство в цілому.

Корупція є складним соціальним (а за своєю суттю асоціальне, аморальне і протиправне) явищем, що виникає в процесі реалізації владних відносин уповноваженими на це особами, що використовують надану їм владу для задоволення особистих інтересів (інтересів третіх осіб), а також для створення умов здійснення корупційних дій, приховування цих дій та сприяння їм [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Україна зіткнулась із проблемами масштабної корупції, яка виявляється у таких формах як: підкуп, корупційний лобізм, зловживання владою посадовими особами, що ускладнюється відсутністю громадського обурення та невдоволення, оскільки корупція є вигідною для обох сторін протиправних дій.

Поширення корупції має вкрай негативний вплив на формування і діяльність органів державної влади, підриває довіру громадян до них, зводить нанівець принцип верховенства права та руйнує засади моралі та почуття справедливості в суспільстві. Поширення корупції в Україні, крім того, становить загрозу її демократичному розвитку, конституційному ладу, підриває авторитет України на міжнародній арені, створюючи тим самим безпосередню загрозу національній безпеці.

Тому, з метою протистояння цьому деструктивному явищу, приставши на вимоги європейської спільноти, в Україні було прийнято новий антикорупційний закон – Закон України «Про запобігання корупції». Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Даний закон запроваджує деякі важливі нововведення, які слід мати на увазі та враховувати на практиці, серед них: розширення кола корупційних діянь та суб'єктів, обмеження щодо роботи звільнених осіб та заборона відмовляти у наданні інформації [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Важливим для протидії корупції є й Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки». У ньому визначено вектор розвитку антикорупційної політики держави на середньострокову перспективу. Загалом, цей комплексний документ про державну політику в питанні боротьби з корупцією, який чітко описує нинішню ситуацію з корупцією в державі й основні її фактори та дає рекомендації, як цим факторам можна протидіяти, враховуючи численні міжнародні рекомендації [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Україна підтримує та збирається здійснити більшість заходів Антикорупційного саміту, який відбувся 12 травня 2016 р. в м. Лондон, беручи на себе зобов'язання бути повноправним партнером у глобальній боротьбі з корупцією.

На Антикорупційному саміті Україна, ґрунтуючись на своїх існуючих зобов'язаннях і докладаючи усіх зусиль, допомагатиме міжнародному співтовариству у боротьбі з корупцією шляхом вжиття додаткових заходів щодо: викриття корупції; покарання корупціонерів і підтримки тих, хто постраждав від проявів корупції; знищення корупційних звичок, де б вони не існували. Крім того, Україна зобов'язується включити ці зобов'язання і конкретні результати Антикорупційного саміту під час реалізації нової Антикорупційної стратегії та плану дій, які будуть прийняті у 2017 році [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

З огляду на викладене, на шляху до євроінтеграції антикорупційне законодавство України набуло суттєвих змін, що є першою ланкою в системі ефективної протидії корупції. Водночас, очевидним є те, що реалізація лише законодавчих заходів є недостататнім, саме тому набуває актуальності проблема вивчення механізмів подолання корупції на шляху України до євроінтеграції.

Література

1. Transparency International: Рейтинг корумпованості країн світу за 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016.
2. Закон України "Про запобігання корупції " від 14.10.2014р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, №46, ст.2047) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>
4. Клімова С.М. Організація запобігання та протидії корупції в Україні: навч. посіб./ С.М.Клімова, Т.В. Ковальова. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2012. – 200с.
5. Про участь делегації Уряду України в Антикорупційному саміті від 11 травня 2016 р. № 351-р. Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/351-2016-%D1%80>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ УКРАЇНІЗАЦІЇ У 20-30 РР. XX СТ.

*Єпик Лариса Іванівна,
доцент кафедри історії України
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка*

На сьогодні в Україні залишається актуальною проблема збереження і розвитку рідної мови, а також створення україномовного простору. Міжнародний досвід свідчить, що всі європейські держави ретельно ставляться до проблеми правової регламентації статусу мов, можливості їх застосування в різних галузях суспільного життя, а також реалізації мовної політики. У більшості європейських країн принципові положення мовної політики викладено в конституціях. В Україні становище української мови регламентоване Законом України «Про мови УРСР», що був ухвалений у 1989 р. Принципи цього Закону закріплені Конституцією України, згідно з якою державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. Тим

не менше, можемо константувати відсутність дієвих правових механізмів, які б сприяли створенню україномовного простору на території України.

Визначальними при окресленні пріоритетних напрямків подальшого функціонування державної мовної політики ми вважаємо дослідження українських науковців О. Вишняка [1], Г. Євсєєвої [2], В.Заблоцького [3,4], В. Лизанчука [5], Т. Марусик [7], Л. Масенко [8], тому що вони аналізують проблеми реалізації державної мовної політики, узагальнюючи, в тому числі, і історичний досвід політики українізації 20-30 рр. ХХ ст.

Дійсна українізація розпочалася в Україні із 1919 р. і була продовжена реалізацією проголошеної ХІІ з'їздом РКП (б) у квітні 1923 р. політики коренізації, що означало посилення уваги до підготовки, виховання і висунення кадрів корінної національності у партійний апарат і державні органи, введення навчання української мови у школах, організації культурно-просвітних закладів, видання книг, газет і журналів українською мовою і мовами нацменшин.

Документом, який визначив напрями мовної політики в Україні, став декрет ВУЦВК і РНК УРСР «Про заходи щодо забезпечення рівноправності мов і про допомогу розвитку української мови» від 1 серпня 1923 р. Документ декларував рівноправність мов усіх національностей в Україні й обов'язковість знання службовцями російської і української мов, одночасно наголошуючи на провідній ролі саме української мови в офіційних відносинах. Наступною в низці документів про українізацію стала постанова ВУЦВК і РНК УРСР від 30 квітня 1925 р. «Про заходи термінового проведення повної українізації радянського апарату», яка передбачала застосування досить жорстких заходів при повному переведенні функціонування радянського апарату українською мовою до 1 січня 1926 р. [9, с.67] Зокрема, заборонялося брати на роботу працівників, що не володіли українською мовою і передбачалося звільнення вже працюючих робітників, які не оволоділи українською мовою [6, с.235].

У листопаді 1925 р. ВУЦВК і РНК УРСР затвердили «Тимчасову інструкцію про мову зносин влади і діловодство в адміністративно-територіальних одиницях, утворених за національною ознакою», якою закріплювалася пріоритетність української мови. В інструкції декларувалися мовні права національних меншин, що становили більшість на території району, але зазначалося, що всі працівники органів влади в адміністративно-територіальних одиницях, утворених за національною ознакою, повинні володіти українською мовою [9, с.89].

Попереджалося, що відносини з вищими органами влади проводять українською або російською мовами, а з 1 січня 1926 р. – лише українською.

Таким чином, українізація у 20-30 рр. ХХ ст. проводилася послідовно, мала належне правове забезпечення, і з застосуванням адміністративних методів тиску і тотального контролю. Тим не менше, в результаті, у другій половині 20-х на початку 30-х ХХ ст. 75% діловодства велося українською мовою, збільшилась кількість громадян, які використовували українську мову у побуті.

Створено україномовний простір завдяки зростанню накладу україномовних видань, відродженню української літератури і театру [9, с. 522].

Література

1. Вишняк М. Мовна ситуація та статус мов в Україні: динаміка, проблеми, перспективи / М. Вишняк // Форум націй : [Газета Конгресу національних громад України]. – 2008. – № 3 (70). : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forumn.kiev.ua/Forum70.htm>
2. Євсєєва Г. П. Етапи державної мовної політики в Україні / Г. П. Євсєєва : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/4_SWMN_2010/Philologia/59029.doc.htmhttp://www.rusnauka.com/4_SWMN_2010/Philologia/59029.doc.htm
3. Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: стан та напрями оптимізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 “Політичні інститути та процеси” / В. В. Заблоцький. – Харків, 2007.-16 с.
4. Заблоцький В. В. Толерантність у мовній політиці / В. В. Заблоцький // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. “Питання політології”. – Х. : Харківський НУ ім. В. Н. Каразіна, 2004. – № 4. – С. 205–209.
5. Лизанчук В. В. Геноцид, етноцид, лінгвоцид української нації: хроніка : [навч.-метод. посіб.] / В. Лизанчук. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2008. –258 с.
6. Мануїлова К.В.Українізація партійного апарату в національних адміністративно-територіальних районах південно-західного регіону Української РСР (1920-1930 рр.)//К. В. Мануїлова. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2012, вип. XXXII.- С.239-243.
7. Марусик Т. В. Немає кризи мови. Є криза любові до неї / Марусик Т. // Віче. – 1997. – № 8. – С. 140–144.
8. Масенко Л. Т. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір / Л. Т. Масенко. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2004. – 163 с.
9. Національні процеси в Україні : історія і сучасність. Документи і матеріали : довідник : у 2-х ч. / [упоряд. : І. О. Кресіна (керівник), О. В. Кресін, В. П. Ляхоцький, В. Ф. Панібудьласка ; за ред. В. Ф. Панібудьласки]. – К. : Вища школа, 1997. –Ч. 2. – 704 с.

СТАНОВЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Іваній Олена Миколаївна
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри права та міжнародних відносин
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка

Кожне суспільство відтворює себе через систему освіти, транслуючи наступному поколінню ті знання, уміння, навички, які дозволяють молодій людині включатися в структури суспільства, адаптуватися до їх змін, жити в суспільстві, реалізовувати себе як в особистісному, так і в професійному напрямках. Система освіти, виконуючи свою гуманістичну місію, має підготувати молоду людину до життя в сучасному відкритому світі. Національною доктриною розвитку освіти визначено ряд складних завдань: вихід вітчизняної освіти на ринок світових освітніх послуг, поглиблення міжнародного співробітництва, розширення участі навчальних закладів, учених, педагогів і вчителів, учнів і студентів у проектах міжнародних організацій та співтовариств. «Держава бере на себе обов'язок брати участь у проектах і програмах Ради Європи, ЮНЕСКО, Європейського Союзу, ЮНІСЕФ та інших міжнародних організацій», – наголошено в Національній доктрині [1].

Саме тому в останні роки в Україні стрімкими темпами почало розвиватися освітнє право, яке регулює найважливіші відносини в сфері освіти. Створено великий масив законодавства з питань систематизації освіти, новітніх технологій освітнього процесу, бюджетної та контрактної форми освіти тощо. Проте, незважаючи на актуальність даного аспекту, питання про місце освітнього права в системі права України, його зміст і структура вирішуються в юридичній науці неоднозначно. Науковці дають різні визначення «освітнього права», розуміючи його як сукупність правил поведінки, встановлених відповідно до національно-історичних традицій державою або від імені держави для врегулювання відносин у галузі освіти [2] або як галузь законодавства, що повинно знайти відображення у формуванні Зібрання законів про освіту [3].

Особливого значення набуває проблема вибору критеріїв, які слід вважати вирішальними для поділу права на галузі. Щодо пошуку цих критеріїв, то серед науковців загальноновизнаними вважаються предмет і метод правового регулювання.

Предметом правового регулювання освітнього права є регулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки громадян України.

Освітні відносини діють в особливій, самостійній сфері предметно-практичної діяльності суспільства і держави, принципово відрізняються від цивільних, адміністративних, трудових та інших суспільних відносин і в силу цього відокремлюються як окремий вид суспільних відносин. Освітні відносини володіють складною і динамічною структурою. Тривають, як правило, протягом декількох років і поділяються на низку ієрархічно взаємопов'язаних стадій (чвертей, семестрів, навчальних років тощо). Вони постають одночасно багатосторонніми, багатоаспектними, заснованими на особистій участі в них суб'єктів освітніх відносин.

Освітнє право *регулює відносини з приводу організації та здійснення освітнього процесу між:*

- суб'єктами освітньої діяльності різних держав з приводу визнання різних інститутів освіти;
- органами державної влади та суб'єктами освітньої діяльності (з приводу створення, управління, ліцензування, атестації, акредитації, матеріального та фінансового забезпечення діяльності тощо);
- освітньою установою та споживачами освітніх послуг (учнями, батьками, суспільством).

Щодо методу правового регулювання, під яким розуміється сукупність способів, прийомів і засобів правового регулювання освітніх відносин, то до числа найбільш значущих специфічних рис *методу освітнього права* можна віднести:

- застосування імперативного й імперативно-диспозитивного методів правового регулювання суспільних відносин;
- своєрідність правового статусу учасників освітніх відносин;
- загальнодоступність і безкоштовність початкової й основної загальної освіти, а також середньої (повної) загальної освіти;
- комбінація нормативно-правового регулювання освітніх відносин на загальнодержавному рівні з нормативно-правовим регулюванням на регіональному рівні, нормативно-правовими актами органів місцевого самоврядування й локальним регулюванням освітніми установами;
- єдність і диференціація нормативно-правового регулювання освітніх відносин;
- комбінація державного контролю над якістю освіти з автономністю освітніх установ, свободою й плюралізмом в освіті;
- специфіка правозастосовної діяльності в процесі поточної й підсумкової атестації учнів;
- особливості застосування юридичної відповідальності за протиправні зазіхання на освітні відносини, на правопорядок в освітній сфері [4].

Для з'ясування місця освітнього права в правовій системі України має неабиякого значення його визнання як навчальної дисципліни та як галузі законодавства.

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з базовими поняттями та категоріями освітнього права, з основними положеннями освітнього законодавства України та міжнародно-правовими стандартами регулювання освітніх відносин. Освітнє право може бути корисним для аспірантів як обов'язковий елемент підготовки викладачів вищих навчальних закладів; студентів-юристів; студентів, що навчаються в педагогічних вузах; осіб, що мають вищу освіту та проходять підготовку у сфері управління навчальним закладом.

Як галузь законодавства, тобто як позитивне, освітнє право характеризується наявністю нормативно-правової бази, що регулює відносини у сфері освіти та налічує навіть не сотні, а тисячі актів.

І хоча освітнє право має свій специфічний предмет та свій метод правового регулювання, досліджується як наука та навчальна дисципліна, у самостійну комплексну галузь української системи права офіційно не внесена. Адже треба враховувати, що кожна галузь права, яка вже відбулася, характеризується ще рядом інших показників – джерелами, принципами, функціями, внутрішньою структурою, механізмом регулювання, правовими режимами, понятійним апаратом тощо, комбінація яких для кожної з них є унікальною, а стосовно освітнього права потребує подальшого вдосконалення. Не прийнято в Україні й Освітній Кодекс. Першочерговою метою державної політики постає сприяння становленню освітнього права як окремої галузі у вітчизняній правовій системі через стимулювання інтересу до науково-практичних досліджень у галузі правовідносин, що виникають в освіті та в суміжних сферах. Розробка та експериментальне впровадження в навчальні плани вищих навчальних закладів курсів з освітнього права повинно стати вагомим стимулом до позитивних змін у галузі освітніх правовідносин, створення нової галузі права та піднесення правосвідомості освітян.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. №347 / 2002 // Перше вересня. – 2001. – липень. – № 7.
2. Ніколаєнко С. М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. – К. : Знання, 2005. – 319 с. – С. 51-63.
3. Романенко К. М. Конституційне право громадянина на освіту в Україні: стан і тенденції розвитку : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 - конституційне право. – Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2008.
4. Іваній О.М. Освітнє право України: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. – 296 с.

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КОРУПЦІЙНОГО ЗЛОЧИНУ

*Ладур Євгенія Дмитрівна,
бакалавр Сумського державного
педагогічного університету імені А.С.Макаренка*

Нині корупція оцінюється суспільством як негативне соціально-економічне явище, оскільки вона є тим головним чинником, який цілком реально загрожує національній безпеці, демократичному розвитку нашої країни, конституційному ладу, а саме це проявляється у зниженні авторитету країни на світовій арені, обмежує конституційні права та свободи людини і громадянина, порушує принцип верховенства права, встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, управлінських структур усіх форм власності та організаційно-правових форм, руйнує моральні та суспільні цінності.

Особливо небезпечним проявом корупції є корупційний злочин, тобто умисне небезпечне для суспільства діяння, що охоплює всі ознаки корупційного правопорушення, вчинення яких пов'язане з використанням особою влади, свого службового становища чи певних можливостей, що з даного службового становища випливають, всупереч інтересам служби, вичерпний перелік яких установлено в законі про кримінальну відповідальність [1].

Ознаками корупційних злочинів необхідно визнати:

1) пов'язаність з використанням спеціальним суб'єктом службової влади та службового становища чи якихось певних можливостей, які з цього службового становища випливають;

2) умисне психічне ставлення винного до вчинюваного діяння;

3) пов'язаність з одержанням, надаванням, обіцянкою або пропозицією неправомірної вигоди, якою є грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав [1].

4) наявність спеціального суб'єкту (службової особи). Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом [2].

Щодо видів корупційного злочину, то вони чітко окреслені у ст. 45 Кримінального кодексу України, зокрема ними є злочини, передбачені статтями: привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем; викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем; викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем; викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням; порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів,

печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження; викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем. А також злочини, передбачені статтями: порушення законодавства про бюджетну систему України; підкуп працівника підприємства, установи чи організації; зловживання владою або службовим становищем; зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми; зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги; прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою - зловживання впливом цього Кодексу [2].

Отже, виходячи з вище викладеного можемо сказати, що корупційні злочини завдають значної шкоди суспільним відносинам, у першу чергу це стосується сфери службової діяльності, оскільки відбувається підрив авторитету органів державної влади чи місцевого самоврядування та встановлений порядок управління, або як мінімум створюючи реальну загрозу заподіяння такої шкоди.

Література

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 №1700-VII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 11.02.2017). - Заголовок з екрану.

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14> (дата звернення: 11.02.2017). - Заголовок з екрану.

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

*Лук'янова Наталія Сергіївна,
магістрантка спеціальності «Фізична реабілітація»
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

У сучасній Україні, як і десять років тому, проблема боротьби з корупцією така ж актуальна. Небезпека корупції полягає в тому, що вона перероджує державний апарат, призводить до його негативних змін. І саме тому боротьба з корупцією є однією найпріоритетніших проблем, що виникли в українському суспільстві.

Заходи, які сприяють зниженню корупційних виявів у державі, умовно можна поділити на політичні та економічні.

До політичних належать: проведення комплексу ідеологічних і масово-політичних заходів, що сприяють визначенню у державі провідних політичних партій та об'єднань, які активізують та ініціюють діяльність, пов'язану з боротьбою з корупцією; дотримання принципу рівності всіх верств населення перед законом у разі виявлення корупційних дій та притягнення до відповідальності їх виконавців, незалежно від посад, які обіймають; активізація попереджувальної роботи серед населення; взаємодія фондів, асоціацій, інститутів та інших недержавних організацій України з аналогічними іноземними установами, що підтримують позитивні зміни в Україні.

Економічними заходами є: повне та своєчасне виконання державою перед громадянином зобов'язань; забезпечення послідовного зростання реальних доходів населення, оскільки бідність – одна з причин корупції та злочинності; посилення соціальної спрямованості бюджету; вдосконалення системи оподаткування; зменшення податкового тиску на підприємців (насамперед на малий та середній бізнес), а також на фізичних осіб, які повинні поєднати фіскальну та стимулюючу функції податків; спрощення порядку стягнення податків [1, с. 9].

Заходи антикорупційного спрямування повинні реалізовуватися з урахуванням таких основоположних принципів: 1) законності; 2) гласності та прозорості; 3) всеохопності; 4) перманентності; 5) цілеспрямованості; 6) залучення громадськості до процесу реалізації морально-ідеологічних антикорупційних заходів; 7) дотримання векторів консолідації українського суспільства та євроінтеграції держави; 8) патріотизму та детермінації національних інтересів; 9) відповідності пріоритетним напрямкам державних антикорупційних заходів [2, с. 113].

Запорукою успіху досягнення результатів у боротьбі з корупцією при застосуванні вказаних заходів є поточний та підсумковий двосторонній – державний та громадський контроль. Він повинен здійснюватися на засадах:

– верховенства права, яким визначається підпорядкування усіх контролюючих дій, які реалізовуватимуться з боку держави або з боку громадськості, нормам права та закону. Підґрунтям для здійснення контролю мають бути Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані нашою державою, вітчизняні законодавчі та нормативно правові акти;

– взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства. Лише за умови того, що державна влада та громадянське суспільство об'єднують свої зусилля щодо запобігання та протидії корупції, контроль за застосуванням морально-ідеологічних антикорупційних заходів може бути ефективним. Державні та громадські інституції у прагненні контролювати процес використання морально-ідеологічних заходів подолання корупції зобов'язані усвідомлювати спільну мету та працювати заради її досягнення в одному напрямі;

– прозорості видатків із бюджетів усіх рівнів на реалізацію моральних та ідеологічних антикорупційних заходів, відповідальності за їх цільове використання. Дотримання цієї вимоги передбачає формування бюджетів усіх рівнів з обов'язковим врахуванням видатків на здійснення зазначених антикорупційних заходів. Формування цієї статті бюджету не повинно відбуватися за залишковим принципом, використання передбачених нею коштів має бути виключно цільовим, в противному разі – передбачено відповідальність розпорядника коштів;

– відкритості та доступності інформації про реалізацію заходів та про діяльність суб'єктів, які їх реалізують. Це положення може бути втілене в життя шляхом постійного інформування громадськості через засоби масової інформації. Такий підхід сприятиме не лише дотриманню принципу прозорості й гласності в реалізації морально-ідеологічних антикорупційних заходів, а й формуванню підвалин громадянського суспільства. Крім того, постійне інформування громадян про перебіг реалізації заходів поступово вкарбує у суспільній свідомості їх актуальність та необхідність і забезпечить становлення уявлення кожного громадянина про його особисту причетність до змін, які відбуваються в державі [2, с. 115].

З метою приведення законодавства України у відповідність до вимог Конвенції розроблено «антикорупційний» пакет законопроектів, а саме: проекти Законів України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», який враховує положення всіх міжнародно-правових антикорупційних інструментів та покликаний запровадити кардинальні зміни у реагуванні держави та громадянського суспільства на проблему корупції. Як відомо, цей «антикорупційний» пакет законопроектів ще у 2006 році прийнято Верховною Радою України у першому читанні за основу. Важливим є той факт, що вказані законопроекти пройшли експертизу з боку фахівців Ради Європи та громадські слухання в профільному Комітеті Верховної Ради України. Прийняття згаданих законопроектів надасть можливість комплексно імплементувати положення Конвенції ООН проти корупції у національне законодавство, а саме: встановити нові правила в сфері запобігання та протидії корупції (розширюється перелік суб'єктів корупції, встановлюються антикорупційні обмеження на державній службі, запроваджуються перевірки при вступі на державну службу, встановлюється заборона отримувати подарунки, пов'язані із службою, передбачається декларування майнового стану державних службовців та їх близьких родичів), врегулювати питання виникнення конфлікту інтересів, посилити відповідальність осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень, запровадити проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, залучити громадськість до заходів із запобігання та протидії корупції тощо [1, с. 12].

Отже, розглянувши деякі аспекти боротьби з корупцією в незалежній Україні, на жаль, змушені констатувати факт про їх ще низьку ефективність. Знову створене Антикорупційне бюро України, як державний орган, для якого протидія корупції є єдиною і основною функцією діяльності, повинно надати цьому пріоритетному напрямку розвитку держави – Україна новий позитивний імпульс, що дозволить очистити країну від цього ганебного соціального явища.

Література

1. Гусаров С. М. Корупція як загроза національному й міжнародному правопорядку в умовах всесвітньої глобалізації / С. М. Гусаров // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (17 квітня 2014 р., м. Харків). – Х.: Золота миля, 2014. – С. 9–13.
2. Кохан. Г. В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. – К.: НІСД, 2013. – с. 233.
3. Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Марченко Яна Олександрівна,
студентка НН Інституту історії та філософії
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Сьогодні Україна переживає складний і неоднозначний процес докорінної зміни правового устрою та його адаптації до нових соціально-політичних та економічних умов. Потрібно відшукувати принципи і цінності нової соціально-політичної реальності в Україні, яка формується на основі євроінтеграції. Становлення інститутів перехідного суспільства в Україні, утвердження нових соціальних відносин та відповідних духовних, моральних цінностей актуалізують проблему функціонування відповідної цим реаліям правової системи. Саме вона покликана справляти істотний вплив на характер суспільних змін, сприяти гуманізації держави і права, вдосконаленню законодавчого процесу, підвищенню ефективності правового регулювання, формуванню високої суспільної та індивідуальної правосвідомості.

Актуальність дослідження особливостей національної правової системи визначається ще й тим, що правова система тісно пов'язана з економічною, політичною та іншими сферами суспільства та здійснює на них визначальний вплив. Тому в цих взаємозв'язках розкривається її роль та функціональне призначення у регулюванні суспільних відносин на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Під впливом інтеграційних і глобалізаційних процесів відбувається зближення національних правових систем та їх інститутів. Базою такого зближення виступають загальнолюдські цінності, принципи верховенства права, демократичної, соціально-правової держави тощо. Одночасно виокремлюються специфічні риси української правової системи, зумовлені національними особливостями.

Запровадження у вітчизняну правову систему міжнародно-правових норм і стандартів передбачає глибоке дослідження закономірностей і тенденцій розвитку світової правової системи, окремих правових сімей, національних правових систем з урахуванням національних традицій і здобутків юридичної науки.

Основою модернізації національної правової системи виступає Конституція України, яка має найвищу юридичну силу, визначає демократичний вектор розвитку держави й суспільства. Закріплення на конституційному рівні положення про те, що Україна є правовою, демократичною, соціальною державою, визначення на рівні Основного Закону держави пріоритету людини (не особа для держави, а держава для особи), закріплення положення про природність і невід'ємність прав і свобод людини – все це правові орієнтири розвитку правової системи України [1].

Саме основоположне значення для формування національної правової системи має закріплення на базовому, державному рівні загальнолюдських гуманітарних державно-правових цінностей: правової, демократичної, соціальної сутності держави, невід'ємності прав і свобод людини, які є політико-правовими орієнтирами для розвитку правової й політичної системи країни на сучасному етапі.

У 1990-х роках відбувається адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Цей процес обумовлений Угодою про партнерство і співпрацю між Україною та Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. [4].

Важливим аспектом, що характеризує сучасну правову систему України є її інтеграція у Європейське Співтовариство. Україна набула повноправного членства у Раді Європи, прийнявши в 1995 році Закон «Про приєднання до Статуту Ради Європи» та ратифікувавши 17 липня 1997 р. «Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод» 1950 року.

У серпні 2000 р. було створено Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затверджена Законом від 18 березня 2004 р. Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* (правовим надбанням Співтовариства) з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною

складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики [2].

Доречно підкреслити, що з 1991р. між Україною та ЄС було укладено близько 300 угод, листів, протоколів, меморандумів та інших документів міжнародно-правового характеру. Ці документи стосуються різних сфер: інтелектуальної власності, охорони довкілля, технічної допомоги, безпеки, розвитку фінансових відносин, боротьби з відмиванням грошей, співробітництва в галузі енергетики та енергозбереження та ін. Це свідчить про євроінтеграційну спрямованість державо та правотворення України.

Таким чином, європейський вибір України це одночасно й рух до стандартів реальної демократії, інформаційного суспільства, соціально-орієнтованого ринкового господарства, що базується на принципах верховенства права й забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Обраний шлях дозволяє прогнозувати поступове приєднання правової системи України до сім'ї романо-германського права як повноправного члена після успішного завершення політико-правових реформ.

Однак процес формування правової системи України відповідно до європейських правових стандартів є складним і багатофункціональним, що підтвердили останні політичні події в Україні. Стратегічний напрям сучасної української держави – входження в європейський простір – є об'єктивно й історично зумовлений як її національним і культурним розвитком, так і правовим. Україні процес інтеграції з Європою потрібен для ефективного її функціонування, підняття міжнародного престижу, забезпечення трансформації її правової системи, становлення як самостійної економічно сильної держави.

Література

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст.367.
3. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.08.1999р. №1496. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF>
4. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Угоду ратифіковано Законом № 237/94-ВР від 10.11.94р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст.415.

НОВЕЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

*Мельникова Інна Вікторівна,
магістрантка природничо-географічного факультету
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Корумпованість українського суспільства є однією з перших перешкод на шляху інтеграції України в європейське співтовариство. Саме корупція є однією з найактуальніших соціально-політичних проблем сучасності, вона не лише негативно впливає на темпи розвитку економіки держави, але й на систему державного управління та суспільні відносини в цілому.

Корупція в Україні стала чинником, який загрожує національній безпеці, демократичному розвитку держави та суспільства. Саме корупційні прояви підривають авторитет України у світі, обмежують права і свободи громадян, порушують принципи верховенства права, руйнують моральні та суспільні цінності [1, с. 3].

Не принесли позитивних змін у подоланні корупції як соціального явища роки державної самостійності України. У наш час питання корумпованості суспільства, окремих соціальних інститутів та влади постійно перебувають у колі зору законодавців, керівників різних рівнів державної влади, особливо напередодні вагомих для суспільства змін [2, с.153].

Конвенція ООН проти корупції, яку Україна підписала 11 грудня 2003 р. містить офіційну вимогу до всіх органів державної влади у сфері попередження та протидії корупції: «Кожна Держава-учасниця прагне періодично проводити оцінку відповідних правових документів та адміністративних заходів з метою визначення їх адекватності з позиції попередження корупції та боротьби з нею» [3].

В Україні у сфері протидії корупції зроблено досить багато. А саме, прийнято спеціальний антикорупційний закон та низку інших законодавчих актів антикорупційного спрямування тощо. Але, ці та інші заходи, що здійснюються в нашій державі поки що не мають відчутних позитивних результатів [4, с. 185].

Відповідно до статті 2 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), відносини, що виникають у сфері запобігання корупції, регулюються Конституцією України, міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цим та іншими законами, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами [5].

У статті 3 Закону зазначені суб'єкти, на яких поширюється його дія:

- 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, - у випадках, передбачених цим Законом.

Стаття 4 Закону зазначає особливий статус Національного агентства з питань запобігання корупції, яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику [5].

Варто зазначити, про Національне антикорупційне бюро України, що є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Багато держав світу створили спеціальні механізми, які обмежили вплив корупції масштабами, що не становить серйозної небезпеки для нормального функціонування державного апарату. До таких країн можна віднести наступні: Данія, Нідерланди, Фінляндія, Канада та ін. Такі країни мають певні особливості в організації антикорупційної діяльності [6, с. 282].

Досвід країн щодо запобігання корупції різноманітний та залежить від правових, соціально-економічних, політичних умов, рівня економічного розвитку країн. Нашій державі потрібно наслідувати такий досвід вибірково, враховуючи наявні результати вже застосованих відповідних реформ [7, с. 144].

У сучасних умовах боротьби з корупцією в нашій країні можливе застосування гласності, відкритості та доступності інформації у суспільстві. Надійним методом такої боротьби може стати публічне поширення у ЗМІ інформації про корупційну діяльність. І в такому випадку, якщо така інформація отримає розголос у суспільстві, владі, напевно, буде непросто ухилитися від реагування на неї.

Україні потрібно багато ще зробити для подолання корупції. Уся складність антикорупційної діяльності полягає в тому, що відсутні соціальні, політичні традиції публічного викриття корупціонерів, спеціальні прийоми викриття фактів корупції, що в свою чергу є серйозною перешкодою для ефективної боротьби з корупційними проявами. Варто додати, що існує проблема визначення осіб, які займаючи керівні посади, застрягли в хабарництві та розкраданнях. Усі факти корупційної діяльності мають бути взяті під пильний народний контроль української громадськості. Для того, щоб ефективно протидіяти та позбутися корупції в Україні, потрібно створити таку систему, яка б працювала проти корупційної діяльності, незалежно від того, хто перебуває на даний момент при владі.

Таким чином, корупція настільки вкорінилася в українське суспільство, що сприймається як звичайне явище. Наявність корупції у всіх сферах життя і діяльності громадян дає повне право припустити, що навряд чи буде вона колись повністю ліквідована, хоча її масштаби та руйнівний вплив можуть бути значно зменшені, але все-таки будуть під надійним державним та громадським контролем. І тому, сучасні умови існування корупції в Україні характеризуються серйозними негативними наслідками, а без особливих заходів боротьби стабілізувати антикорупційне становище не вдається. Тому, нині надзвичайно важливим є запозичення європейського досвіду протидії цьому антисоціальному явищу.

Література

1. Гавриш С. Б. Стан та проблеми антикорупційної експертизи законодавства в Україні / С. Б. Гавриш // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журнал / Координац. ком. по боротьбі з корупцією і організ. злочинністю при Президентові України, Міжвідом. н.-д. центр. – 2008. - № 18. – 324 с.
2. Камлик М. І Корупція в Україні / М. І. Камлик, Є. В. Невмержицький. – К., 1998. – 186 с.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
4. Коненко С. Я. Шляхи вдосконалення боротьби з корупцією в ОВС України / С. Я. Кононенко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журнал / Координац. ком. по боротьбі з корупцією і організ. злочинністю при Президентові України, Міжвідом. н.-д. центр. – 2007. - № 17. – 345 с.
5. Закон України Про запобігання корупції від 14.10.2014 р. станом на 05.01.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>
6. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії / Є. В. Невмержицький : моногр. – К. : КНТ, 2008. – 282 с.
7. Мірошник Ю. П. Організаційно-правові заходи протидії корупції в органах державної влади та управління / Ю. П. Мірошник // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журнал / Координац. ком. по боротьбі з корупцією і організ. злочинністю при Президентові України, Міжвідом. н.-д. центр. – 2007. - № 16. – 285 с.

РОЗШИРЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ-ПСИХОЛОГА В ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРИВЕДЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

*Озерський Ігор Володимирович,
доктор юридичних наук, доцент,
радник юстиції, академік МКА
Київський інститут бізнесу і технологій*

Окремим організаційно–правовим аспектам проблеми функціональності фахівця-психолога в пенітенціарних установах присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, М. Ануфрієва, В. Барка, Л. Казміренко, Я. Кондратьєва, В. Коновалової, М. Костицького, В. Медведєва, В. Шепітька та ін., проте наразі не можна сверджувати про ґрунтовне теоретико-прикладне дослідження означених питань у межах розширення функціональності психолога в пенітенціарних установах України як передумова приведення національного законодавства до європейських стандартів.

Відомо, що соціально-виховна та психологічна робота із засудженими здійснюється на підставі індивідуальних програм, які складаються на підставі класифікацій засуджених за їх соціально-психологічною (особистісною) характеристикою та реалізуються за допомогою програм диференційованого виховного впливу [1]. Психолог установи виконання покарань, слідчого ізолятора входить до складу соціально-психологічної служби установи, на нього покладено виконання завдань щодо вивчення засуджених та осіб, взятих під варту, з метою зменшення негативного впливу на особистість від перебування в умовах ізоляції від суспільства [2].

Психолог, окрім нормативно-правових приписів, повинен керуватися у своїй діяльності планами роботи заступника начальника з соціальної роботи та виховання, а також керівника психологічної служби пенітенціарної установи. При цьому, йому слід звертати увагу на об'єктивність складання характеристик на засуджених, їх відповідність матеріалам особових справ. Психолог має також ознайомитись з розпорядком дня колоній з метою уточнення чи доповнення організації проведення виховних заходів, участь у яких для засуджених є обов'язковою (ст.123 КВК України). Статтею 124 КВК України визначено основні форми та методи соціально - виховної роботи з засудженими, а тому психологу необхідно виробити, сформулювати такі форми й методи.

Варто нагадати, що державна пенітенціарна служба України як правонаступник Державного департаменту України з питань виконання покарань нині перебуває на новому етапі свого становлення. У її підпорядкуванні перебуває 141 кримінально-виконавча установа, 33 слідчих ізолятори, 8 виховних колоній, 703 підрозділи кримінально-виконавчої інспекції та 5 навчальних закладів, де здійснюється професійна підготовка персоналу. Загальна чисельність засуджених та ув'язнених, складає близько 300 тисяч осіб,

з яких: 153,8 тисячі тримається в слідчих ізоляторах та установах виконання покарань, 145,2 тисяч перебуває на обліку кримінально-виконавчої інспекції [3].

Пенітенціарна служба як самостійна і відокремлена від Міністерства внутрішніх справ структура функціонує лише 14 років. Це незначний час для становлення і формування відповідно до сучасних вимог такої складної і багатопрофільної соціальної системи. Відбір і якісна професійна підготовка персоналу пенітенціарної служби є ключовою складовою проведення будь-яких реформ. Концептуальні засади формування кадрового потенціалу, як для пенітенціарної служби, так і для всіх інших органів виконавчої влади, закладено в Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 роки, затвердженій Указом Президента України від 1.02.2012 року № 45/2012 [3].

Також, відрадно, що реформа пенітенціарної системи України, передбачає відмову від радянських кримінально-виконавчих інспекцій і побудову на їх місці пробаційних центрів на рівні районів. У цьому розрізі буде виконано давню рекомендацію Ради Європи та проведена демілітаризація пенітенціарної системи. Буде зміщено акцент на психологічну роботу із засудженим через систему пробації. За півроку до того, як особа покидатиме устанovu, з нею почнуть працювати співробітники, які зможуть підготувати людину до повернення у суспільство [4].

Згідно з вимогами ст.ст. 6; 65 КВК України, соціально-виховна робота – це цілеспрямована діяльність персоналу органів і установ виконання покарань та інших соціальних інституцій для досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених. Соціально-виховна робота спрямована на формування та закріплення у засуджених прагнення до заняття суспільно корисною діяльністю, сумлінного ставлення до праці, дотримання вимог законів та інших прийнятих у суспільстві правил поведінки, підвищення їх загальноосвітнього і культурного рівня.

Соціально-виховна та психологічна робота в установі повинна бути організована у відповідності до вимог статті 65 Кримінально-виконавчого кодексу України, наказів, положень, інструкцій Державної пенітенціарної служби України та Міністерства юстиції України, наприклад: наказ Міністерства юстиції України N 2300/5 про затвердження «Положення про відділення соціально-психологічної служби» (04.11.2013 р.) [1] та наказ Міністерства юстиції України N 2300/5 про затвердження «Типових посадових обов'язків психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора».

Слід зазначити, що канадські колеги, з якими співпрацює пенітенціарна служба України в проекті «Підтримка в'язничної реформи в Україні», стверджують, що ефективність реабілітаційних програм на пряму залежить від якості направленості наданих послуг у формі реабілітаційних програм, акцентують увагу на необхідності високої якості врахування індивідуальних особливостей засуджених (оцінки ризиків, криміногенних потребах злочинця) і використання методик пізнавальної (когнітивної) поведінки [3].

Відтак, фахівець – психолог пенітенціарної установи, у межах своєї компетенції, має опрацювати та вивчити: щоденник індивідуальної роботи із засудженим; у виховних колоніях - щоденник соціально-виховної роботи із засудженим неповнолітнім; журнал обліку роботи із засудженими відділення соціально-психологічної служби; журнал обліку прийому з особистих питань засуджених відділення соціально-психологічної служби; надання психологічної допомоги засудженим та особам, взятим під варту; стан психокорекційного і педагогічного впливу на засуджених з урахуванням їх індивідуальних особливостей, ступеню соціально-педагогічної занедбаності; наявність у персональному комп'ютері в обов'язковому порядку автоматизованих тестових методик: великий (377 запитань) тест ММРІ; малий (71 запитання) тест ММРІ; восьмикольоровий тест Люшера; методика САН (самопочуття, активність, настрій); методика Г. Айзенка (темперамент); методика Спілбергера; методика Т. Лірі; методика УСК (рівень суб'єктивного контролю); тест на визначення мотивації вживання алкоголю; розрахунок біоритмів; тест на сумісність; тест на об'єктивність самооцінки; визначення стресового стану; шкала вивчення депресії; вивчення професійних інтересів (схильностей); шкала самооцінки; опитувальник Равена; тест структури інтелекту; модифікований тест Сонді (оцінка фотопортретів); проводити психологічне вивчення засудженого та складати за його результатами психологічну характеристику перед розглядом засудженого на комісії з питань переведення умовно - дострокового звільнення від відбування покарання або заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, застосування амністії або помилування тощо.

Таким чином, робота із засудженими, це робота, яка покликана забезпечити суспільство від злочинців, захистити громадян від проявів їх агресії, насилля, пограбувань, убивств. Вона щоденно пов'язана з ризиком для життя і здоров'я, необхідністю постійного спілкування з людьми які мають проблеми із вихованістю і мораллю, вона вимагає постійного психологічного концентрування уваги і пильності [3]. Вважаємо, що у стінах Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, є унікальна можливість відкрити при кафедрі права та міжнародних відносин спеціалізацію «пенітенціарна психологія», оскільки виш має у своєму арсеналі фахівців-психологів (кафедра практичної психології) і за умови чіткої взаємодії обох підрозділів (кафедри права та міжнародних відносин та кафедри практичної психології) така новація є цілком реальною та у подальшому виправданою.

Як приклад, варто включити до навчальних програм кафедри права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка такі спеціалізовані дисципліни та курси: «Пенітенціарна педагогіка», «Пенітенціарна психологія та психіатрія», «Судовий контроль над забезпеченням прав засуджених», «Пенітенціарна система та пенітенціарна політика України», «Забезпечення прав людини в органах та установах виконання покарань», «Профілактика злочинів в місцях позбавлення волі», «Пробація», «Міжнародні стандарти професійної підготовки фахівців-

психологів для пенітенціарної системи України», «Міжнародні норми поведження із засудженими», «Порівняльне кримінально-виконавче право» та ін.

Література

1. Положення про відділення соціально-психологічної служби [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України 04 лист. 2013 року N 2300/5. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13>
2. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України 04 лист. 2013 року N 2300/5. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13>
3. Формування повноцінної системи підготовки пенітенціарного персоналу - головна умова практичних змін у Державній пенітенціарній службі України [Електронний ресурс] : Мін'юст України; Роз'яснення від 11.07.2012 р. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0027323-12>
4. Кабмін дав зелене світло розробленій Мін'юстом реформі тюрем [Електронний ресурс] : Урядовий портал. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249041494&cat_id=244277212

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ

*Приходько Владислав Олексійович,
магістрант спеціальності «Фізична реабілітація»
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Наприкінці ХХ століття світова спільнота визнала, що корупція – глобальна проблема кожної країни. Бажання України стати рівноправним членом європейського співтовариства, формування основ правової, соціальної і демократичної держави вимагає забезпечення відповідного рівня правопорядку, що в свою чергу, зумовлює необхідність серйозного вивчення і втілення в життя європейського досвіду розбудови громадянського суспільства, політичних, економічних, соціальних, правових механізмів щодо подолання корупції, що довели свою ефективність. Адаптація європейських програм, які спрямовані на протидію корупції відкриває величезні перспективи у боротьбі з цим явищем, особливо за відсутності власного реально діючого механізму протидії корупції [1, с. 32].

Важливість вивчення питань корупції в судовій системі характеризується тим, що в період здійснюваних у країні трансформацій ключову роль у становленні демократії, забезпеченні реалізації задекларованого у Конституції України верховенства права покликані відігравати саме інститути судової гілки

влади. Сучасні реалії суспільного розвитку диктують потребу у реформуванні судів, як органів державної влади, які є суб'єктами корупційних практик.

Громадяни України вважають недосконалість системи контролю за корупцією та запобігання їй однією з причин зловживання службовим становищем та вважають, що в судах неможливо добитися правди й упевнені, що рішення суду можливо купити за гроші [3, с. 84].

Першим, логічно розглянути досвід Данії, яка стала найменш корумпованою країн світу. Вона немає спеціалізованих антикорупційних органів. Більше того, в ній корупція не розглядається, як така, що представляє значну небезпеку для суспільства. Цікавим є й те, що у Данії не передбачено окремого пакету антикорупційних законів, однак, що стосується злочинів подібного роду, то відповідні статті включені до датського кримінального законодавства. Їй притаманна інформаційна прозорість державних структур, які виносять рішення по тому чи іншому питанню, і свобода доступу преси до документів, на яких ці рішення засновані. У цій країні лише запроваджені ключові державні та приватні антикорупційні ініціативи, пов'язані з бізнесом та запропоновані суспільними організаціями.

Великобританія є малокорумпованою країною порівняно з іншими країнами Європи. Для цієї країни традиційними є високі стандарти громадської поведінки, які є результатом політичних і законодавчих заходів, моральних змін та ефективного соціального контролю за державними службовцями [2, с. 188].

Цікавим є досвід Франції, де у 1993 р. була створена Центральна служба по боротьбі з корупцією, на яку покладено такі важливі функції, як координація діяльності, централізація інформації, необхідної для попередження та виявлення фактів активної та пасивної корупції, зловживання службовим становищем як з боку державних службовців, суддів зокрема, так і приватних осіб, дій з корисливою метою, а також надання допомоги представникам судової влади у разі їх звернень з приводу подібних фактів [3, с. 85].

З метою посилення позицій судової влади в боротьбі з корупцією в судах другої інстанції створено спеціалізовані підрозділи.

Таким чином, французький досвід боротьби з корупцією є досить цікавим для нашої країни. Це обумовлено насамперед певною схожістю окремих рис адміністративно-територіального устрою наших країн та доктринальних підходів до розв'язання проблеми боротьби з корупцією.

Успіхи в боротьбі з корупцією стали можливими завдяки реальному втіленню в політико-правове поле Італії принципів поділу влади, незалежності судової влади від урядового впливу та втручання інших гілок влади. Завдяки цьому італійська судова система є найважливішою із трьох гілок влади в системі механізмів боротьби з корупцією. В Конституції Італії втілено політичне рішення про надання Верховній Раді суддів виключних прав на заохочення та покарання суддів. Дві третини членів Ради обираються суддями, а одна третина політичними партіями. Крім того, адміністративні комісії мають статус судів, а

Конституція Італії передбачає адміністративне провадження з деяких кримінальних справ. Дієвим антикорупційним механізмом слід визнати також те, що судді, прокурори і слідчі вважаються членами однієї професії і регулярно міняються ролями. Кожна прокуратура є автономною. Кожний прокурор має такі ж гарантії незалежності, як і суддя [3, с. 86].

Однією з найменш корумпованих країн світу є Фінляндія. Авторитетна міжнародна організація «Transparency International» вже кілька років поспіль віддає їй почесне останнє місце. У Фінляндії, як і в інших розвинених демократіях, державна влада – це система взаємодії права, громадянського суспільства, традицій і цінностей нації. Дуже часто основним чинником корупції називають рівень зарплат державних чиновників. Зарплати фінських суддів не найвищі серед країн Європейського Союзу (40 250 євро на рік після сплати податків, а в Швейцарії, для порівняння судді отримують 100 956 євро). Тому високий рівень зарплати суддів – це не вирішальний антикорупційний чинник. Важливе значення у Фінляндії має етика поваги до роботи. Фіни вважають, що взяти хабар – означає втратити самоповагу, навіть якщо ніхто не знатиме про це, оскільки суддя почуватиметься залежним від людини, яка підмовила його на нечесний вчинок. А це суперечить фінській етиці поведінки.

Варто зазначити, що у багатьох країнах корупція значно мінімізована завдяки регулюванню всієї системи відносин державної служби, розробці законів з чітким викладом прав, обов'язків, заборон, обмежень та відповідальності державних службовців усіх категорій, в окремих випадках, приділяючи особливу увагу суддям.

Антикорупційні заходи в судових системах європейських країн, як правило, схожі. Це пояснюється як процесами інтеграції законодавства, узгодженням та координацією заходів протидії правопорушенням з ознаками корупції, так і обміном досвідом запровадження антикорупційних заходів. Але заходи кожної з країн мають свої особливості. Це пояснюється специфікою їх розвитку, правових традицій, ментальності та ступенем громадської активності громадян окремої країни. Водночас спільними рисами для них є політична воля до активної протидії корупційним проявам; створення системної антикорупційної нормативно-правової бази та контроль за її впровадженням; правова реформа у поєднанні з реформами економічною, соціальною, організаційною і навіть культурною; створення незалежної правоохоронної системи; залучення до протидії корупційним проявам громадських організацій [2, с.188].

Аналіз механізмів запобігання та протидії корупції країн Європи дає змогу сформулювати рекомендації щодо вдосконалення національної антикорупційної стратегії судової системи України.

По-перше, це сильна політична воля вищого керівництва держави до запобігання та протидії корупції в судовій системі і сформована на її основі єдина державна політика в галузі боротьби з корупцією, яка б включала комплекс заходів політичного, економічного, соціального і правового характеру.

По-друге, організований соціальний контроль з боку громадянського суспільства за всією судовою системою (неодмінною умовою цього є створення атмосфери прозорості) і гарантована можливість порушення в цих рамках кримінального переслідування правопорушників.

По-третє, незалежність не лише судової влади, а й правоохоронної системи. Такий підхід переконливо демонструє правоохоронна система Італії, Великобританії, Франції та інших країн.

По-четверте, жорстка підзвітність суддів, та й взагалі, осіб, які наділені владними повноваженнями, перед реально незалежним органом, що здійснює моніторинг чистоти діяльності державних службовців, а також наділений повноваженнями щодо притягнення до відповідальності посадовців незалежно від їх місця в ієрархічній структурі влади. Невід'ємним елементом цієї пропозиції є скасування недоторканості суддів, адже 81% українців вважають, що на зменшення корупції вплине саме її скасування, а не обмеження [1].

Проаналізований європейський досвід протидії корупції в судових системах та зроблені на основі них пропозиції, на нашу думку, можуть стати фундаментом успішної національної антикорупційної політики судової системи України.

Література

1. Доля Л. М. Боротьба з корупцією – першочергове завдання на шляху реалізації європейського вибору України / Л. М. Доля // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією. – К., 2005. – № 8 . – С. 32–38.

2. Липовська Н. А. Соціальні фактори ефективності професійної діяльності державних службовців // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2003. – Вип. 4 (14). – С. 188-197.

3. Незнамова З. А. Понятие коррупции и коррупционных преступлений / З. А. Незнамова // Международное сотрудничество в сфере борьбы с транснациональной преступностью и коррупцией: Материалы международной научно-практической конференции 30-31 марта 2000 г. – Екатеринбург, 2000. – Вып. 1. – С. 84–91.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

*Самойленко Наталія Сергіївна,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри права та міжнародних відносин
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Бурхливий розвиток інтеграційних процесів – це характерна риса сучасного світу. Україна, як велика суверенна держава, не може залишатися осторонь цих подій.

Актуальним і досить важливим для неї є досвід транскордонного співробітництва регіонів країн Європейського Союзу. Його використання та формування певної законодавчої бази, дали змогу Україні вибудувувати свої двосторонні відносини за міжнародними (європейськими) правилами.

Участь її прикордонних областей у транскордонному співробітництві базується на досить розвиненому нормативно-правовому підґрунті. Вона приєдналася до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. (Постанова Верховної Ради України № 3384-ХІІ від 14 липня 1993 р. (дата набуття чинності 22 грудня 1993 р.)), трьох протоколів до неї (Закон України № 1879-IV від 24 червня 2004 р. Про ратифікацію Додаткового протоколу до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями та Протоколу № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (дата набуття чинності 5 лютого 2005 р.) і Закон України № 4704-VI від 16 травня 2012 р. Про ратифікацію Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС) (дата набуття чинності 1 березня 2013 р.)), Європейської хартії місцевого самоврядування (Закон України № 452/97-ВР від 15 липня 1997 р. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування (дата набуття чинності 1 січня 1998 р.)) та Додаткового протоколу до неї про право участі у справах органу місцевого самоврядування (Закон України № 1664-VII від 2 вересня 2014 р. Про ратифікацію Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування (дата набуття чинності 4 вересня 2014 р.)), що стали частиною її національного законодавства [1; 2; 3; 4; 5].

Крім того, 24 червня 2004 р. був прийнятий Закон України № 1861-IV Про транскордонне співробітництво, який визначає основні терміни, що стосуються даного співробітництва (Розділ I, Стаття 1), мету, завдання та принципи державної політики в цьому напрямку (Розділ I, Стаття 4), сфери діяльності та організаційні форми транскордонного співробітництва (Розділ II, Стаття 5), права й обов'язки суб'єктів (Розділ II, Стаття 7), принципи й форми його державної підтримки та фінансове забезпечення (Розділ III, Стаття 10; Розділ IV, Стаття 14), а також розширює повноваження органів місцевого самоврядування й місцевих органів виконавчої влади у цій сфері (Розділ III, Стаття 12) [6].

Тож, можна зробити висновок, що в Україні існує той законодавчий базис, який необхідний для позитивного функціонування транскордонного співробітництва та свідчить про її орієнтації на європейські правові стандарти.

Література

1. Постанова Верховної Ради України № 3384-ХІІ від 14 липня 1993 р. Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3384-12>.

2. Закон України № 1879-IV від 24 червня 2004 р. Про ратифікацію Додаткового протоколу до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями та Протоколу № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1879-15>.

3. Закон України № 4704-VI від 16 травня 2012 р. Про ратифікацію Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОСС) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4704-17>.

4. Закон України № 452/97-ВР від 15 липня 1997 р. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/452/97>.

5. Закон України № 1664-VII від 2 вересня 2014 р. Про ратифікацію Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1664-18>.

6. Закон України № 1861-IV від 24 червня 2004 р. Про транскордонне співробітництво [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.

ІНФОРМІЙНА ГЛАСНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

*Тищенко Діана Олександрівна,
студентка Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Входження в європейський простір як стратегічний напрям сучасної української держави об'єктивно зумовлений як її національним, культурним розвитком, так і правовим. Процес інтеграції з Європою покликаний сприяти ефективному функціонуванню нашої країни, підняттю її міжнародного престижу, забезпеченню трансформації соціальної системи, становленню її як самостійної економічно сильної держави. Водночас міжнародне співтовариство зацікавлене в незалежній, демократичній Україні як факторі стабільності на Сході та в Центрі Європи, що є стратегічно важливим для розвитку Європи як єдиного цілого. Отже, інтеграція України з Європою потребує створення

відповідної концепції розвитку та проведення інтеграційних і реформаторських заходів, що мають бути співвіднесені між собою.

Важливою складовою системи антикорупційної роботи в Європейському Союзі є забезпечення незалежності, автономності та забезпечення ефективними засобами антикорупційних органів та посадових осіб щодо вільного збору інформації, що сприяє антикорупційній боротьбі.

Проблема боротьби з корупцією останнім часом набула великої актуальності. За результатами дослідження впливової міжнародної організації «Трансперенсі інтернешнл», у 2007 році Україна посіла 118 місце в рейтингу корумпованості поруч з Малі, Малавією, Беніном, Сан-Томе та Принсіпе [1]. У 2016 році Україна за рівнем корумпованості посіла 131 місце серед 176 країн світу.

За твердженням експертів США, корумпованість українського суспільства може сповільнювати процес європейської і євроатлантичної інтеграції України. Високий рівень корупції в Україні гальмує економічний розвиток та залучення інвестицій.

Державна служба як професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апарати щодо практичного виконання завдань і функцій держави, виступає основним інструментом держави і складовою системи державного управління, за допомогою якого держава виконує взяті на себе перед суспільством зобов'язання, від ефективного функціонування якого залежить додержання конституційних прав і свобод громадян [2].

Аналіз чинного законодавства України щодо забезпечення відкритості органів влади показує, що норми законодавчого забезпечення права громадян на доступ до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування встановлені як на рівні Конституції, так і законодавчих актів. Системоутворюючим документом у законодавчій базі України, з погляду забезпечення прав громадян на отримання інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, є Закон України «Про інформацію», який закріплює право громадян України на інформацію, закладає правові основи інформаційної політики держави та інформаційних відносин. Одним з основних механізмів забезпечення інформаційної відкритості державної влади, закріплених цим Законом, є право на інформаційний запит, а також звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування, що регулюється Законом України «Про звернення громадян» [3].

В Україні були видані два укази Президента про відкритість та гласність: «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади» від 17 травня 2001 року № 325/2001 (із змінами, внесеними згідно з Указами Президента № 587/2002 (587/2002) від 27.06.2002, № 77/2005 (77/2005) від 22.01.2005 та «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади» від 1 серпня 2002 року № 683/2002 року, а також Постанови КМУ «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої

влади»(із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 905 від 16.06.2003, № 150 від 11.02.2004, № 1700 від 08.12.2006, № 809 від 02.09.2010, № 1330 від 21.11.2011, № 730 від 26.09.2013) від 4 січня 2002 року № 3; «Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади» (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 950 (950-2007-п) від 18.07.2007, № 809 (809-2010-п) від 02.09.2010, № 862 (862-2011-п) від 10.08.2011, № 730 (730-2013-п) від 26.09.2013) від 29 серпня 2002 р. № 1302; «Про офіційне оприлюднення регуляторних актів, прийнятих місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади та їх посадовими особами, і внесення змін до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 11 лютого 2004 року № 150.

Закон «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес.

У зв'язку з необхідністю вдосконалення державного управління в Україні постала потреба в розробці ефективного механізму, який запобігав би проявам корупції у державі. Одним із таких чинників, який може запобігти корумпованості в українських владних структурах, і є доступність та прозорість інформації [1].

Важливим чинником запобігання корупції є впровадження електронного урядування. В Україні увага до нього виникла ще в 1998 році з підписом Закону України «Про Національну програму інформатизації». Запровадження системи електронного урядування також регламентується Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року.

Незважаючи на видання низки указів Президента України, а також постанов Кабінету Міністрів України на виконання цих указів, стан прозорості і відкритості влади дотепер характеризується певними проблемами [2]. Непрозорість влади, корупція, залежність засобів масової інформації, проблематичність доступу громадян до повної, всебічної й об'єктивної інформації та інші проблеми, які залишились нам у спадок від старої системи правління, не дозволяють поки що стверджувати, що наша країна знаходиться на шляху сталого й невідворотного демократичного розвитку, а, відповідно, постає питання про забезпечення практичної реалізації таких стратегій і концепцій [3].

Для підвищення прозорості та спрощення процедур громадського контролю задля забезпечення прийняття належних управлінських рішень Уряд України додатково має здійснювати цілий комплекс заходів щодо впровадження відповідних положень указаних нормативно-правових актів та створення відповідних режимів, для ефективного контролю та боротьби з корупцією й іншими порушеннями правил проходження служби в органах державної влади та місцевого самоврядування [3].

Література

1. Склярєнко О.А. Електронне врядування в Україні як засіб протистояння корупції // Стратегічна панорама. – 2006. – № 1.
2. Ткач В.А. Виступ заступника Начальника Головдержслужби України на Національному семінарі з питань соціального діалогу у підвищенні кваліфікації державних службовців України 18 квітня 2007. – [Електронний ресурс] : [www/guds.gov.ua](http://www.guds.gov.ua).
3. Стретович В.Б. Забезпечення відкритості органів державної влади та місцевого самоврядування // Аспекти самоврядування. – Березень-квітень. – 2005. – № 2 (28).
4. Коліушко І.Б., Демкова М.С. Електронне урядування – шлях до ефективності та прозорості державного управління. – [Електронний ресурс]: [http://www/isu.org.ua](http://www.isu.org.ua).
5. Указ Президента України «Про Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу» від 05.03.2004 №278/2004. – [Електронний ресурс]: www.guds.gov.ua.

ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ, ЇЇ ОЗНАКИ ТА ВИДИ

*Філоненко Ольга Сергіївна,
магістрантка природничо-географічного факультету
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

У сучасних умовах глобалізації суспільства невпинно відбуваються процеси політичної, економічної, соціальної, культурної інтеграції. Подальший розвиток українська держава вбачає у входженні до європейського співтовариства, на що і покладені основні завдання зовнішньої політики. Проте, на шляху до входження до Європейського Союзу (далі – ЄС) Україні слід подолати низку негативних явищ, які гальмують її розвиток. Одним із них є корупція, яка дискредитує Україну на міжнародній арені, гальмує процеси економічного розвитку, перешкоджає внутрішній та міжнародній конкуренції. Корупція загрожує стабільності демократичних інститутів, правам людини, моральним засадам суспільства, що ставить під загрозу політичну стабільність держави.

На сучасному етапі розвитку суспільства корупція стала навіть не національним, а транснаціональним явищем, тому недостатньо боротися з нею на рівні окремих адміністративних одиниць чи певних суспільних сфер. Незважаючи на прийняту низку законів та функціонування розгалуженої системи антикорупційного апарату, позитивні зрушення у цій сфері відбуваються занадто повільно. Саме тому боротьба з корупцією стає однією з найактуальніших проблем сьогодення, яка вимагає рішучих дій.

У демократичному суспільстві кожна людина повинна знати свої права і вміти їх захищати. Виходячи з цього, дослідження теоретичних засад поняття корупції та механізмів її діяльності повинні стати відомими широкому загалу, а отже, ця тема не втрачає своєї актуальності.

Метою статті є дослідження поняття «корупція», характеристика її ознак та видів.

Корупція – слово латинського походження, що означає псувати, завдавати шкоди, руйнувати, викривляти, фальсифікувати, а в найуживанішому варіанті – використання особою повноважень, наданих їй державою, з метою власного збагачення або на користь третіх осіб [1, с.7].

У науковій літературі існує безліч визначень поняття «корупція». У Законі України «Про запобігання корупції» зазначається, що це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки (пропозиції) такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка (пропозиція) чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [2].

Узагальнюючи погляди багатьох дослідників В. І. Тютюгін наводить таке визначення поняття «корупція» – це використання уповноваженими на виконання державних (або прирівняних до них) функцій особами свого статусу та пов'язаних з ним можливостей для непередбаченого законом отримання матеріальних та інших благ і переваг, а також протиправне надання їм цих благ і переваг фізичними і юридичними особами [3, с. 390].

Викладацький колектив Львівського національного університету внутрішніх справ вважають, що корупція – використання службового становища посадовими особами для надання за винагороду різного роду матеріальних благ, пільг, послуг або інших переваг [1, с. 7].

Ознаками корупційних злочинів є:

- зловживання службовим становищем;
- умисне психічне ставлення до вчинюваного діяння;
- одержання чи надання неправомірної вигоди;
- суб'єктами вчинення корупційних злочинів у переважній більшості виступають службові особи як публічного, так і приватного права, та особи, які надають публічні послуги;
- перелік корупційних злочинів є вичерпним і поширювальному тлумаченню не підлягає [3, с. 394-395].

Аналізуючи акти міжнародного законодавства Ольга Медвецька наводить різні ознаки корупційних злочинів. Так, відповідно до Конвенції ЄС про боротьбу з корупцією серед посадових осіб європейських співтовариств або посадових осіб держав – членів ЄС характерними ознаками корупційних злочинів є:

- завдання шкоди об'єкту – інтересам держави та суспільства;
- неправомірні дії (пасивні та активні);
- спеціальний суб'єкт – посадові особи, а також загальний суб'єкт – будь які особи, які обіцяють або надають неправомірні переваги спеціальним суб'єктам;
- умисність;
- корисливий мотив дій [4, с.46].

Існують різні класифікації видів корупційних злочинів. Наведемо деякі з них.

За суб'єктами корупційні злочини можна поділити на ті, які вчиняються:

- а) службовими особами юридичних осіб публічного права;
- б) службовими особами юридичних осіб приватного права;
- в) особами, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг;
- г) працівниками підприємства, установи чи організації, які не є службовими особами, або особами, які працюють на користь підприємства, установи чи організації;
- д) загальними суб'єктами;
- е) військовою службовою особою [5, с.19].

За об'єктом здійснення корупційного діяння злочини поділяються на:

- а) корупційний злочин проти власності;
- б) корупційний злочин у сфері господарської діяльності;
- в) корупційний злочин проти громадської безпеки;
- г) корупційний злочин у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів;
- д) корупційний злочин проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян;
- е) корупційний злочин у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг;
- є) корупційний злочин проти встановленого порядку несення військової служби (корупційний військовий злочин) [5, с. 19].

Корупційні діяння можуть бути здійснені у таких формах:

- хабарництво: отримання особою винагороди (хабаря) за виконання чи невиконання будь якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища;

- розкрадання: умисне незаконне обернення певним способом чужого майна на свою користь або на користь інших осіб з використанням службового становища;

- шахрайство: поведінка, націлена на обман або введення в оману особи (приватної або юридичної); з метою особистої вигоди або вигоди третьої сторони;

- вимагання: примушування особи (приватної або юридичної) сплатити кошти або надати інші цінності в обмін на певні дії або бездіяльність;

- зловживання: зловживання владою або службовим становищем та інші посадові злочини, що вчиняються для задоволення власних або чужих корисливих інтересів;

- кумівство: перевага у наданні коштів, іншого майна, переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів родичам [6].

Отже, проаналізувавши ряд літературних джерел, можна зробити висновок, що питання корупції, її ознак, видів досить детально досліджене теоретично. Більше того, в Україні існує низка державних органів, які опікуються питанням протидії корупції. Проте, у нашій державі існують значні протиріччя та розбіжності між теорією та практикою, а антикорупційний апарат в сучасній Україні є не достатньо дієвим. Таким чином, обов'язком кожного свідомого громадянина є не просто знання антикорупційного законодавства, а його дотримання, адже лише в цьому випадку ми зможемо досягти правопорядку, чесності та прозорості на державному рівні.

Література

1. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження : Монографія / [З. Б. Живко, М. О. Живко, Ю. І. Кіржецький та ін.] – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 220 с.
2. Закон України «Про запобігання корупції» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/1700-18>
3. Тютюгін В. І. Поняття та ознаки корупційних злочинів / В. І. Тютюгін, К. С. Косінова // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2015. – № 1(4). – С. 388-396.
4. Медведцька О. Поняття, ознаки та види корупційних злочинів, їх особливості відповідно до актів міжнародного законодавства / О. Медведцька // Кримінальне право. – 2015. – № 7. – С. 42-48.
5. Савченко А. В. Корупційні злочини в Україні: проблеми кримінально-правового розуміння / А. В. Савченко // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 3. – С.14-23.
6. Корупція / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://corruptua.org/koruptsiya/>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЯВНОЇ РІВНОСТІ ОКРЕМИХ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

*Шестопалов Роман Миколайович,
кандидат юридичних наук,
прокурор відділу нагляду за додержанням законів
органами, які ведуть боротьбу з організованою
злочинністю прокуратури Дніпропетровської області*

КПК України (2012 р.), який на думку переважної більшості науковців, журналістів, представників правозахисних та громадських організацій, начебто здійснив прорив у сучасній кримінально-правовій політиці української держави, а також уособлює імплементацію європейських цінностей у вітчизняне кримінальне процесуальне законодавство, в ст. 22 регламентує рівність прав сторін кримінального провадження на збирання та подання до суду речей,

документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цих Кодексом [1].

Але практичні реалії сьогодення є діаметрально протилежними від частогусто істеричних доводів представників вітчизняного істеблішменту, та їх посіпак, які, діючи від імені псевдо-громадських та квазі-правозахисних організацій, пропагують необхідність законодавчого посилення у кримінальному провадженні прав і свобод підозрюваних, обвинувачених, засуджених, збільшення процесуальних гарантій та можливостей сторони захисту на фоні зменшення таких у сторони обвинувачення, збільшення паперотворчості, бюрократизації та формалізму в роботі судових і правоохоронних органів під виглядом посилення їх відповідальності в умовах імплементації європейських цінностей у вітчизняне кримінально-процесуальне законодавство.

Тому метою цих тез є показати на прикладі окремих конкретних положень кримінального та кримінального процесуального законодавства реальний стан уявної процесуальної рівності окремих представників сторін обвинувачення та захисту як учасників кримінального провадження.

Так, згідно з п. 11 ч. 1 ст. 7 КПК України однією із засад кримінального провадження визначено свободу від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї [1]. Вказана норма опосередковано кореспондується із КК України, ст. 384 якого передбачає кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве показання, у т.ч. свідка та потерпілого [2]. Підозрюваний, обвинувачений (підсудний) не є суб'єктами вказаного злочину, оскільки їм гарантується свобода від самовикриття та право не свідчити відносно себе, близьких родичів та членів родини. По суті свобода від самовикриття осіб із цим процесуальним статусом, яка гарантується законом, де-факто є їх правом давати завідомо неправдиві покази. Виникає риторичне запитання: чи є вказана свобода ознакою рівності з точки зору регламентованого ст. 2 КПК України одного із завдань кримінального провадження – захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень?! Чому давання підозрюваним, обвинуваченим (підсудним) завідомо неправдивих свідчень слідчому, прокурору, суду є гарантією його права на захист, та, як правило, визначений законом шанс уникнення кримінального покарання, а ті самі дії потерпілого, навпаки, обов'язок бути йому підданим?! Ми ні в якому разі не виступаємо за надання таких прав потерпілому чи свідку, але пропонуємо розширити перелік суб'єктів злочину за ст. 384 КК України підозрюваним та обвинуваченим (підсудним).

На практиці у кримінальних провадженнях за обвинуваченням декількох осіб у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів трапляються випадки коли один з підозрюваних чи обвинувачених для мінімізації своєї участі у скоєнні інкримінованих йому кримінальних правопорушень, перекладання ступеня відповідальності на іншу особу, або взагалі, з метою уникнення кримінальної відповідальності використовує своє право давати неправдиві свідчення щодо

інших осіб, у т.ч. інших співучасників злочину, таким чином штучно створює докази для свого захисту, а для інших таких осіб, де-факто, – штучні докази обвинувачення. На практиці вказане унеможлиблює притягнення підозрюваного, обвинуваченого (підсудного) за ст. 383 КК України (завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину), оскільки: по-перше, за чинним законодавством вони реалізують своє право на захист (а по суті зловживають ним); по-друге, такі особи не попереджаються слідчим, прокурором, судом про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, оскільки з точки зору загальних принципів захисту прав осіб, підданих кримінальному переслідуванню, з метою реалізації їх права на захист вони можуть давати будь-які покази. Вказане створює замкнуте коло, що породжує як тяганину під час досудового розслідування, так і численний залишок нерозглянутих кримінальних проваджень у суді, та, до уваги так званих «поціновувачів європейських цінностей», має своїм наслідком порушення визначеного ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод (1950 р.) права на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [3].

Тому, окрім розширення суб'єктів злочину за ст.ст. 383, 384 КК України особами із процесуальним статусом підозрюваного та обвинуваченого (підсудного), пропонуємо в ч. 2 ст. 383 КК України розширити перелік обставин за які передбачена кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину – штучне створення доказів не тільки обвинувачення, але й захисту. З морально-етичного погляду, а також з точки зору абсолютної справедливості зазначені зміни стали б додатковою гарантією, визначеної ч. 2 ст. 22 КПК України засади рівності прав сторін кримінального провадження на збирання та подачу до суду речей, документів, інших доказів [1], оскільки за умов дослівного сприйняття нинішньої редакції ч. 2 ст. 383 КК України складається таке враження, що держава під приводом посилення прав та свобод осіб, які скоюють злочини, та осіб, які допомагають їм уникнути покарання під приводом надання правової та іншої допомоги, дозволяє (щонайменше не карає) надавати завідомо неправдиве повідомлення про начебто вчинення злочину з метою штучного створення доказів захисту!

Ще одним негативним прикладом деструктивної кримінально-правової політики держави, є закріплення в ч. 5 ст. 193 КПК України положення про те, що під час розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу будь-які твердження чи заяви підозрюваного, обвинуваченого, зроблені під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, не можуть бути використані на доведення його винуватості у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується, або у будь-якому іншому правопорушенні [1]. Вказане положення сприяє лише маніпуляціям сторони

захисту під час безпосереднього вирішення в суді питання про обрання, продовження чи зміну запобіжного заходу для так званого «легального» уникнення його обрання, продовження чи для застосування менш суворішого його виду.

Тому для нівелювання вказаних нюансів доречно було б вказану частину даної статті виключити, або навпаки, закріпити, що твердження чи заяви підозрюваного, обвинуваченого, зроблені під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, можуть бути використані на доведення його винуватості у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується, або у будь-якому іншому правопорушенні.

Вказані законодавчі зміни на практиці сприятимуть більш реальному забезпеченню: 1) процесуальної рівності сторін кримінального провадження; 2) виконання принципу невідворотності покарання; 3) упередження усіляких маніпуляцій з боку сторони захисту та зловживання своїми правами; 4) виконання завдання кримінального провадження щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 5) швидкого проведення досудового розслідування та судового слідства; 6) встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні; 7) зменшення рівня злочинності; 8) зміцненню законності та правопорядку; 9) впровадження реального правозахисного механізму держави, здатного забезпечити і гарантувати права і свободи громадян, які поважають закон та додержуються його приписів.

Література

1. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція від 04.11.1950 Урядів держав – членів Ради Європи, ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Штегельський Владислав Леонідович,
вчитель історії та права
ЗОШ № 9 м. Мирнограда*

Сьогодні Україна переживає складний процес зміни правового устрою та його адаптації до нових соціально-політичних та економічних умов. Входження

нашої держави в європейський і світовий простір викликає нагальну потребу у реформуванні правової системи, адже саме вона є запорукою забезпечення соціальної та політичної стабільності та цілісності держави.

Україна має давню правову традицію, основні риси якої досить схожі з європейськими. «Руська правда» Ярослава Мудрого багато в чому повторювала «варварські правди» ранньосередньовічних європейських держав. Через досить тісний контакт Галицько-Волинського князівства з європейськими державами у її правову систему стали проникати європейські правові норми, яскравим прикладом чого може служити магдебурзьке право, яке на шість століть залишилось в українській правовій традиції. Тісний зв'язок України з Європою був перерваний іноземним пануванням – польським та російським.

Відновлення української незалежності у 1991 році поставило перед державою питання реформування національного законодавства. У 18 статті Конституції України було закріплене положення про те, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права. Зрозуміло, що забезпечити рівноправність у міжнародних відносинах може тільки євроінтеграція. Вхідження держав до складу Європейського Союзу супроводжується трансформацією національного законодавства для зближення її з загальноєвропейською.

Вже у 1990-х роках відбувається адаптація законодавства України до законодавства ЄС. Цей процес обумовлений Угодою про партнерство і співпрацю між Україною та Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р.

У Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу прийнятій у 1998 році, було зазначено, що адаптація законодавства України до законодавства ЄС полягає у зближенні із сучасною європейською системою права. Адаптація законодавства України передбачає реформування правової системи та приведення її у відповідність до європейських стандартів і охоплює усі галузі права. Важливим чинником реформування правової системи стало приєднання України до Ради Європи, у зв'язку з чим, наша держава взяла на себе зобов'язання підписати ряд міжнародних угод та конвенцій. Продовженням інтеграційного процесу стало створення у 2000 році Національної ради з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Протягом періоду незалежності між Україною та ЄС було укладено близько 300 угод правового характеру, що стосувались різних сфер діяльності, що свідчить про євроінтеграційний характер правотворчості. Адже євроінтеграція це прямий шлях до реальної демократії, до створення держави, яка базується на верховенстві права та забезпечення прав та свобод громадян держави.

Створюючи національну державну правову систему у відповідності до норм Європейського Союзу, необхідно одночасно із адаптацією вже існуючих

законів приймати нові, узгоджені із загальноєвропейським правом. Зрозуміло, що багатогранність європейського права викликає труднощі в узгодженні українського та загальноєвропейського законодавства. Цей процес буде досить багатограним, тривалим та складним, тому необхідно створити найбільш сприятливі умови для його продовження.

Література

1. Гетьман І. В. Правова система України в умовах глобалізації та євроінтеграції: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / І. В. Гетьман // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/dbms/2012_24/27.pdf

2. Гомонай В. В. РЕЦЕПЦІЯ ПРАВА ЯК ФАКТОР ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ [Електронний ресурс] / В. В. Гомонай // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://pap.in.ua/1_2013/Gomonay.pdf

3. Пилипчук О. В. ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС [Електронний ресурс] / О. В. Пилипчук // Державне будівництво. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2015-1/doc/4/02.pdf>

4. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/615/98>

5. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012

6. Чабах О. М. Правова гармонізація як необхідна складова євроінтеграційних процесів України [Електронний ресурс] / О. М. Чабах // Юридичний вісник НАУ. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/viewFile/8418/10233>

Секція 3. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВОВА КУЛЬТУРА В СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Баранова В. Є.,

студентка Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Культура в загальному розумінні - це сукупність досягнень людства у виробничому, громадському і розумовому відношенні, тобто, це сукупне досягнення суспільства у виробничому, суспільному і духовному житті. За

окремими ознаками класифікації виділяються різні види культури: матеріальна, духовна, релігійна, правова та ін. По своєму змісту, предметності і регламентованим суспільним відносинам правова культура концептуально відрізняється від усіх інших видів культури. Під правовою культурою розуміється сукупність інститутів, прийомів, процесів і норм поведінки, спрямованих на забезпечення оптимального функціонування правової держави і впровадження загальної довіри громадян до права. В той час як правосвідомість дає лише стандарт норм поведінки для громадян, правова культура встановлює також інститути, процеси і прийоми, які стримують державу від відхилення від принципів верховенства права. Тобто, норми поведінки правової культури призначені і для виховання культури поваги до права у громадян, і для виховання самої держави в дусі дотримання норм верховенства права. Іншими словами, в коло суспільних відносин, регламентованих нормами правової культури, входить і поведінка громадян, і поведінка самої держави. Відповідно, рівень культури громадян і самої держави вимірюється їх вірністю праву. При цьому правосвідомість є важливим елементом правової культури.

В західній правовій традиції є власна правова культура, що і відрізняє її від правової культури незахідної правової традиції. В правових традиціях Заходу виділяються три типи правової культури: англо-американська, романо-німецька та скандинавська. Окремі компоненти правової культури англо-американського права в основному базуються на традиційних англо-американських принципах легалізму і пуританства, в той час як окремі компоненти правової культури романо-німецького права базуються на інтерпретаціях Папою Римським канонічного права католицької церкви. Також всередині англо-американської правової культури є дві підгрупи - англійська і американська. В американській правовій культурі є своя специфіка, свої особливості, що й відокремлює американську правову культуру від англійської [4, с. 100].

У сучасній компаративістиці виділяють деякі об'єктивні критерії для визначення змісту західної правової культури. Серед них можна виділити 12 основоположних принципів істинної західної правової культури: прозорість (гласність) законодавчого процесу, прозорість (гласність) судового процесу, оперативність опублікування всіх прийнятих нормативних актів і поправок до них, стабільність і правонаступництво рішень державних органів і відомств, непорушне виконання контракту сторонами, повне довіра громадян до правових інститутів і готовність звернутися до права в особистих і ділових відносинах, стабільність і передбачуваність законів, юридична грамотність населення, свобода інформації (загальнодоступність правової інформації), правосвідомість населення, визнання самостійності і незалежності юридичної професії, а також ролі юриста як гаранта прав і свобод громадян. Як видно з цього переліку, суб'єктом деяких з цих правил поведінки є держава, суб'єктом же інших – громадянин [2, с. 216].

Європейська правова культура у деякій мірі була домінуючою у більшості правових систем у світі, тому що колонізація та добре розвинена правова

доктрина, особливо правових систем континентальної Європи, могла бути запропонована країнам, яким не вистачало таких розвинених наборів правових концепцій, правових принципів та правових інститутів. Навіть якщо місцеві традиції продовжують діяти у якості рамок для тлумачення — на користь, а іноді проти західного права, вони знаходяться, принаймні, на технічному рівні під досить сильним впливом європейського права.

Найсильніші гравці в світовій економіці можуть нав'язати свої закони іншим гравцям, насамперед у таких областях, як комерційне право, договори, цивільні правопорушення, корпоративне право і права інтелектуальної власності. Сьогодні це в основному американське право. Крім того, престиж і щедрі стипендії всесвітньовідомих американських університетів приваблюють багатьох студентів та дослідників з усього світу. Після цього вони, як правило, займають лідируючі позиції в своїх країнах у всіх сферах юридичної справи, тому через них американське право поширюється ще більше [1, с. 101 – 102].

Поряд з технічним апаратом домінуючої правової системи частиною основної правової культури є вплив і на інші правові системи. В статті Антуана Гарапона, опублікованій у 1995 р., під назвою «Французька правова культура і шок глобалізації», автор зазначає: «В останні роки французьке право було піддано серйозним випробуванням. Зустріч з іншими правовими системами, яка впливає з глобалізації економіки та європейської інтеграції, призвела до чогось більшого, ніж просто зречення від державного суверенітету або рішень законодавчих коригувань; це питання не стільки позитивного права, скільки правової культури. Поряд з американським законодавством, американські юристи ввели нові способи роботи, консультування та захисту. Таким чином, роздумувати про це слід в плані правової культури — не з точки зору правової системи. Насправді, здається, що Франція в даний час проходить правову аккультурацію, де дві культури співіснують: з однієї сторони, національна, з іншої — наднаціональна» [6, с. 90].

Насправді цей розвиток створює нову напруженість у французькій правовій культурі, зокрема, напруженість між традиційними прихильниками сильної централізованої держави і їх «американізованими» опонентами, які виступають проти участі держави і за більш вільний ринок. Або, точніше, вона виявляє приховану опозицію, яка раніше була менш помітною у Франції, ніж це було в багатьох інших країнах. Дещо парадоксально (стосовно до Євросоюзу), оскільки, як здається, у Франції завжди було порівнювана очевидна однастайність, але в протилежній думці [3, с. 210 – 211].

Західна правова культура протягом всієї своєї історії в тій чи іншій мірі, з більшою або меншою послідовністю демонструвала превалювання індивідуалізму, що, власне, і додавало їй правову якість. І тільки при збереженні свого загалом індивідуалістичного характеру їй вдасться не змінити своєї природи [5, с. 41].

Між тим, сучасне суспільство, в якому відбуваються глобалізаційні процеси, пред'являє особливий попит на право у його західному розумінні. На

абстрактно-теоретичному рівні глобалізація може бути представлена як уніфікація соціального порядку, тобто прагнення забезпечити відповідність безлічі унікальних національних порядків певним єдиним стандартам. Такі загальні і універсальні стандарти можуть бути тільки правовими. Адже право передбачає соціальний порядок максимально абстрактний і формалізований, в рамках якого в рівній мірі і в певних межах (що забезпечують можливість їх співіснування) визнаються і захищаються різні моральні і релігійні системи соціальної регуляції. Універсалізація соціального порядку, що здійснюється на таких засадах, не спричинить за собою знищення культурно-цивілізаційного різноманіття людства і дозволить всім народам, залученим в інтеграційні процеси, зберегти свою національну, культурну, релігійну та мовну ідентичність.

Література

1. Гьяро Т. Правовая традиция Восточной Европы. Эпитафия / Т. Гьяро // Цивилистические исследования. Ежегодник гражданского права. Вып. 2. М.: Статут, 2006. – С. 101 – 102.
2. Леже Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход / Р. Леже; пер. с фр. [Грядов А.В.]. – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 584 с.
3. Мэйн Г.С. Древнее право: его связь с древней историей общества и его отношение к новейшим идеям / Г.С. Мэйн– М.: Красанд, 2012. – 320 с.
4. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: монографія / за ред. проф. Ю.П. Битяка, І.В. Яковюка. – Х.: Право, 2007. – 248 с.
5. Сальников В. П. Правовая культура / В. П. Сальников // Актуальные проблемы теории права / под ред. К.Б. Толкачева, А.Г. Хабибулина. – Уфа: изд-во УГУ, 1995. – С. 41.
6. Сюкияйнен Л.Р. Взаимодействие исламской и европейской правовых культур: современный опыт / Л.Р. Сюкияйнен // Ежегодник либертарно-юридической теории. Вып. 2. М.: Росмэн, 2009. – С. 90.

ДОСВІД КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ У СФЕРІ ЗАСТОСУВАННЯ СМЕРТНОЇ КАРИ

*Бережна Оксана Петрівна,
магістрантка природничо-географічного факультету
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Смертна кара в Китайській Народній Республіці використовується частіше, ніж в будь-якій іншій країні, хоча офіційна статистика не надає точного

числа покараних (приблизно вона складає 5000 на рік). В наш час смертна кара використовується як покарання за цілий ряд злочинів (за даними на початок 2016 року – за 46 злочинів) [1]. Переважна більшість страт застосовується за незаконний оборот наркотиків в великих розмірах. Смертна кара не застосовується в Гонконзі та Макао, які є самостійними юрисдикціями відповідно до принципу «одна сторона, дві системи». Стаття 49 в Кримінальному кодексі КНР забороняє смертну кару злочинців, яким було менше 18 років на момент вчинення злочину[2]. Також в КНР існує практика винесення в деяких випадках смертельного вироку з відстрочкою виконання на 2 роки. Частіше всього така відстрочка означає звільнення від смертельної кари, так як згідно з статтею 50 Кримінального кодексу КНР, якщо в ході цього строку засуджений не зробить умисного злочину, то йому можуть замінити смертний вирок на довічне ув'язнення (а «при дійсно серйозній спокуті вини заслугами» – позбавленням волі на строк від 15 до 20 років) [3].

Як вже зазначалося, на даний час смертна кара в КНР передбачена за наступні види злочинів:

- державна зрада (ст. 102 КК КНР);
- сепаратизм (ч. 1 ст. 103);
- збройні заворушення і бунти (ст. 104);
- перехід на сторону ворога (ст. 108);
- шпіонаж (ст. 110);
- розвідувальна діяльність у закордонних інтересах (ст. 111);
- надання допомоги ворогу у воєнний час (ст. 112);
- підпал, затоплення, вибух, викид небезпечних речовин, спричинення шкоди суспільній безпеці загальнонебезпечним способом (дії, які накликали собою пожежу, повінь, вибух, викид токсичних або радіоактивних речовин, збудників інфекційних захворювань, а також інші дії, які заподіюють шкоди суспільній безпеці небезпечним способом, при наявності особливо тяжких наслідків) (ст. 115);
- заподіяння шкоди транспортним засобам, транспортних комплексів (транспортних комунікацій), електроустаткування, вогнебезпечного або вибухонебезпечного устаткування (ст. 119);
- захоплення повітряного судна (ст. 121);
- незаконне виготовлення, купівля-продаж, перевезення, відправка поштою, зберігання зброї, боєприпасів, вибухових речовин (ч. 1 ст. 125);
- незаконна купівля-продаж, перевезення, зберігання небезпечних речовин (токсичних речовин, радіоактивних речовин, збудників інфекційних захворювань) (ч. 2 ст. 125);
- розкрадання зброї, боєприпасів, вибухових речовин, небезпечних речовин (токсичних речовин, радіоактивних речовин, збудників інфекційних захворювань) (ст. 127);
- виробництво, реалізація підроблених медикаментів (ст. 141);
- умисне вбивство (ст. 232);

- умисне нанесення тілесних ушкоджень (ст. 234);
- торгівля органами людини (ст. 2341);
- згвалтування (ст. 236);
- захоплення заручників, пов'язаний з їх смертю (ч. 2 ст. 239);
- викрадення і продаж жінок і дітей (ст. 240);
- розбій (ст. 263);
- втечу з в'язниці з використанням насильства (ст. 317);
- контрабанда, продаж, перевезення, виготовлення наркотиків (ст. 347);
- псування військового обладнання, військових споруд або військових засобів зв'язку (ст. 369);
- поставка непридатного військового обладнання, створення непридатних військових споруд (ст. 370);
- розкрадання державного майна (ст. 384);
- хабарництво (ст. 385, 388);
- непокору наказу у воєнний час (ст. 421);
- приховування або свідомо помилкова передача військової інформації, відмова у передачі або фальсифікація військової інформації (ст. 422);
- здача в полон (ст. 423);
- дезертирство у воєнний час (ст. 424);
- дезертирство військовослужбовця (ст. 430);
- військовий шпигунство на користь зарубіжних країн (ч. 2 ст. 431);
- розкрадання військового обладнання, матеріальних запасів армії, зброї, боєприпасів, вибухових речовин (ст. 438);
- незаконна купівля-продаж або передача військового обладнання (ст. 439);
- мародерство у воєнний час (ст. 446).

З 2011 р. смертна кара в КНР не застосовується за шахрайство з цінними паперами, видачу підроблених рахунків-фактур для податкового обліку податку на додану вартість з метою незаконного отримання повернення ПДВ при експорті товарів, незаконне виготовлення та реалізацію фальшивих бланків рахунків-фактур для податкового обліку ПДВ, несплату податків.

З 2015 р. смертна кара в КНР не застосовується за такі злочини: фальшивомонетництво; контрабанда зброї, боєприпасів, ядерних матеріалів, підроблених грошей; шахрайство з залученням коштів від населення; організація притонів, примус до проституції; перешкоджання виконанню військових завдань; розпускання чуток у воєнний час [4].

Також важливим питанням, яке піднімають західні країни, є смертна кара в КНР за корупцію. Щорічно Інтернет рясніє звітами компартії КНР про те, яку кількість чиновників було притягнуто до відповідальності за корупційні правопорушення.

Ще в період з 2000 до 2010 року, коли ще тільки розгорнулася кампанія по боротьбі з хабарами, суди КНР засудили до розстрілу 10 тисяч чиновників, ще 120 тисяч потрапили до в'язниці на термін від десяти до двадцяти років. До вищої

міри засудили навіть віце-мера Пекіна Лю Чжіхуа, який отримав хабар у 2 млн дол. США.

Китайські закони поширюються не лише на жителів країни, а й на іноземців. Так, одного разу в Піднебесній стратили трьох філіппінських наркокур'єрів. А в 2009 році китайці вперше за півстоліття застосували найвищу міру покарання до європейця, який займався контрабандою наркотиків громадянин Британії Акмаль Шейх був убитий за допомогою ін'єкції. Приведення вироку у виконання не завадили навіть клопотання британського уряду, що викликало шок у Гордона Брауна, який займав у той час пост прем'єр-міністра Великобританії [5].

Китай застосовує кари на людях, обмежень немає навіть для дітей. Згідно з законом не можна стратити вагітних жінок. Але поліція може засуджену вагітну жінку примусово зробити аборт, і тоді її можна буде стратити. У КНР є особливості роботи поліції: ні презумпції невинності; сказане під тортурами має юридичну силу та під час проведення допиту присутність адвоката не обов'язкова.

Також є так звана «незавершена кара», коли в ув'язненого стріляють, його відвозять до лікарні, де вилучають донорські органи, після чого констатують смерть. Смертельна ін'єкція дозволяє скоротити час доставки що померлого, що пораненого в'язня до лікарні – органи можна брати прямо в спеціальному фургоні. Однак серце стає непридатним для вживання у результаті дії токсинів від ін'єкції.

З вище викладеного можна сказати, що КНР – є лідером застосування смертної кари. В КНР даний вид покарання вважається нормою, оскільки саме в такий спосіб людина зможе спокутувати вину за злочини вчинені нею. Дане покарання може застосовуватися як до громадян КНР, так і до іноземців.

Література

1. Смертная казнь в 2015-м году. С. 29. https://amnesty.org.ru/pdf/DP_2015_final_ru.pdf.
2. Selected Legal Provisions of the People's Republic of China Affecting Criminal Justice. Congressional-Executive Commission on China (14 марта 1997). Проверено 16 августа 2010.
3. Смирнова Л. Н. Борьба с коррупцией в КНР: международный опыт и «особая китайская модель». Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук. М., 2014. — С. 66 — 67. Режим доступа: http://polit.msu.ru/next_asp/diss_council/accept/smirnova/.
4. CNLegal.ru - Блог о законодательстве Китая. Павел Бажанов Какие преступления в КНР на самом деле наказываются смертной казнью? http://cnlegal.ru/criminal_law/china_death_penalty_crime_list/ (Информация обновлена 5 января 2016 г.)

5. «Facenews» Новости Украины и мира. Анастасия Сотничук. Как казнят за коррупцию в Китае, Ираке и Тайланде. <https://www.facenews.ua/articles/2016/305114/>. (02.04.2016)

ЯК НА ДОНБАСІ У 1929 РОЦІ СТАВАЛИ КОМСОМОЛКАМИ

Вовк Олександр Володимирович,
*кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Документ, що наводиться нижче є яскравим прикладом тієї страшної доби, яку пережила Україна під комуно-московською окупацією, силоміць накиненою українському народові. Більшовики прийшли в Україну як окупанти, поводитися як окупанти й у подальші роки. Комуністична доба горезвісна насильством і жорстокістю щодо мирного населення, перетворенням народу на жебраків. Перефразовуючи відоме гасло, і аналізуючи долю більшості населення України, можемо твердити про те, що, «хто був ніким – той став нічим!», – це стало практикою соціокультурного щодення українського народу. Зрештою, саме людське життя починає мало цінитися. Почуваючись чужою на українських землях, більшовицька влада, намагалася витиснути якнайбільше з нашого народу, а сам народ перетворити на мовчазну масу. Вікові моральні й духовні закони були нівельовані більшовицькою пропагандою. Натомість, проповідувалася комуністична доктрина людиноненависництва. Більшовицька влада приваблювала різний маргінальний елемент, який не хотів працювати, але волів всіма керувати й користуватися незаслуженими привілеями. У 1920-х роках постає нова каста – партійно-номенклатурна псевдоеліта. Морально-духовна гнилизна цієї псевдоеліти була вельми очевидною, в тому числі й для неї самої. Документи комуністичної доби рясніють фактами морального розкладу комуністичних керманічів різних ланок. Нижчеподаний документ, адресований до секретаря ЦК КП(б)У від заступника голови ГПУ УССР, – лише крапля в морі хамства і невігластва більшовицької влади. Для розуміння сучасної воєнно-політичної ситуації в Україні важливо пам'ятати про те, які події Україна пережила і, той факт, що державі треба якнайшвидше звільнити тимчасово окуповані українські землі від влади проросійськи налаштованих маргіналів, що ностальгічно згадують комуністичне минуле і мріють про нав'язування Україні чергового московського панування!

1-е ОТДЕЛЕНИЕ ИНФО.

СОВ. СЕКРЕТНО/Серия «К»
Тов. Коссиору

**СПЕЦ-СООБЩЕНИЕ
О НАСИЛОВАНИИ КОМСОМОЛОК В АРТЕМОВСКОМ ОКРУГЕ**

В селі Лиман, того ж району, члени Бюро місцевої комсомольської ячейки: КРАВЧЕНКО, робочий Депо ШЕПЕЛЬ Александр, ПОЛУПАН, КАПШУК, СУШКО, ШЕПЕЛЬ і ЩЕРБАК – рекомендовали дівочек 15-16-ти літнього віку в комсомол, приймаючи всі заходи до того, щоб такі були прийняті членами ячейки.

Коли дівочки, переважно красивої зовнішності, потрапляли в ячейку, вишеназвані комсомольці (КРАВЧЕНКО і ШЕПЕЛЬ Александр є також членами партії), під різними пропозиціями, їх насилували.

Встановлено, що всього таким чином изнасиловано 5 дівочек в віці від 15 до 16 років, а саме: СЫРОВАТСКАЯ Ніна, ДАВИДЕНКОВА Евдокія, ОЛЕЙНИКОВА Александра, КРАВЧЕНКО Пелагея (бывш. пионерка) і КРАЧЕНКО Анна. –

Перераховані комсомолки на закритому зборі ячеек відкрито розповіли про факти насилування і про всі ці безобразя, які царювали в Бюро комсомольської ячейки. До насилування комсомолок причастен секретар партійної ячейки КУЗНЕЦОВ.

Справа ведеється спеціальною партійною комісією. –

ЗАМ. ПРЕД. ГПУ УССР [підпис]

(КАРЛСОН)

«15» травня 29 г.

Література:

ЦДАГОУ. Ф.1, - Оп. 20, - Спр. 2987, - Арк. 72

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

*Жильнікова Наталія Дмитрівна,
вчитель історії та правознавства*

Комунальної установи Сумська гімназія № 1

Аксіологічний підхід вивчає правову культуру як систему правових цінностей та передових досягнень (правосвідомість, законодавство, правова наука, правопорядок, правова діяльність), створених і таких, що створюються у суспільстві.

Ціннісний компонент є одним із найважливіших при формуванні правової культури. Тенденції ціннісного напрямку у дослідженні правової культури особистості виникли відносно недавно. Слід відмітити, що чимало науковців звертають увагу саме на аксіологічний елемент правової культури (В. Димочкіна, Д. Пріма, Л. Петрушак, М.Б. Смоленський).

Варто погодитися з думкою Л. Петрушак, що саме поняття «культура» насамперед є «аксіологічним явищем», яке передбачає «глибинне усвідомлення особистістю й суспільством культурно-історичних цінностей» [3, 146].

Під правовою культурою розуміється сукупність інститутів, прийомів, процесів та норм поведінки, спрямованих на забезпечення оптимального функціонування правової держави та впровадження загальної довіри громадян до права.

Правова культура – це складне інтегральне утворення особистості, яке ґрунтується на правовому пізнанні, правовій мові та мисленні, характеризує готовність і здатність набувати, використовувати й удосконалювати правові знання, вміння і навички у навчальній й професійній діяльності [1, 144].

У широкому значенні, правова культура – це все позитивне, що створене людством у правовій сфері, має складові: стан правосвідомості, юридичної науки, розвиток правової освіти, якість нормативно-правових актів, високий рівень професіоналізму державних службовців, суддів, правоохоронних органів тощо.

У вузькому значенні – це рівень знання особами норм права та ставлення до них, престиж права у суспільстві.

Правова культура особистості – це передусім знання і розуміння права, а також дії у відповідності з ними, що виявляється в обсязі і глибині теоретичних знань юриспруденції, навиках і вміннях компетентно вирішувати завдання практичної поведінки у правовій сфері, тобто це правова освіченість людини. Звичайно, не кожного індивіда, що знає і розуміє юридичні норми, можна вважати правокультурною людиною. Таким може вважатися той, у кого знання юридичних правил поєднується з потребою дотримуватися приписів у діяльності, вищим рівнем правової культури особистості є правова активність або активна правомірна поведінка.

Правова культура особистості, як слушно зазначає М.Смоленський, передбачає не пасивне, а активне творче ставлення до духовних цінностей правового характеру, спрямоване на реалізацію інтересів індивіда в межах правових норм [4, 29].

Сенс аксіологічного підходу до правової культури може бути розкритий через систему аксіологічних принципів. Правові цінності – це серцевина правової культури, які задовольняють потреби осіб і суспільства в регулюванні соціальних відносин засобами права.

Науковці виділили основні принципи істинної правової культури: прозорість (гласність) законодавчого та судового процесу, оперативність опублікування всіх прийнятих нормативних актів і поправок до них, стабільність і правонаступництво рішень державних органів та відомств, непорушне виконання договору сторонами, повна довіра громадянина до правових інститутів і готовність звернутися до права в особистих та ділових відносинах, стабільність і передбачуваність законів, юридична грамотність населення, свобода інформації (загальний доступ до правової інформації), законотворчість населення (правосвідомість), визнання самостійності та незалежності юридичної професії, а також ролі юриста як гаранта прав і свобод громадян [2, 212].

При цьому, правосвідомість є важливим складовим елементом правової культури, це сукупність свідомого ставлення членів суспільства до ролі права в суспільстві. Воно виявляється в ділових та особистих відносинах, суспільному та приватному житті кожної людини, найпростіших щоденних (наприклад, їхати чи не їхати на червоне світло о п'ятій годині ранку, що робити на жовте світло світлофора — зменшити швидкість і готуватися загальмувати або збільшити швидкість і швидко проїхати до появи червоного світла, перетинати або не перетинати дорогу в недозволеному місці) і складних ділових рішеннях (наприклад, платити чи не платити податок в належному розмірі) кожного члена суспільства. Процес культивування навичок правосвідомості у кожного члена суспільства починається з раннього віку і не припиняється протягом всього життя. В цьому випадку поняття «правосвідомість» та «законослухняність» є синонімічними.

Викладачам правових дисциплін треба докласти значних зусиль, щоб сформувані у молоді життєві принципи, засновані на впевненості в необхідності дотримання правових норм, тому що в майбутньому саме від них залежить майбутнє держави. Молоді недостатньо знати свої права та обов'язки, необхідно переконуватися, що правові норми є непорушними, їх слід поважати і виконувати. Держава повинна сумлінно виконувати правоохоронну функцію, державні службовці повинні стати для пересічного громадянина зразком законослухняності.

Література

1. Димочкіна В. Правова культура особистості у структурі філософського та психолого-педагогічного знання / В.Димочкіна // Молодь і ринок. – 2012. - № 12 (95). – С. 144
2. Осакве К. Американська правова культура: загальна квінтесенція та галузеві особливості / К. Осакве // Порівняльне правознавство. – 2012. - № 3-4. – С. 212
3. Пріма Д. Правова культура особистості в контексті аксіології / Д. Пріма // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. - 2012. - № 43(2). - С. 143-147. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2012_43%282%29__22
4. Смоленский М.Б. Правовая личность как атрибут правовой культуры в гражданском обществе, проблемы процесса ее формирования и становления / М.Б. Смоленский // Право и государство: теория и практика. – 2009. - № 1 (49) = С. 29.

АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Іваній Олена Миколаївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри права та міжнародних відносин
Сумського державного педагогічного університету*

імені А.С. Макаренка

Євроінтеграційні процеси, які нині набули широкого розповсюдження, вимагають від України дотримання чітко встановлених критеріїв у всіх сферах суспільних відносин, одним з яких є правова культура, покликана зайняти провідну роль у розбудові демократичної, правової держави. Адже правова культура суспільства, як стабільна відповідність способу й результату поведінки всіх правовим нормам, принципам, цінностям, відображає рівень розвитку правосвідомості кожної особистості та містить у собі не тільки знання про закон і правопорядок, але й безпосередні дії людини (прояв законслухняності, поваги до права, закону) в різних, навіть виняткових життєвих ситуаціях, передбачає вміння й готовність особистості вирішувати свої життєві проблеми, жити з людьми та серед людей, орієнтуючись на норми права й не виходячи за межі закону. Забезпечення належного рівня правової культури є здобутком не лише окремої держави та суспільства в цілому, а й кожного громадянина. Саме правова культура окремої особи є ядром для всієї правової системи України. І тут виникає низка проблем.

Незважаючи на стратегічну орієнтацію України на європейську інтеграцію, а, отже, прагнення досягти відповідності правової системи країни з урахуванням критеріїв, що висуваються ЄС, Україна залишається одним із «лідерів» серед країн, що найбільш часто порушують Європейську Конвенцію про захист прав людини та основних свобод, при цьому досить часто не виконує рішення Європейського суду з прав людини. Загальний рівень правосвідомості більшості молодих людей в Україні залишається досить низьким і не відповідає європейським стандартам. І справа не в тому, що вони не знають закону, а в тому, що вони не рахуються з ним. Історично склалося так, що всі закони сприймалися суспільством як щось наказове, нав'язане державою, отже, тлумачаться українцями часто негативно. А це вже зневаження правом. Низький рівень правової культури, нерозвиненість юридичних традицій, що переходять у відкритий правовий нігілізм, заперечення необхідності й цінності права мають глибокі історичні корені. З покоління в покоління в Україні проявляється зневага до закону та суду, терпимість до свавілля. Всі ці вади варто якомога швидше викоринювати. Необхідно формувати позитивне ставлення молодих людей до закону, адже це – основний принцип правової культури та необхідна умова для утвердження в суспільстві законності, справедливості, встановлення гідної атмосфери, в якій Людина, Громадянин можуть вільно жити й розвиватися як особистості, а також стверджувати себе й державу в новій якості.

Окрім відсутності інтересу в молодих людей до закону, існує проблема політики органів правопорядку та інших державних структур у сфері роботи з молоддю. Тому необхідно на державному рівні докладати всіх зусиль до підвищення рівня відкритості представників влади у сфері роботи з молоддю: проводити просвітницьку роботу; сприяти формуванню позитивного ставлення молоді до органів правопорядку, інших державних структур.

Негативну роль у формуванні правової культури на сучасному етапі відіграють і ЗМІ. Газети та журнали мають велику кількість сцен кримінального життя, на екранах телевізорів – грабежі та вбивства. Крім розвитку нездорових тенденцій, наслідування кримінальним елементам в молодіжному середовищі, суспільство опинилося позбавленим об'єктивної картини, що відображає не тільки злочини та їх генезис, але й усі наступні за злочинами етапи правозастосовної діяльності. Отже, надзвичайно актуальною є проблема очищення засобів масової інформації від продукції, що поширює кримінальні традиції, пропагує культ жорстокості, насильства й розпусти. Те, що відбувається нині в інформаційному просторі руйнує не тільки правову культуру, правосвідомість та мораль молоді, а й загрожує нашій державності, національним інтересам.

Тільки через сукупність всієї системи заходів, спрямованих на підвищення правової культури молоді, можна сформувати у молодих людей чіткі ціннісні установки, високий ступінь правосвідомості, а отже й почуття відповідальності за кожне прийняте рішення, що в цілому стане гарантом успішного розвитку українського суспільства. Першочерговим завданням для України має стати подолання деформацій правової свідомості, оскільки лише перехід до нового, більш високого рівня правової свідомості (зі збереженням певних національних особливостей, традицій) сприятиме реальній побудові України як правової держави. Відповідно, за таких умов наша країна зможе виступати в якості самостійного члена світової спільноти, що зможе претендувати на належне до себе ставлення.

Література

1. Демичева В.В. Правова культура як феномен сучасної правової дійсності / В.В. Демичева // Держава і право. – 2008. – № 40. – С. 21-26.
2. Резнік Е.Г. Стан і проблеми державної молодіжної політики / Е.Г. Резнік, Н.М. Антіпіна. – Хабаровськ, 2009. – 98 с.
3. Когут Н. Актуальні питання становлення правосвідомості молоді / Н. Когут // Вісник Академії управління МВС. – 2010. – № 4 (16). – С. 1-6.
4. Васечко Л.О. Трансформація праворозуміння в умовах глобалізації / Л.О. Васечко // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. – Випуск 9.[У 5-ти томах]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – Т.1. – С. 102-104.

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

*Любич Станіслав,
магістрант Сумського державного
педагогічного університету імені А.С.Макаренка*

В умовах європейської інтеграції перед Україною досить актуальним постає питання розвитку правової освіти і політичної культури населення, що викликано ускладненням економічних і політичних процесів у нашій державі.

Аналізуючи нормативно-правові документи, зокрема «Національну програму правової освіти населення», бачимо, що правова освіта є складовою частиною системи освіти і має на меті формування високого рівня правової культури та правосвідомості особи, її ціннісних орієнтирів.

У дошкільних та шкільних закладах України, керуючись у своїй роботі Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Конвенцією про права дитини, державними національними програмами «Освіта (Україна ХХІ століття)» та «Діти України», освітяни здійснюють заходи щодо засвоєння знань дітьми своїх елементарних прав (на відпочинок, на захист, на розуміння дорослого, на підтримку, на повагу до себе), дотримання основних обов'язків.

Шкільні установи, зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, забезпечують подальше становлення особистості дитини, її інтелектуальний, соціальний, фізичний розвиток (відповідно до Закону України «Про освіту»). Варто зазначити, що саме на цьому відрізку життєвого шляху у дітей як майбутніх повноцінних громадян України закладаються основи важливих мисленневих операцій, таких як: аналіз, порівняння, узагальнення, аналогія, синтез тощо. І тому ми вважаємо, що формування правової освіти як основи правової поведінки починається зі школи, завданням якої є органічно включитися в сучасний правовий простір [1, с. 120].

Безперечно, у забезпеченні правової освіченості людини найголовніша роль відводиться вищій юридичній освіті. Поширення юридичних знань у суспільстві безпосередньо покладено на спеціалістів і викладачів правових дисциплін. І від того, наскільки якісно готуються спеціалісти, настільки правильно визначаються методичні підходи і методи до навчання і виховання.

Разом з тим аналіз наявної правознавчої літератури свідчить про те, що немає єдиної думки стосовно поняття «правова освіта». Правова освіта розглядається як складова більш загальної юридичної освіти, як галузь вищої освіти, як основа юридичної професії, як запорука професійної компетентності правника, як середовище формування нового покоління правників, як один із інструментів реалізації соціальної функції права, як критерій соціальної стратифікації, як специфічний вид підприємницької діяльності, як спосіб реалізації особистих амбіцій тощо [2, с. 132].

Правова освіта – це структурний компонент освіти в Україні, процес набуття правових знань, навичок та вмінь, формування поваги до права, закону, прав та свобод людини, відповідних правових орієнтирів та оцінок, правових поведінкових установок та мотивів правомірної поведінки тощо. Правова освіта населення полягає у здійсненні комплексу заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття громадянами обсягу правових знань та навичок у їх застосуванні,

необхідних для реалізації громадянами своїх прав і свобод, а також виконання покладених на них обов'язків [3, с. 123].

Правова освіта – невід'ємна частина загальної культури громадянина, умова формування правової та політичної свідомості. Життя в громадянському суспільстві формує правову свідомість (позитивну чи негативну) незалежно від того, як відбувається (стихійно чи цілеспрямовано в рамках правової освіти) цей процес. Але правова освіта є запорукою того, що право стає регулятором життя індивіда, а не перешкодою на шляху вирішення його особистих завдань.

Завдання правової освіти полягає в тому, щоб досягти такого рівня правосвідомості, коли кожен член суспільства дотримувався б соціальних правил поведінки та правових норм виключно завдяки внутрішній потребі, власним переконанням, а не під страхом примусу. У цьому й полягає формування мотивів та звичок правомірної, соціально активної поведінки.

Поведінка особи має бути свідомою. Вироблення звички до дотримання правових норм, до правомірної поведінки – головне та найскладніше завдання правової освіти. Формування правової свідомості, правової освіти і політичної культури в нашому суспільстві не відбувалося і не може відбуватися у майбутньому стихійно. Воно має бути результатом активної діяльності суспільства, усіх його громадян, кожної особи.

По-перше, на формування правової свідомості, правової освіти та політичної культури впливає увесь процес правотворчості, процес реалізації та застосування правових норм державними органами України, стан законності і правопорядку, розвиток правовідносин.

По-друге, розкриття рушійних сил правової культури суспільства дозволяє вивести дослідження правової культури на нові рубежі з обліком інтенсивних процесів взаємодії національних правових культур. Значення цієї проблеми для України розкривається на прикладі адаптації законодавства України до міжнародних норм і стандартів прав людини, а також гармонізації законодавства України із нормативними актами Європейського Союзу.

По-третє, головну увагу в процесі формування правової свідомості, правової освіти та політичної культури суспільства потрібно все ж таки зосередити на формуванні в кожній людині позитивно-правових знань та психологічних механізмів поваги до права у структурі правосвідомості, визначення теоретичної моделі та концепції формування правової освіти та політичної культури особи [4, с. 58].

Тому в Україні має постійно зростати мотивація активного формування правової свідомості, правової освіти та політичної культури всіх суб'єктів суспільних відносин, оскільки без них неможливо втілити в життя поставлену мету – збудувати громадянське суспільство. Правова освіта є основою, фундаментом нового суспільства в Україні. Адже громадяни є єдиним чинником, здатним утворювати державу і правопорядок, приводячи в дію Конституцію України і законодавство.

Література

1. Головченко В. Особливості формування правової культури молоді / В. Головченко // Право України. – 2004. – № 10. – С. 120.
2. Бігун В. С. Юридична освіта в Україні та США / В. С. Бігун // Юридичний журнал. – 2003. – № 4. – С. 132 – 135.
3. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності: теоретичні, практичні та деонтологічні аспекти) / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров; ред. В. В. Копейчикова. – К.: ВІРА – Р, 2003. – 505 с.
4. Олійничук Р. Проблеми формування правової свідомості та правової культури в українському суспільстві / Р. Олійничук // Юридичний журнал. – 2006. – № 2 (44). – С. 58 – 60.

РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ

*Мазнева Аліна,
студентка НН Інституту історії та філософії
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Процеси відродження української державності, політико-економічні зміни, що відбулися та на сьогоднішній день не є завершеними, торкнулися всіх сфер буття українського народу, призвели до значної переоцінки суспільних цінностей, їх переосмислення. Нова політико-економічна формація породжує й нові підходи до стосунків людини з державою. В сучасних умовах, коли здійснюється визначення та закріплення на законодавчому рівні принципу гуманізму, відбувається переорієнтація освіти на розвиток особистості, утверджується пріоритет загальнолюдських цінностей, особливого значення набуває проблема правового виховання молоді, формування її правової культури. Провідна роль у цьому належить вихованню громадянської правової культури учнівської молоді. Сучасний загальноосвітній навчальний заклад має сформувати у старшокласників громадянську правову культуру як невід'ємну складову загальної культури, виховати особистість, яка поважає і дотримується норм людського співжиття, прийнятих у громадянському суспільстві.

Набуття та удосконалення правової культури нерозривно пов'язане з поняттям «правове виховання», як виховна діяльність школи, сім'ї, правоохоронних органів, спрямована на формування правової свідомості та навичок і звичок правомірної поведінки школярів [6, с. 266].

На жаль, рівень правосвідомості більшості молодих українців залишається досить низьким, а значить і нинішній стан правової культури молоді залишає бажати кращого. Причинами даного явища є правова безграмотність, правовий нігілізм, цинізм, а також недостатність правового виховання [7, с. 26].

Різного роду деформації у суспільстві, що породжують бездуховність та свавілля, особливо у молодіжному середовищі, є небезпечними для держави. Беручи до уваги дані провідного аналітичного центру України щодо виборів 2014 року, то рівень електоральної активності за віковими групами дає привід стверджувати, що молодь вже традиційно голосувала менш активно, ніж представники інших вікових груп. За даними екзит-полу, участь у виборах взяли лише 44% молодих людей (від 18 до 29 років), серед вікової групи від 30 до 39 років – близько 60%, найбільш електорально активними були вікові групи від 40 до 49 років (67%) і від 50 до 59 років (70%) [9].

У зв'язку з цим великого значення набуває правове виховання школярів, особливо учнів старшого шкільного віку. Адже саме старшокласники досягають віку громадянської зрілості, тому їх потрібно готувати до тих ролей, які вони будуть виконувати в недалекому майбутньому, коли почнуть самостійне життя.

Сьогодні саме на школу покладається обов'язок закласти в тих, хто в ній навчається, такі правові знання, уявлення та переконання, які на все життя стали б основою для їх правомірної поведінки. І це не випадково, оскільки школа – один із найважливіших соціальних інститутів, що має вирішальне значення для формування особистості. Адже, правові знання, що отримані у процесі правового навчання в школі, сприяють правильному розумінню суспільних явищ, розвитку соціальної активності громадян, дають можливість правильно орієнтуватися в житті, визначати межу між дозволеним і забороненим, обирати законні шляхи захисту особистих прав та інтересів [8, с. 21].

Статус студента та практика роботи з учнями в школі показує, що сьогодні уроки суспільствознавства і заняття з історії та права в ВУЗах лише частково задовольняють потребу суспільства у підвищенні правової та політичної культури, що не може не вплинути на гармонійне правове виховання більшості молодих людей. Молодь не може дати об'єктивну оцінку всім суспільно-політичним процесам, що протікають в країні. Особливо часто з цим стикаєшся в період соціальних потрясінь і передвиборних кампаній. Саме тому вкрай важливо позначити ті принципи, на яких у перспективі буде ґрунтуватися сучасна правова культура.

Формування правової свідомості і правової культури в нашому суспільстві не відбувалося і не може відбуватися у майбутньому стихійно, саме собою. Воно має бути результатом активної педагогічної діяльності направленої на здобуття учнями правових знань, умінь їх застосовувати в практичних ситуаціях, на формування правового світогляду, поваги закону та нетерпимості до правопорушень. У зв'язку з цим виникає потреба у використанні в навчальному процесі різноманітних форм навчання із залученням у цей процес не тільки професійних педагогів, але й правознавців [7, с. 168].

Знання закону – основа процвітання правових інститутів. Саме тому в рамках реалізації програми правової просвіти необхідно збільшувати роль суспільно-політичних, правових предметів у навчальному плані шкіл та інших навчальних закладів, знайомити молодих людей із сучасними способами

отримання правової інформації, підвищувати загальний інтерес до законотворчої діяльності шляхом спілкування з представниками влади, роз'яснення всіх механізмів правотворчої діяльності.

Правове виховання учнів спрямоване на досягнення таких цілей: по-перше, воно забезпечує формування необхідних правових уявлень школярів, виховує на основі правових знань повагу до закону, розуміння необхідності його дотримання; по-друге, допомагає стримувати учнів з нестійкими моральними та правовими уявленнями від здійснення негативних вчинків і правопорушень.

Серйозний недолік правової культури учнів старших класів – погане знання законів, правова безграмотність. Сучасна молодь знає, що вбивати та грабувати не можна, але деколи знання ключових статей Кримінального кодексу єдине, що становить загальну правову базу молодих людей. На жаль, у свідомості багатьох старшокласників досі поняття «побити за справу» і «під гарячу руку» залишаються абсолютно нормальним явищем, незважаючи на те, що рукоприкладство прямо забороняється нормами адміністративного та кримінального права. Нерідко буває і так, що молоді люди знають закони, але дотримуватися їх не поспішають, тому що не вірять в їх силу, не визнають їх ролі в суспільстві, або готові використовувати закони тільки в особистих корисливих цілях (правовий цинізм). Повага до закону – основний принцип правової культури. Історично склалося так, що всі закони сприймалися суспільством як щось наказове, нав'язане державою і, отже, має в очах українців негативний, нерідко кабальний характер. Тому виникає гостра необхідність проводити ряд заходів щодо формування позитивного образу закону як основного регулятора демократичного суспільства [4, с. 36].

Говорячи про формування громадянської правової культури, засвоєння її змістових ліній, необхідно забезпечити реалізацію інтелектуально-інформаційного компонента:

- формування у старшокласників потреби у оволодінні громадянською правовою культурою;
- систематичне, послідовне формування пізнавального інтересу до процесу навчання засобами ділових та правових ігор;
- залучення учнів до самостійного вирішення правових проблем у різноманітних ситуаціях, соціальних ролей.

Основними кроками педагога з формування високої громадянської і правової культури повинні стати:

- розробки цілісної концепції громадянсько-правової освіти і виховання;
- оновлення змісту освіти відповідно до досягнень юридичної, психолого-педагогічної науки, сучасних технологій навчання, передового досвіду практичної діяльності;
- підготовка програм з даної проблематики; розробка рекомендацій з громадянської правової культури;
- створення аудіо- та відеоматеріалів, комп'ютерних програм курсів з громадянської правової культури;

- всебічне поглиблення правової, патріотично-виховної тематики в навчальних предметах та курсах з історії, культурології, етики;

- підготовка вчителів, здатних застосовувати особистісно орієнтовані педагогічні технології, включаючи моделювання реальних соціальних процесів, рольові та ділові ігри.

Ефективному засвоєнню учнями змісту громадянської правової культури сприяє: формування потреби в оволодінні ними, формування пізнавального інтересу, включення учнів у самостійну роботу, застосування системи пізнавальних завдань. Створюючи умови для засвоєння учнями змісту громадянської правової культури, ми закладаємо базис для формування їх як високоосвічених громадян із необхідним рівнем громадянської та правової культури [3, с.35].

Великі потенційні можливості приховує у собі позакласна робота у справі формування громадянської правової культури старшокласників і здійснюється завдяки таким виховним формам: проведення суспільних акцій учнів України "Громадянин"; залучення членів місцевої громади до організації та функціонування гуртків при ЗШ; організація учнівського самоврядування, зокрема проведення виборів голови та членів учнівського самоврядування в школі із залученням адміністрації, вчителів; співпраця з відповідними комісіями чи службами місцевого самоврядування; волонтерська робота учнів, діяльність у волонтерських загонах; створення та діяльність дитячих молодіжних організацій тощо; етнографічні, фольклорні експедиції; зустрічі з представниками влади та працівниками правоохоронних органів; конкурси на кращий лист (Президенту України, народному депутатові, голові міської/селищної ради); конкурси плакатів на громадянознавчу та правову тематику тощо [2, с. 14].

Підбираючи зміст правової інформації для правового виховання неповнолітніх, слід передбачати такі моменти: важливо давати не тільки знання закону, але й формувати переконаність у справедливості та доцільності його вимог, готовність у повсякденному його дотриманні; не можна переносити центр уваги правової інформації на заборони та санкції; центр ваги правової інформації має бути спрямований на конституційні принципи суспільства і держави, права та обов'язки громадянина; необхідно послідовно проводити тезу про зв'язок прав та обов'язків громадянина, про особисту відповідальність за проступок; правове виховання – один з шляхів формування соціальної активності і громадянської відповідальності молоді [1, с.44].

Сьогодні саме правова культура молоді може безпосередньо і опосередковано вплинути на всю систему її життєдіяльності у різних сферах: соціальній, освітній, економічній, політичній. Таким чином, правова культура - необхідна умова свідомого здійснення громадянином свого громадянського обов'язку перед суспільством. Саме вона сприяє подоланню застарілих поглядів, недопущенню девіантної поведінки людей, запобіганню випадкам свавілля і насильства над особою. Науково обґрунтовані правові представлення громадян

є передумовами зміцнення законності і правопорядку, без чого неможливо побудувати цивільне суспільство і правову державу.

Література

1. Іова В. Ю. Формування правової культури особистості на засадах духовності: Навч.- метод. посіб. / В. Ю. Іова . – Хмельницький: Абетка, 2001. – 167 с.
2. Бачинська Є. Формування громадянської позиції школярів шляхом залучення їх до співуправління виховною системою школи / Є.Бачинська // Світло. – 2002. – №1. – С.12–16.
3. Елагіна Т. Форми та методи формування громадянських якостей особистості / Т.Елагіна // Рідна школа. – 2005. – № 6 – С. 34–36.
4. Резник Е.Г. Состояние и проблемы государственной молодежной политики / Е.Г.Резник, Н.М. Антипина. – г. Хабаровск, 2009. – 98 с.
5. Подберезський М.К. Формування правової культури. Теоретичні та методичні основи / М.К. Подберезський, В.О. Безбородий. – Мукачево: Елара, 1999. – 276 с.
6. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула. – К.: Академія, 2002. – 528 с.
7. Третяк С. Правове забезпечення правової культури населення як умова створення основ громадянського суспільства / С. Третяк // Право України. – 2005. – № 4. – С. 26–28.
8. Требін М. П. Формування правової культури в Україні / М. П. Требін // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Правова культура і громадянське суспільство в Україні», Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2007. – 214 с.
9. <http://dif-exitpoll.org.ua/ua/novini/1311.htm>

ПРАВОВА КУЛЬТУРА З ПОЗИЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Медведєв Ігор Анатолійович,
кандидат державного управління, доцент,
Харківський Національний університет
міського господарства ім. О.М. Бекетова*

Правова культура – сукупність досягнень суспільства у галузі права (правознавства), законодавства та розвитку правової свідомості. Правову культуру можна розглядати як сукупність сформованих позицій, знань, поглядів, які є сталими на даний час. Це, перш за все, погляди, ідеї, закономірності та принципи права, що слугують для вирішення завдань суспільного розвитку у відповідності до сучасного стану суспільних відносин. Разом з тим, дане визначення не можна сприймати однозначно, бо неможливо визначити правову культуру, як особливу сферу життя суспільства. Потрібно, насамперед, окреслити специфічні особливості правової культури. «Правова культура» - як

термін використовується переважним чином як особлива сфера суспільної свідомості. Рівень правової культури буде визначатися рівнем правової освіти, наявності високих досягнень правової науки, станом налагодження в країні підготовки фахівців права, історією розвитку правової культури у конкретній країні [1].

Також, можна стверджувати, що правова культура буде складатися з науки, філософії, соціальних ідей, теорій, умов для реалізації цих складових у суспільстві. Правова культура – категорія змінна. Вона приймає різні форми, трансформується у відповідності до періодів розвитку суспільства (торгівля людьми, спекуляція тощо). Цікаво було б розглянути правову культуру з позиції її національної форми. Наприклад, Римське право, або Закони Хамурапі це складові світової правової культури. Такими ж складовими світової правової культури є Руська правда та Домострой. Намагатися плекати правову культуру України, як частину світової правової культури – завдання фахівців не тільки галузей права, державного управління, історії а й широкого кола спеціалістів з інших галузей [2].

Область, галузь, напрямок правової культури, розуміється більш загально ніж область ідеології. До правової культури будуть належати правові науки. До правової культури буде також належати сума правових знань, умінь, навичок накопичених людством. Разом з тим, слід усвідомлювати важливість правової грамотності народу. Правова грамотність, правова освіта громадян також входять в галузь (коло) правової культури. Створити українську правову культуру можуть лише громадяни України. Зберегти державу означає зберегти правову культуру. Хоча зовсім не все, що заслуговує уваги в історії держави і права в Україні вивчено та оцінено на достатньому рівні.

Правова культура повинна стати однією з частин місії органів державного управління освітою. Правова культура, як відомо, досить сильно залежить від якості освітніх послуг, що надаються населенню[2-4]. В адаптації України до умов світового середовища відбуваються докорінні зміни в організаційно-правових формах діяльності всіх суспільних інститутів в державі.

Поява на ринку освіти закладів освіти різних форм власності і галузевої підпорядкованості, що готує юристів якісно та кількісно позитивно впливає на формування правової культури. Поряд з державними з'являються ВНЗ інших форм власності (приватні, комунальні, відомчі та ін). Держава, скорочуючи свої зобов'язання перед вищою школою, ставить її у безпосередню залежність від ринкового попиту на кваліфіковані кадри з юридичних спеціальностей. Докорінні зміни, що відбуваються в економіці України вимагають (передумовляють) створення нових виробничих відносин у вищому навчальному закладі, що стають системоутворюючими факторами освітнього простору. Перехід до ринку потребує створення у галузі вищої освіти нового економічного механізму управління, який би адекватно відображав стан та принципи ринкової економіки в цілому. Це в свою чергу потребує змін в системі управління як в кожному окремому вищому навчальному закладі, так і в галузі вищої освіти в

цілому. Державне управління галуззю вищої освіти повинно бути зорієнтоване на забезпечення правові безпеки, як необхідної умови існування освітніх систем різного рівня.

Проблема державного управління формуванням правової культури в умовах ринку, донедавна просто не розглядалася вітчизняними вченими і розробка її почалася досить недавно. Значне місце в розробці проблеми державного управління формуванням правової культури внесли дослідження М.И.Скаржинського, В.В.Чекмарєва, С.П. Сироткина, М.И.Беркович, А.Л.Немирова та ін. Через те, що дослідження в сфері державного управління формуванням правової культури в ринкових умовах України почалася недавно, багато проблем ще не вирішені повністю або взагалі не розглядалися з позицій державного управління. Серед них важливе місце належить ролі і співвідношенню державного управління та тенденцій сучасного права в умовах ринкових перетворень в економіці України або ж у кризових умовах [3].

Завданням для вчених є виявити напрямки удосконалення системи державного управління формуванням правої культури в умовах ринкової економіки. Відповідно до мети поставлена задача виявити соціально-правові тенденції розвитку формування правої культури в умовах ринкової економіки.

Розглянемо місце та роль правової культури у системі ринкових відносин. Загально визнано, що ефективність економічного розвитку країни у багато чому залежить від стану законодавчого потенціалу, його професійної, технічної, технологічної, економічної і наукової підготовки і в меншій мірі від накопичення матеріальних елементів. Це змушує розглядати правову культуру як інститут держави і одночасно як інститут ринкової економіки, що забезпечує безперервне надання широкого спектру правових послуг як окремим особистостям так і суб'єктам господарювання.

Література

1. Ідея університету: Антологія / Упорядник.: М. Зубрицька, Н. Балалик, З. Рибчинська; відп. ред.. М.Зубрицька. –Львів: Літопис, 2002. – 304с.: іл.
2. Медведєв І.А. Витоки ідеї університету в Україні та її вплив на національний менталітет / Ігор Анатолійович Медведєв // Теорія та практика державного управління. — 2010. — Вип. 2 (29). — С. 54 — 58.
3. Ортега-и-Гассет Х. Миссія університета / Хосе Ортега-и-Гассет. – М.: Изд. дом Гос. Ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 144 с.
4. Manheim K. Mensch und Gesellschaft im Zeitalter des Umbaus / Karl Manheim. – Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt, 1958. – 456 S.

ДО ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БУТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*Моцак Світлана Іванівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії
та методики навчання суспільних дисциплін
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

У сучасних умовах правова культура справляє істотний вплив на розвиток українського суспільства, оскільки саме вона має посилити вплив цінностей та унормувати суспільні відносини.

Правова культура є необхідною умовою розвитку інтелектуального, духовного потенціалу народу, утвердження цілісної системи світоглядно-ціннісних орієнтацій, передусім сучасного юридичного світогляду, правових ідеалів, сучасного праворозуміння. Саме правова культура на думку більшості дослідників поєднує в собі національні і загальнолюдські цінності, є передумовою наближення й інтеграції України в європейський і світовий правовий простір [1].

Розбудова демократичної правової держави пов'язана із розвитком правової культури українських громадян.

Правова культура охоплює матеріальну і духовну сторони буття суспільства і, як явище соціальне, відображає якісний стан правового життя суспільства на кожному етапі його розвитку.

Нарешті, правова культура – це детермінанта, здатна стимулювати правовий прогрес, формувати суспільно-правове та духовне поле для реалізації правових цінностей, правового потенціалу людини [7].

У сучасній науковій літературі аналізуються різноманітні шляхи формування правової культури українських громадян.

Актуальність проблеми правової культури зумовила науковий інтерес до неї дослідників. Вагомий внесок у дослідження різноманітних юридичних, філософських проблем, які безпосередньо стосуються правової культури, зробили багато вітчизняних та зарубіжних вчених.

Проблеми правової культури перебувають у центрі уваги відомих українських науковців В. Копейчикова, В. Котюк, А. Крижановського, В. Оксамитного, М. Панова, В. Селіванова, В. Сіренко та ін.

Теоретико-методологічний аналіз правової культури, всебічно здійснений у роботах таких учених-філософів як: В. Андрущенко, О. Бандура, Ю. Баскин, В. Бачинін, І. Бичко, А. Гарник, О.І.Гвоздік, Ю. Єршов, М. Костицький та ін.

Учені-юристи В. Аграновська, Г. Балюк, Н. Бура, В. Головченко, О. Зоренко, В. Камінська, М. Кейзеров, О. Костенко, О. Лукашева досліджували проблеми правової культури.

Дослідники С. Алексєєв, О. Скакун, Ю. Тодика, В. Сальников, Н. Соколова досліджували правову культуру з ціннісних позицій.

Сьогодні правова культура набула нової ваги, змісту та сутності.

На думку дослідниці О. Скакун правова культура тісно пов'язана з загальною культурою народу, ґрунтується на її засадах, служить відображенням рівня її розвитку [6].

Аналіз поняття правової культури дає підстави стверджувати – це поняття багатогранне, багатоаспектне.

Правова культура стає ціннісним явищем в умовах формування та функціонування громадянського суспільства, оскільки співвідноситься з усіма іншими соціально- правовими цінностями [5].

Дослідники визначили основні етапи формування правової культури в українському суспільстві, які характеризуються існуванням звичаєвого права, поєднанням звичаєвого, литовського та польського права, становленням національних джерел права, витісненням місцевих норм нормами російського права, державоцентристською системою радянського права, формуванням національної правової системи незалежної України [9].

Для філософсько-правового аналізу феномену правової культури використовують різноманітні теоретико-методологічні підходи. Серед них: суб'єктивний, діяльнісний, антропологічний, технологічний, якісний, соціологічний, аксіологічний та ін.

Правова культура є барометром суспільного життя яке є одночасно й суспільною силою, яка визначає, як часто той чи інший закон застосовується або порушується на практиці, як його уникають або як їм зловживають, зазначає американський юрист Л. Фрідмен [8].

На сучасному етапі правова культура визначається як сукупність досягнень суспільства, його соціальних груп та громадян у галузі регулювання суспільних відносин, яке забезпечує верховенство права в суспільному житті, тобто панування правових принципів справедливості і гуманізму, захисту прав і свобод людини, її честі і гідності, реальне забезпечення місця людини як вищої соціальної цінності [5].

Правова культура визначається як ступінь правової розвиненості особи, характер її правової діяльності і юридичної практики, рівень засвоєння суб'єктом правових норм та можливості об'єктивної оцінки та прогнозування подальшого розвитку суспільства і держави, характер участі у перетворенні правової дійсності, міру її правової активності; оволодіння культурою правового мислення [7].

Елементами правової культури на думку дослідників В. Камінської та А. Ратінова є такі елементи: право як система норм, що виражають державні вимоги, правовідносини, тобто система суспільних стосунків, що регулюються правом, правові заклади як система державних органів і громадських установ, що забезпечують правовий контроль, регулювання та виконання права, правосвідомість, тобто система духовного відображення всієї правової дійсності,

правова поведінка, тобто система практичної діяльності людей з виконання і застосування права [2, с. 43].

Правова культура українських громадян потребує постійного раціонального формування, вдосконалення, позитивного соціального розвитку.

Аналіз сучасної літератури з проблеми дає підстави визначити різноманітні шляхи формування правової культури українських громадян: демократизація всіх сфер соціального життя; вдосконалення правотворчого і правозастосовчого процесів; зміцнення законності і правопорядку; розвиток правовідносин; зростання ефективності діяльності всієї системи правосуддя; адаптація законодавства України до міжнародних норм і стандартів прав людини; гармонізація законодавства України із нормативними актами Європейського Союзу.

Сьогодні правова культура суспільства потребує систематичного раціонального формування, стимулювання та позитивного соціального розвитку. Система мір, спрямованих на формування політико-правових ідей, норм, принципів, що представляють цінності світової та національної правової культури, виступає як правове виховання.

Отже, важливе значення для формування правової культури мають такі напрями реалізації даного процесу як здійснення правового виховання і правового навчання українських громадян, а також підвищення ефективності їх правової інформованості.

Література

1. Алексеев, С.С. Общая теория права / С. С. Алексеев. – М. : Юристъ. – 2008. – 362 с.
2. Каминская, В. М. Правосознание как элемент правовой культуры / В. М. Каминская // Правовая культура и вопросы правового воспитания. – М. : Политиздат, 1974. – 217 с.
3. Кейзеров, Н.М. Политическая и правовая культура / Н. М. Кейзеров. – М.: Наука, 1983. – 365 с.
4. Русинов, Р. К. Правосознание и правовая культура / Р. К. Русинов, А. П. Семитко // Теория государства и права: учебник для юрид. вузов и факультетов / под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалого. – М. : Наука, 1997. – 425 с.
5. Сальников, В. П. Правовая культура / В. П. Сальников // Актуальные проблемы теории права / под ред. К.Б. Толкачева, А. Г. Хабибулина. – Уфа, Изд-во УГУ, 1995. – 415 с.
6. Скакун О. Ф. Юридическая деонтология: [учебник] / О. Ф. Скакун. – Харьков : Эспада, 2002. – 504 с.
7. Скуратівський А. Взаємозв'язок правової культури і соціального буття в процесі суспільної трансформації [Текст] / А. Скуратівський // Право України. – 2004. – № 1. – С. 118 – 121.
8. Фридмэн Л. Введение в американское право / Л. Фридмэн. – М.: Прогресс. – 1992. – 286 с.

9. Шишкин, В.Д. Правовая культура в условиях социализации / В. Д. Шишкин // Сов. государство и право. – 1980. – № 6. – С. 120 – 129.

РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ УКРАЇНИ ЯК КРОК ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

*Овчаренко Юлія Вікторівна,
магістрантка природничо-географічного факультет
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Корупція завжди залишалася однією з найсерйозніших проблем України. Протягом тривалого часу ситуація з корупцією у вищих ешелонах влади послідовно погіршувалася.

Через рік після Революції гідності Україна залишалася найбільш корумпованою країною Європи: за результатами глобального Індексу сприйняття корупції 2016 (Corruption Perceptions Index) країна посідає 131 місце зі 174 [4]. Отже, Україна залишається тотально корумпованою державою.

У 14.10.2014 році був прийнятий закон України «Про запобігання корупції», в якому було виділено 13 основних розділів. У розділі I «Загальні положення» ми можемо знайти роз'яснення таких основних термінів як:

– близькі особи – особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта;

– члени сім'ї – особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі;

– корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

– корупція – використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої

вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей;

– неправомірна вигода – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав;

– подарунок – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень [2].

Існуючий механізм протидії корупційним проявам в Україні є неефективним. Одним зі шляхів покращення ситуації законодавець вважає інституційну реформу органів, що здійснюють досудове розслідування та кримінальне переслідування у справах про корупційні злочини. Тому парламентом України було схвалено створення нового автономного органу (поза системою існуючих правоохоронних органів), основною функцією якого є виявлення та розслідування корупційних злочинів, що становлять особливу суспільну небезпеку.

Таким органом стало Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ). Його створення було передбачене Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України», прийнятим 14 жовтня 2014 року. На етапі законопроекту він мав назву «Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції». Закон набрав чинності 25 січня 2015 року. НАБУ є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Завданням НАБУ є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [3].

Подібні структури існують у США, Польщі, Франції, Сінгапурі, Ізраїлі, Індії.

У 2017 році НАБУ розпочало виконувати свою роботу. Одним із напрямків є створення системи електронного декларування, де держслужбовці подають декларації про доходи за 2016 рік електронному вигляді.

Метою даної програми є спрощення подання публічними службовцями їх декларацій майнового стану, доступ до них та їх перевірку. Для цього система електронного декларування передбачає виконання таких задач:

- спрощення введення даних суб'єктом декларування;
- забезпечення захищеного протоколу автентифікації для входу в систему електронного декларування;
- запобігання помилкам з боку суб'єкта декларування під час введення даних;
- виконання перехресної перевірки інформації з використанням баз даних інших державних органів;
- надання доступу до системи електронного декларування іншим державним базам даних;
- забезпечення захищеного зберігання введених даних;
- надання відкритого онлайн-доступу та засобів пошуку по відкритих даних, що містяться в деклараціях, і можливості їх звантаження;
- створення відкритого API для розробників для забезпечення захищеного доступу до відкритих даних із декларацій майнового стану та їх звантаження в різних форматах;
- оптимізація процедур обробки декларацій майнового стану персоналом НАЗК і створення ефективного бізнес-процесу перевірки декларацій [1].

Враховуючи вище викладене можна сказати, що НАБУ – це найважливіший антикорупційний проект за всю історію незалежної України, адже створення такого органу розпочне не тільки реформу, але й реальну дієву боротьбу саме з корупцією у вищих ешелонах влади.

Таким чином ми з вами бачимо, що антикорупційна програма не стоїть на місці, а навіть робить величезні кроки по запобіганню корупції в інноваційних технологіях.

Література

1. Національне антикорупційне бюро України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nabu.gov.ua/>.
2. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 49, ст.2056 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page> (дата звернення: 13.02.17).
3. Про Національне антикорупційне бюро України: закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18/page> (дата звернення: 13.02.17).
4. Corruption Perceptions Index 2016 [Electronic resource]. – 2017. – Access mode: http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 (Last access: 13.02.17).

Секція 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

СТАТУС МОВИ ПРАВА В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

*Герман Вікторія Василівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Сучасний етап реформування законодавства в Україні супроводжується вирішенням проблемних питань функціонування української мови у правничій сфері. У кожній галузі правотворчої та правозастосовної діяльності, у наукових дослідженнях та викладанні правових дисциплін істотне місце посідає технологія комунікації, яка вимагає глибокого вивчення мови права і бездоганного володіння нею юристами. Точність і ясність юридичних формулювань, їх адекватне мовне втілення, правильне й точне вживання правничої термінології багато в чому визначають ефективність законодавства, сприяючи повноцінному захисту прав окремих громадян, юридичних осіб, суспільства та держави.

Сучасні лінгвісти та юристи-практики демонструють поглиблений інтерес до мови права. Зокрема, увага приділялася таким питанням, як зміст юридичних понять (С. В. Вишневецька, А. З. Георгіца, З. А. Тростюк), особливості стилю законодавства (С. П. Кравченко, Ю. Є. Зайцев, А. С. Піголкін, В. Н. Демченко), мовне забезпечення законодавчої практики (О. Ф. Юрчук, Д. А. Керимов,

І. Б. Усенко), унормування юридичної термінології (Н. В. Артикуца, Г. С. Онуфрієнко, А. С.Токарська, І. М. Кочан), особливості мови нормативно-правових документів (В. Я. Радецька, Д. Х. Баранник, Ю. Ф. Прадід), мова судово-криміналістичної експертизи (Ю. А. Сафонова, М. Д. Голєв, Т. В. Губаєва) та ін.

Проте дослідження з даної тематики не вичерпали всіх аспектів мови права, а лише створили певну фактологічну передумову для подальшого її розвитку. На сьогодні залишається невирішеною проблема функціонального статусу стилю українського законодавства. Її вирішення має неоціненне значення для вдосконалення законотворення, яке органічно пов'язане із державотворенням. Отже, мета розвідки – проаналізувати та узагальнити дискусійні погляди вітчизняних та зарубіжних вчених щодо стильової належності мови нормативно-правових документів.

Питання стильового розшарування літературної мови ґрунтовно розроблене в працях В. В. Виноградова, М. М. Пилинського, М. Н. Кожиної, І. К. Білодіда, А. К. Нелюби, Н. Н. Івакіної, Н. В. Ботвини та ін. У вітчизняному мовознавстві домінує концепція, згідно з якою мова законодавства кваліфікується як один з різновидів офіційно-ділового стилю. Проте останнім

часом мовознавці стали висловлювати діаметрально протилежні погляди на досліджувану проблему. Так, як окремий стиль законодавство розглядається

Д. Х. Баранником, С. П. Кравченком, Н. Д. Голєвим, Ю. Ф. Прадідом, Н. В. Артикуцею та ін. [1; 2; 4; 7; 9].

Мовознавець Н. В. Артикуца підкреслює, що мова права характеризується набором певних лінгвостилістичних параметрів, які водночас слугують і вимогами до сучасного юридичного тексту: офіційність, ясність, точність, однозначність, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, чіткість структури викладу, настановчо-інформативний (директивний) характер правових приписів, кодифікованість, узагальненість, суворона нормативність на всіх мовних рівнях, високий ступінь стандартизації (термінології і синтаксичних конструкцій: усталених зворотів, формул, кліше), стилістична однорідність, нейтральність (беземоційність), традиційність (стабільність) засобів вираження, відсутність індивідуально-авторських рис. Наявність таких лінгвостилістичних параметрів є підставою для виділення та наукового опису мови правових актів як окремого функціонально-мовного феномену [1, 155].

З точки зору С. П. Кравченка, стиль законодавчої мови – це окреме явище, але не ізольоване від інших стилів, оскільки він є стилем української мови і містить усі основні риси останньої, що визначаються її морфологією і синтаксисом. Порушення будь-яких морфологічних і синтаксичних правил української мови у законах неприпустиме. Треба враховувати, що, наприклад, застосування закону пов'язане з його так званім граматичним тлумаченням, здійснюючи яке різні інстанції та посадові особи зобов'язані застосовувати закон, усвідомлюючи його зміст. Якість цього усвідомлення безпосередньо залежить від досконалості граматичної форми закону [7, 62].

С.П. Кравченко наголошує на тому, що мова законодавства – це окрема системність, яка містить дещо від національної мови взагалі і мови юридичної активності зокрема. Система мови законодавства має синтетичний характер. Тут ми бачимо те, що йде від національної мови як такої, і те, що визначається специфікою того, що постає перед законодавцем і передбачає не тільки його орієнтацію на певний зміст закону, а й втілення останнього в належну мовну форму, в якій дістає вияв мовний матеріал [7, 63].

Мову законів не можна ототожнювати з мовою юридичної літератури, де відображається думка вчених-юристів. Остання може і не відзначатися тією класичною визначеністю, яка характерна для законів, і не допускати різночитання. На думку фахівців, мова законодавства, як і будь-яка інша, має своєрідність, у семантичній визначеності, тобто у смислового значенні слів, мовних зворотах, поєднанні спеціальних термінів, а також у тому, яку інформацію вона несе. Це ділова інформація, що, як правило, має велике смислове навантаження.

Мова нормативно-правових актів в усій різноманітності своїх жанрових форм вирізняється принциповими функціональними і мовноструктурними

характеристиками, пафосом і масштабами комунікативного потенціалу окремих висловлень і тексту в цілому.

Професор Д. Х. Баранник одним із перших проаналізував мову сучасного українського законодавства, поставивши за мету визначити її місце в системі функціональних різновидів української мови. У статті «Мова права як окремий функціональний стиль» учений кваліфікує мову «правових актів як окремий функціонально-мовний феномен». Мовознавець переконаний, що немає жодних підстав включати до одного стильового типу мови такий розмаїтий спектр жанрів, як, наприклад, заява про відпустку, доповідна службова записка, розписка, доручення, протоколи зборів чи засідань та ін., і тексти Конституції країни, урядових постанов, численних законів, що регулюють життя суспільства. Стосовно мови права назву «діловий стиль» можна вжити лише в дуже загальному, нетермінологічному значенні [2, 8].

Аналізуючи нормативно-правові документи нашої держави за ознаками функціонального характеру, Д. Х. Баранник виділяє: акти законодавчого рівня, які є основою національної правової системи (Конституція України та прийняті Верховною Радою декларації, постанови й закони, що стосуються основоположних аспектів життя й діяльності суспільства, визначають правовий режим функціонування державних органів, забезпечують правове регулювання суспільних відносин у державі); акти ситуативно і темпорально зорієнтованої безпосередньої дії, конкретно адресовані приписи (укази та розпорядження Президента, декрети й постанови Кабінету Міністрів, рішення суддів різного рівня, розпорядження й постанови органів місцевої влади) [2, 9].

На думку мовознавця, мова права (нормативно-правових актів) є окремим функціонально-стильовим різновидом літературної мови, оскільки на цей рівень її вивело саме положення правової норми як доконечно важливого фактора в житті та діяльності соціуму і відповідна системна специфіка її мовних маніфестацій у межах конкретно зорієнтованого офіційного тексту. Такі основні особливості мовної структури, комунікативної семантики та функціональної зорієнтованості базово-опорних складників тексту, як форма теперішнього часу, лексична домінанта та імперативний інфінітив дають підстави виділити мову нормативно-правових актів в окремий функціональний стиль [2, 10].

Російський мовознавець А. С. Піголкін стверджує, що з позицій мовознавства законодавчий текст – це повідомлення, яке об'єктивовано у вигляді офіційного письмового документа, що складається із визначених одиниць, об'єднаних різними типами лексичного, граматичного та логічного зв'язку, а також має модальний характер і прагматичну установку. Для нормативного акту, як і для будь-якого письмового твору, характерними є монологічний спосіб викладу, логічна послідовність, зв'язність, інформативність, цілісність за своїми структурними параметрами, завершеність та повнота викладу. Загальною рисою є також необхідність писати нормативний акт літературною мовою, дотримуючись усіх загальноприйнятих правил граматики та синтаксису [12, 12].

При написанні законодавчої думки у формі нормативного акту використовуються мовні засоби, що створені спеціально для сфери правотворчості. Це є підставою, на думку А. С. Піголкіна, для того, щоб виокремити мову законодавства в окремий функціональний стиль літературної мови, оскільки специфічні функції мови законодавства не співпадають із загальноприйнятими функціями літературної мови, а в нормативно-правових документах наявні особливі засоби для вираження нормативно-регулятивних потреб загальнонародного розвитку, їх оцінки та текстуального закріплення.

Отже, наведені вище досить поширені в науковому обігу думки, що стосуються проблеми стилю сучасного законодавства, переконливо засвідчують, що стиль мови законодавчих документів є цілком самостійним стилем сучасної української літературної мови, а не підстилем офіційно-ділового. Тексти українського законодавства, призначені регулювати суспільні відносини, характеризуються офіційністю, узагальненістю, певною стандартизованістю, кодифікованістю, безособовістю, настановчо-інформативним характером, стилістичною нейтральністю, відсутністю індивідуально-авторських рис. Мова законодавства вирізняється динамізмом, простотою і зрозумілістю, логічністю, об'єктивністю й обґрунтованістю, фактологічною точністю, аргументованістю, узагальненістю, тобто тими особливими, специфічними рисами, що зумовлюють добір засобів та їх поєднання в текстах окремого функціонального стилю. Багатовікова практика створення, тлумачення та використання юридичних норм призвела до формування юридичної мови – особливого мовного стилю, що максимально відповідає потребам нормативного регулювання людської поведінки.

Література

1. Артикуца Н. В. Мова права та її вивчення студентами юридичних спеціальностей у вищих навчальних закладах України / Н. В. Артикуца // http://www.nbu.gov.ua/Articles/Kultnar/knp49_2/knp49_2_155-157.pdf
2. Баранник Д. Х. Мова права як окремий функціональний стиль / Д. Х. Баранник // Мовознавство. – 2003. – № 6. – С. 8-18.
3. Волкотруб Г. Й. Стилістика ділової мови : навч. пос. / Г. Й. Волкотруб. – К. : МАУП, 2002. – 208 с.
4. Голев Н. Д. О специфике языка права в системе общенародного русского языка и ее юридического функционирования / Н. Д. Голев // Юрислингвистика – 5: Юридические аспекты языка и лингвистические аспекты права : Межвуз. сб. науч. трудов / под ред. Н. Д. Голева. – Барнаул, 2004. – С. 41-59.
5. Єрмоленко С. Я. Стиль / С. Я. Єрмоленко // Українська мова : Енциклопедія. – К. : Укр. енциклопедія, 2000. – 752 с.
6. Кожина М. Н. Стилістика русского языка : учебник для студентов пед. ин-тов. – 2-е изд., перераб. и доп. / М. Н. Кожина – М. : Просвещение, 1983. – 223 с.

7. Кравченко С. П. Про стиль законодавства / С. П. Кравченко // Право України. – 1998. – № 3. – С. 62-63, 92.

8. Мацько Л. І. Стилістика української мови : підручник для студентів філол. спец. вузів / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.

9. Прадід Ю. Ф. Юридична лінгвістика (проблематика досліджень) / Ю. Ф. Прадід // Мовознавство. – 2002. – № 4-5. – С. 21-25.

10. Сучасна українська літературна мова : стилістика / за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973. – 588 с.

11. Язык закона / под ред. А. С. Пиголкина. – М. : Юрид. лит., 1990. – 189 с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТА – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ СУЧАСНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

*Малютін Ігор Анатолійович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права та міжнародних
відносин Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Геополітичні процеси, у вирі яких опинилась Україна, вже не мають зворотного шляху. Дана обставина вимагає від держави та її лідерів дотримуватись європейської моделі загальнолюдських цінностей.

Реформування правової та освітньої галузі в умовах розбудови та становлення України як європейської правової держави є реальним лише за умови дії в Україні основоположних прав і свобод людини, принципу верховенства права, виходячи з витоків природного ідеального права, засад справедливості, правди, гуманізму, утвердженні в суспільній свідомості дійсного значення прав та свобод людини і громадянина.

Системні реформи у сфері вищої освіти України, що були запроваджені новою редакцією закону «Про вищу освіту», прийнятого 01.07.2014 р. йдуть доволі повільно і не враховують багато чинників щодо якісно нової підготовки майбутніх юристів, але сучасні тенденції вимагають нової системи гарантування якості вищої освіти, розвитку академічної та фінансової автономії вищих навчальних закладів, забезпечення рівних умов вступу до вищих навчальних закладів, інтеграції вищої освіти України до Європейського освітнього і наукового простору.

Специфіка професії юриста, за своєю правовою природою вимагає від особи, яка її обрала, боронити закон, який повинен уособлювати в собі засади гуманізму і справедливості, тобто він має бути правовим. Тому дуже важливо, хто буде ці закони в майбутньому приймати, а головне виконувати.

Бо, як казав Фрідріх II Великий: «погані закони в руках хороших виконавців – гарні, а найкращі закони в руках поганих виконавців – шкідливі» або відомий вислів Отто фон Бісмарка про те що, з поганими законами і гарними чиновниками цілком можна правити країною. Але якщо чиновники погані, не допоможуть і найкращі закони.

Захист прав і законних інтересів людини і громадянина, профілактика правопорушень, їх припинення, розслідування, висококваліфіковане вирішення різних юридичних питань - є змістом правової діяльності юристів і разом з тим складає їх професійний обов'язок.

Саме юристи покликані до управління державною діяльністю, і саме від якості їх освіти залежатиме яку державу ми отримаємо у майбутньому.

Підготовка фахівців з правознавства у вищих навчальних закладах України, виходячи з сучасних проблем та перспектив подальшого розвитку є актуальним та важливим процесом для реформування юридичної освіти і науки нашої держави. Мобільність та інтеграція сучасного життя, процеси глобалізації, вимагають глибоких знань, ерудиції, аналітичного складу мислення, вміння прогнозувати події, постійного зростання професіоналізму. Дана обставина змушує шукати нові підходи для підготовки майбутніх фахівців, потребує високого рівня наукового забезпечення навчального процесу, неухильного його вдосконалення.

Цим актуальним питанням держава приділяє постійну увагу. Так у 2001р. було розроблено проект Державної програми розвитку юридичної освіти в Україні, а Кабінет Міністрів України своєю постановою від 10.04.2001р. № 344 затвердив Програму розвитку юридичної освіти на період до 2005 р., а з деяких питань до 2010 р.. В цій програмі передбачено шість розділів, перший розділ має назву: актуальність розвитку юридичної освіти, що безперечно свідчить про її важливість. Дана програма формує нові цілі і завдання юридичної освіти, наповнює її новим змістом щодо пошуку і застосуванню новітніх технологій, форм, методів і методик навчання. В липні 2016 році питання удосконалення правових та організаційних засад юридичної освіти обговорили учасники установчого засідання робочої групи з розроблення Концепції розвитку юридичної освіти в Україні, що відбулося в Міністерстві освіти і науки України і наказом МОН України від 5 липня 2016 № 787, було закріплено Концепцію розвитку юридичної освіти в Україні та план її реалізації.

Отже, підготовка юристів-професіоналів – велике державне завдання, якість і рівень якої значно впливає на такі процеси, як підготовка, прийняття і дотримання законів, належне забезпечення прав і свобод людини і громадянина, функціонування всіх державних інституцій, а також на рух суспільного прогресу взагалі.

На сучасному етапі досить актуальними є питання, пов'язані з підготовкою фахівців у галузі права юридичними вищими навчальними закладами різних рівнів акредитації. Система підготовки юристів у вищих навчальних закладах України інтегрується у державну систему освіти на засадах єдиної нормативно-

правової бази. Вона забезпечує підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації персоналу різних освітньо-кваліфікаційних рівнів. Навчально-виховний процес враховує специфіку діяльності юристів і спрямований на реалізацію змісту освіти певних освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до державних стандартів.

Місце гуманітарної освіти в підготовці фахівців у галузі права має важливе значення, виходячи з більш широкого тлумачення права, перш за все як рівня цивілізованості, підкорення відповідним правилам, нормам, не просто встановленим державою, а таким, які мають міцні культурні, історичні, релігійні основи в житті суспільства, особливо в часи переосмислення соціальних цінностей. На такому розумінні права заснована європейська традиція поняття правової держави, в правове поле якої прагне увійти Україна.

Проблема підготовки юридичних кадрів має багато аспектів. Головний з них - співвідношення різних складових частин процесу освіти, які утворюють систему з різних галузей знань. Межі та обсяг вивчення кожної з них відображають навчальні плани та засновані на них робочі навчальні плани, графіки навчальних занять, які розробляються кожним вищим навчальним закладом. Вони включають в себе: загальноосвітню, юридичну, та іншу підготовку. Співвідношення напрямів визначає мету навчання, яка формує основне завдання вищого навчального закладу - підготувати фахівця з достатнім рівнем знань в юриспруденції, здібного кваліфіковано вирішувати різного роду юридичні питання, що відображатиме сутність вищої освіти.

Поставлені перед тим чи іншим вищим навчальним закладом завдання передбачають нелегку, копітку роботу щодо вдосконалення системи загальноосвітніх дисциплін, виважений підхід до включення в навчальні плани нових дисциплін. З метою оптимізації та інтеграції навчального процесу необхідно запроваджувати нові форми навчання з використанням науково-технічних засобів. Необхідно також враховувати погляди студентів на процес навчання, для того щоб він не був формальним, а цікавим, захоплюючим, оскільки врешті-решт, він створюється для студентів. Таким чином, ми наближаємо юридичну освіту до її споживача.

Необхідно повною мірою уявляти соціальні вимоги до фахівця, що їх зумовлюватиме ринкова економіка і ринкове середовище взагалі. Це питання дуже важливе, оскільки багатьом юристам, що отримали диплом, потрібно буде знову більш досконало вивчати ту чи іншу галузь права залежно від того, в якій структурі, державній чи приватній вони працюватимуть. Таким чином, юридичні вищі навчальні заклади, видають диплом фахівця в галузі права, який можна назвати базовим, а освітній ступінь бакалавр права, розглядати як першу сходинку навчання. Друга сходинка навчання – це професіоналізація, що завершується присвоєнням випускникові ступеня магістра права, тобто особа здобуває повну юридичну освіту. Подальше навчання може відбуватись в аспірантурі, яке завершується публічним захистом дисертації у певній галузі права. Отже, подальше навчання відбувається за ознаками спеціалізації.

Світовий досвід показує, що така модель є універсальною. В умовах ринкової економіки успіх спеціаліста в значній мірі залежить і визначається можливостями його адаптації до соціально-економічного середовища, яке швидко змінюється. Сучасний юрист повинен мати необхідні якості, які б дозволили йому утриматись на робочому місці в умовах жорсткої конкуренції на ринку юридичних послуг. Перш за все це:

- мобільність, динамізм, вміння активно діяти в умовах, що постійно змінюються та швидко на них реагувати, самостійність в прийнятті правильних рішень та відповідальність за прийняті рішення;

- використання та напрацювання різноманітних навичок правозастосовної діяльності;

- націленість на самоутвердження в умовах конкуренції;

- відданість загальнолюдським цінностям;

- знання національної правової культури, правових традицій, національного менталітету та правосвідомості українського народу;

- принциповість у відстоюванні своєї обґрунтованої законної позиції.

Для набуття названих якостей необхідно дотримуватись таких вимог:

- націленість студентів на отримання необхідних знань передбачених навчальними планами;

- зацікавленість у навчанні (надання студентам можливості вибору різних видів гуманітарної підготовки, спеціалізації);

- викладення дисциплін фахівцями, які мають необхідну кваліфікацію, практичний досвід роботи, постійно працюють над їх вдосконаленням.

Отже, для здобуття фахової освіти і практичної підготовки майбутні юристи мають набути ґрунтовних знань, відповідної професійної підготовки, мати високу правосвідомість, чітке розуміння своєї відповідальності за долю людей, здатні ефективно впливати на зміцнення правопорядку в державі.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

*Устименко А.С.,
магістрантка Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Інтеграція України в європейське товариство викликає необхідність удосконалення формування юридичних вмінь майбутніх юристів. Нашій країні потрібні висококваліфіковані кадри, які мають змогу впроваджувати в національну юридичну практику міжнародні стандарти прав людини, усвідомлювати шкідливість тих чи інших правових норм. Тому на сучасному етапі особливо важливо визначити особливо важливі проблеми формування правової культури майбутніх юристів.

Перш за все варто відзначити, що правова культура включає в себе не лише розвиток нормативних та індивідуально нормативних актів, а й також рівень розвитку всього права, всієї правової діяльності, правової свідомості.

Особливістю фаху юриста є складний та тривалий пошук справедливого рішення. Дуже часто це викликає значні труднощі. Якщо юрист буде керуватись лише буквою закону та нехтувати національним духом права, він може не побачити об'єктивної істини в праві та вдатися до такого правового інструментарію, який не схвалюється суспільством [2]. Тож для процесу формування правової культури майбутнього юриста особливо важливим є врахування національного права свого народу.

Кожен напрям юридичної діяльності вносить свою специфіку в формування правової культури її представників, виступає основою формування особливого виду правової культури, характерних для представників тих чи інших юридичних спеціальностей. Межі професійної правової культури будуть розширюватися, якщо в майбутньому юрист буде заміщувати багато посад [4].

Правова культура юриста сприяє об'єктивному розв'язанню юридичних конфліктів, які доволі часто можуть траплятися у професійній діяльності майбутнього юриста [1].

Формування правової культури майбутнього юриста залежить від рівня формування в нього певних правових цінностей, ідеалів в процесі навчання в вищому навчальному закладі. Саме в процесі навчання засвоюється соціальний досвід, формується емоційно-ціннісне ставлення до дійсності [6].

Зайцева А.В. в роботі «Особливості формування правової культури юристів в сучасних умовах» звертається до концепції П. Юркевича, який зауважував, що для формування високого рівня правової культури особистості її слід озброювати такими знаннями, які всебічно розвивають особистість і здатні робити людину твердою в переконаннях та такої, що має чуттєві та розумові потреби [5].

Отже, в складних умовах трансформації українського суспільства майбутньому кваліфікованому юристу необхідно спрямувати власну правову культуру на розв'язання глобальних суспільних проблем: побудови правової держави України, утвердження верховенства права, а також врахування національного права свого народу.

Література

1. Аксьонова О.М. Правовиховний вплив юридичних клінік на формування правової культури майбутніх юристів [Електронний ресурс] / Аксьонова О.М. – Режим доступу: http://sn-jurid.crimea.edu/arhiv/2013/26_2_p1_law/001_aks.pdf.

2. Богатирьова Г.А. Актуальні проблеми формування правової культури майбутніх юристів [Електронний ресурс] / Богатирьова Г.А. – Режим доступу: <http://intkonf.org/bogatirova-ga-aktualni-problemi-formuvannya-pravovoyi-kulturi-maybutnih-yuristiv/>

3. Боровська Г.С. П. Юркевич про філософію виховання (правовий аспект)/ Г.С. Боровська // Науковий вісник Львівського університету внутрішніх справ. – 2008. – № 2. – С. 1–7.

4. Дьоміна О.С. Правова культура як основа демократичного, правового розвитку українського суспільства / О.С. Дьоміна // Часопис Київського університету права. – 2005. – № 1. – С. 38–41.

5. Зайцева А. В. Особливості формування правової культури юристів в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Зайцева А. В. – Режим доступу: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo06/part_1/8.pdf

6. Луцький І.М. Проблеми формування правової культури майбутніх юристів в умовах становлення правової держави в Україні [Електронний ресурс] / Луцький І.М. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2008/16.pdf.

УПРОВАДЖЕННЯ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ СУДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРАВООСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «РОБОТА ПРАЦІВНИКА АПАРАТУ СУДУ ОЧИМА СТУДЕНТІВ» ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ

*Швидка Олена Михайлівна,
Апеляційний суд Полтавської області,
Полтавський юридичний коледж
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Одним із основних чинників системи підготовки фахівців в галузі права виступає тісний взаємозв'язок з практикою. Оскільки саме у процесі отримання практичних знань та навичок відбувається змістовне наповнення компонентів образу професії новим значенням, збагачується досвід, формується стійке ставлення до обраної професійної діяльності, спостерігається загальна тенденція усвідомлення професійних ролей у період навчання у вузі [1, с. 15]. Необхідність упровадження в судах розробленої авторкою представленої наукової роботи правоосвітньої програми на тему: «Робота працівника апарату суду очима студентів» є одним із напрямів комунікаційної діяльності суду, що обумовлюється практичними потребами системи судових та правозастосовних органів України, логікою розвитку юридичної науки.

Мета програми: ознайомити студентів із структурою Апеляційного суду Полтавської області; посадовими обов'язками та безпосередньою роботою працівників апарату суду; сформуванню уяву студентів про роботу судової системи з середини; допомогти студентам визначитися з майбутнім місцем роботи.

Завдання програми: Перший етап (тиждень) Ознайомити студентів з роботою:

- ✓ Керівника (заступників керівника) апарату суду – який відповідно до ч. 3 ст. 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» несе персональну

відповідальність за належне організаційне забезпечення суду, суддів та судового процесу, функціонування Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи [2] ;

- ✓ Помічника голови суду (заступника голови суду), помічника судді – до основних посадових обов'язків яких відноситься: вивчення матеріалів справ, підбір актів законодавства та матеріалів судової практики, необхідних для розгляду конкретної судової справи, участь у попередній підготовці судових справ до розгляду, підготовка проектів запитів, листів, іншої документації, пов'язаної з розглядом конкретних справ, підготовка проектів судових рішень, інших процесуальних документів, які приймаються під головуванням судді;
- ✓ Відділів забезпечення діяльності судових палат (начальників відділів, секретарів суду, секретарів судового засідання) – основними завданнями яких є забезпечення належних умов для роботи судових палат; ведення обліково-статистичної документації щодо розгляду цивільних і кримінальних справ та контроль за рухом справ; ведення судової статистики, забезпечення підготовки аналітичних довідок, аналізів та узагальнень з питань судової практики; забезпечення організації та проведення судових засідань та ін;
- ✓ Відділу діловодства та роботи зі зверненнями громадян (начальника відділу, головного та провідний спеціалістів відділу) – основними завданнями якого є забезпечення організації діловодства та контроль за виконанням встановлених правил роботи з документами в апараті Апеляційного суду Полтавської області з моменту їх надходження чи створення в суді до відправлення або передавання в архів;
- ✓ Відділу служби судових розпорядників (начальник відділу, судові розпорядники) – основними завданнями якого є забезпечення додержання особами, які перебувають у суді, встановлених правил, забезпечення виконання учасниками судового процесу та іншими особами, які перебувають в залі судового засідання, розпоряджень головуючого в судовому засіданні.

Другий етап (тиждень) Самостійне опрацювання студентами нормативно-правової бази щодо освітньо-кваліфікаційних вимог до працівника апарату суду, їх прав, обов'язків та відповідальності, відповідно до посадових інструкцій. Серед яких, виокремлюють: Конституцію України, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Інструкцію з діловодства у місцевих загальних судах, апеляційних судах областей..., затверджену наказом Державної судової адміністрації України №173 від 17.12.2013 року, Положення про апарат Апеляційного суду Полтавської області, положення про структурні підрозділи апеляційного суду, посадові інструкції та ін.

Третій етап – (один день) Проведення круглого столу з метою підбиття підсумків реалізації програми. Під час заходу студенти – учасники програми мають презентувати для своїх однокурсників роботу суду за відповідними

напрямами, більш детально зупинитись на посадах працівників, з якими вони співпрацювали на першому етапі.

Четвертий етап Зворотній зв'язок, шляхом заповнення студентами анкети. В анкетуванні взяли участь 60 студентів. На перше питання «*Чи є новою та корисною для Вас інформація отримана від участі у програмі?*» 51 студент відповів «Так», 6 студентів зазначили, що інформація для них не була цікавою та корисною (*це радше зумовлено помилковим вибором професії юриста*) та 3 особам було важко визначитись із відповіддю (*останнім складно уявити роботу апарату суду у зв'язку недостатністю знань у цій сфері*).

На питання «*Чи є у Вас бажання працювати в судових органах?*» 35 респондентів зазначили, що мають таке бажання, 9 – не планують працювати в судах та 16 студентів ще не визначились з подальшим місцем роботи (*це радше зумовлено помилковим вибором професії юриста*). На питання «*Чи є у Вас бажання проходити виробничу практику в судових органах?*» 35 респондентів надали позитивну відповідь, 11 студентів не мають такого бажання (*це напевно зумовлено іншою профільною зацікавленістю студентів, наприклад, прокуратура, адвокатура, нотаріат, поліція*) та 14 ще не визначились (*напевно останнім складно уявити роботу апарату суду у зв'язку недостатністю знань у цій сфері*). Слід відмітити, що практична підготовка є важливою складовою програми правничої освіти і спрямована на формування первинних умінь та практичних навичок правозастосування. Практична підготовка здобувачів правничої освіти здійснюється шляхом проходження практики [3]. Після реалізації даної програми 21% студентів випускного курсу даного навчального закладу обрали місцем проходження практики суди Полтавської області.

В роботі круглого столу взяли участь: керівник апарату суду, помічник голови суду, начальник відділу судових розпорядників, прес - секретар суду на правах модератора, завідувач юридичного відділення, викладачі та студенти Аграрного коледжу управління і права Полтавської державної аграрної академії. Під час роботи круглого столу були розставлені акценти щодо роботи працівників апарату суду. Учасники з'ясували, які структурні підрозділи є в Апеляційному суді Полтавської області суді, які кваліфікаційні вимоги висуваються до тих чи інших працівників суду, які права та обов'язки є у працівників апарату суду та за що вони несуть відповідальність. Майбутні юристи дізналися, на заміщення яких саме вакантних посад у судах вони матимуть право претендувати, після закінчення коледжу.

Маємо надію, що дана модель програми дійсно була цікавою та корисною молоді, допоможе їм в подальшому визначитись з місцем роботи, можливими шляхами досягнення професійних вершин та просто допоможе розібратися в суддівській професії. Означене, цілком узгоджується з вимогами Указу Президента України від 18 листопада 2001 р. № 992/2001 «Про Національну програму правової освіти населення» правова освіта населення полягає у здійсненні комплексу заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття громадянами

обсягу правових знань та навичок у їх застосуванні, необхідних для реалізації громадянами своїх прав і свобод, а також виконання покладених на них обов'язків [4].

Варто наголосити, що правова освіта має важливе значення у вихованні в громадян поваги до закону і прав людини. При цьому обов'язок навчання та виховання майбутньої правової інтелігенції покладено не тільки на навчальні заклади, а й на все суспільство, усі органи державної влади. Одним із найважливіших завдань в Україні є будівництво правової, соціальної, демократичної держави, головними принципами якої повинні бути верховенство закону та дотримання прав і свобод людини. Великого значення набувають правова освіта та правове виховання, які формують свідомість людей і правову культуру.

Отже, правова освіта та правове виховання молоді повинні перебувати в центрі уваги перш за все держави та суспільства. Відтак, вважаємо, що з цією метою має чітко та злагоджено працювати механізм реалізації прав і свобод особистості, об'єктивно даватися оцінка протиправної та кримінальної поведінки осіб, з'ясовуючи при цьому причини правопорушень та шукати шляхи і засоби запобігання їм. Запропонований та упроваджений досвід Апеляційного суду Полтавської області відображений у представленій науковій праці варто розповсюджувати в усіх апеляційних судах України як позитивний приклад поєднання практики та теорії фахової підготовки здобувачів правничої освіти.

Література

1. Ковальчишина Н. І. Зміни у мотиваційній сфері особистості слідчих на ранніх стадіях професіоналізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / Н. І. Ковальчишина. — Харків, 2008. — 22 с.

2. Про судоустрій і статус суддів [Електронний ресурс] : Закон України від 02.06.2016 року № 1402-VIII / Верховна Рада України. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

3. Концепція вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії [Електронний ресурс] : проект. — Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/vishha>

4. Про Національну програму правової освіти населення [Електронний ресурс] : Указ Президента від 18 листопада 2001 р. № 992/2001 / Верховна Рада України. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>.

**Секція 5. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ, РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА
РЕЛІГІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ**

**ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА В КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

*Безкоровайна Лариса Вікторівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри туризму, докторант,
Запорізький національний університет*
*Стан Ольга Степанівна,
студентка напряму підготовки «Туризм»
Запорізького національного університету*

Сучасний процес глобалізації та інтеграції всебічно поширюється, охоплюючи усі ланки і сфери життєдіяльності світового і вітчизняного суспільства. Тому питання гармонійного розвитку особистості майбутнього фахівця туризмознавства, формування його національної свідомості, любові до рідного краю, свого народу, виховання професійної, комунікативної культури на основі опанування історичних, полікультурних, географічних, професійних знань, умінь, а також навичок міжкультурної комунікації, є важливим і актуальним на сьогодні.

Визначено, що професійна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства має соціальне, особистісне, культурологічне, гуманітарне і політичне значення.

Так, соціальне значення полягає у формуванні готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до організації раціонального використання вільного часу людини та розвитку соціально-економічної інфраструктури, що сприяє міжрегіональному співробітництву країн, держав, народів.

Особистісне – полягає у духовному, моральному, інтелектуальному, психологічному і професійному розвитку, формуванні у свідомості майбутніх фахівців з туризмознавства певних ідеалів, зразків поведінки, стилю життя.

Культурологічне значення – у формуванні гармонійно розвиненої особистості майбутнього фахівця з туризмознавства з цілісним науковим світосприйняттям щодо ролі туризму в об'єднанні культури, підвищенні толерантності людей.

Гуманітарне значення полягає у формуванні у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства здібностей для вдосконалення їх особистості, розвитку творчого потенціалу, поширення виднокраю знань.

Гармонізація процесу підготовки фахівців сфери туризму і готелів є однією з цілей Європейського союзу [5]. На сьогодні Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО) [1] як частина міжнародної системи економічних і соціальних класифікацій ООН, є еталонною класифікацією, що слугує організації та впорядкуванню освітніх програм і відповідних кваліфікацій за рівнями і галузями освіти, є результатом узгодження і затвердження 195 країнами-членами ЮНЕСКО. Серед завдань резолюції 36-ї Генеральної конференції країн-членів ЮНЕСКО в 2011 р., якою було затверджено оновлену версію МСКО, встановлено такі: взаємодія з країнами-членами в процесі доведення змісту національних систем освіти у відповідність до МСКО-11; продовження періодичного аналізу МСКО з метою забезпечення відповідності новим тенденціям та змінам в політиці і структурі освіти.

Зважаючи на те, що європеїзація і створення європейської ідентичності на сьогодні є як зовнішньою, так і внутрішньою політикою України, рекомендовано дотримуватись таких умов:

- поширити і деталізувати текст Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, присвячену соціокультурному співробітництву;

- створити умови для подолання мовного бар'єру відповідно до політики мультилінгвізму; скорегувати вітчизняні стандарти освіти згідно принципу «рідна мова плюс дві іноземні» (Барселонський саміт ЄС, 2002 р.); створювати центри перекладів офіційної документації та системи підготовки перекладачів для роботи в структурах та інституціях ЄС;

- долучити Україну до процесу створення єдиного європейського інформаційно-комунікативного простору, що вбачає: запровадження стандартів правового регулювання; підписання договорів, конвенцій, хартій тощо; сумісних технологічних стандартів; розширення доступу та способів обміну інформацією (насичення європейською книжковою, газетно-журнальною і телепродукцією; створення сприятливих умов для роботи в Україні європейських інформаційних агентств, потужного Інтернет-порталу з питань євроінтеграції);

- інтенсифікувати включення української освіти і науки у єдиний освітній, дослідницький простір (запровадження Європейської рамкової кваліфікаційної системи (European Qualification Framework for Lifelong Learning); реалізація принципу «п'ятої свободи», що передбачає вільне пересування знань, студентів, дослідників, започаткування відповідних державних програм; розширення участі в програмі Еразмус Мундус, освітніх програмах Жан Моне, Коменіус, Еразмус, Леонардо да Вінчі, Грунтіг; введення державних програм,

спрямованих на збільшення студентської і викладацької мобільності; у навчальні плани та освітні програми – «європейського виміру»; визнання в Україні документів про освіту, наукові ступені і вчені звання, отримані в країнах-членах ЄС).

- приєднатися до культурного простору ЄС; брати участь у програмах і заходах на зразок «Медіа 2007», «Культура 2007», «Європа для громадян» [3].

З урахуванням теоретичного аналізу наукової та законодавчої літератури, класифікаторів професій [1, 2, 3, 4, 5], зарубіжного досвіду, власних спостережень, а також визначених ключових компетенцій майбутніх фахівців з туризмознавства (соціальних, комунікативних, інформаційних, автономізаційних), нами з'ясовані головні критерії відбору змісту освітнього процесу формування готовності особистості майбутнього фахівця з туризмознавства до професійної діяльності, а саме: безперервність, економічна доцільність, соціоморфність:

- критерій безперервності визначає самостійність і ґрунтується на принципі системності, що містить взаємообумовлене функціонування підсистем, які забезпечують можливість безперервного переходу від одного етапу професійної освіти до іншого;

- критерій економічної доцільності передбачає таку модель змісту освітньої програми підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, що забезпечує задоволення потреби підприємств туристичної індустрії у професійних кадрах необхідної кількості, рівня готовності, з гарантованим ефективним результатом професійної діяльності;

- критерій соціоморфності ґрунтується на принципі соціоморфності [6], суть якого полягає в тому, що освіта в будь-якій країні є унікальною, індивідуальною, адекватною морфній системі соціально-економічних, національно-етнічних, демографічних і культурних відносин. Тож, означений критерій відбору змісту освітнього процесу формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності освіти має відповідати вимогам певного суспільства з урахуванням його історії, культури, традицій; економічних, демографічних, соціогенетичних механізмів, а також національного досвіду розвитку освіти.

Отже, на основі теоретичного аналіз з обраного питання, з'ясувано, що на сьогодні впровадження МСКО в освітній системі України є стратегічним інноваційним заходом, який зажадає перетворення національної освітньої теорії і практики, орієнтиром для оновлення системи вітчизняного освітнього законодавства, що вкрай застаріло і потребує перебудови. З метою прискорення процесів євроінтеграції варто розробити заходи щодо інтеграції України в європейський соціокультурний простір, в якому продукуються спільні ідеї, цінності, змісти.

Література

1. International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08): Structure, group definitions and correspondence tables. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: http://www.ilo.org/global/publications/ilo-bookstore/order-online/books/WCMS_172572/lang--en/index.htm

2. Закон України «Про туризм» із змінами, внесеними згідно із Законом N 222-VIII (222-19) від 02.03.2015, ВВР, 2015, N 23, ст. 158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-15>.

3. Пелагеша Н. Є. Інтеграція України у Європейський соціокультурний простір: стан та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/November09/01.htm>

4. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prof.univ.kiev.ua/prof/home/2010-12-22-00-05-45/2-events/571--2015-2025-.html>

5. Сенін В.С Організація міжнародного туризму. Кваліфікаційні вимоги до певних професій і посад працівників туристичної індустрії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infotour.in.ua/senin15.htm>

6. Субетто А.И. Социоморфность системы образования как критериальное основание квалиметрии страновых образовательных систем // Тезисы Международной конференции-семинара «Сравнение систем высшего образования и сравнительная педагогика (г. Новгород, 26-30 сентября 1994 г.). – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1994. – С. 12-14.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

*Голованьова Юлія Андріївна,
студентка НН Інституту історії та філософії
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

До числа найбільш актуальних і проблемних сторін буття української нації належить геополітичне й культурне самовизначення України у світі. Після проголошення незалежності перед Україною як суверенною державою постала проблема пошуку шляхів інтеграційних процесів в європейські та світові структури. Подальший розвиток євроінтеграційних процесів дедалі більше загострює проблему збереження національно-культурних пріоритетів та перспектив з національною ідентичністю. Саме поняття «національна ідентичність» - почуття в нації єдиного цілого, в особі відмінних традицій, культури, мови і політики. У певному сенсі поява України на світовій політичній арені є одним з наслідків процесу формування нового світового устрою. Тому, на мою думку, готовність до глобалізаційних змін та адекватно реагувати на нові можливості, зокрема, шляхом участі в інтеграційних об'єднаннях, є передумовою подальшого розвитку української державності.

Дискусії про ідентичність у контексті євроінтеграційних і глобалізаційних процесів значно активізувалися останнім часом. Поза всякими сумнівами, новочасна українська нація формувалася за несприятливих обставин. Деякі науковці навіть стверджують, що процес творення української нації не закінчився й досі, позаяк цю націю не об'єднують ані спільна мова, ані спільна історична пам'ять, ані віросповідання – три елементи, визнанні за конститутивні для національної ідентичності [2, с. 289]. Безперечно, ці поділи існують і накладають свій відбиток на сьогодення України, відображаються у політичних позиціях українців, зовнішньополітичних пріоритетах. Але українці ще тільки роблять невпевнені кроки на шляху остаточного самоствердження, зміцнення української нації, відтворення своєї ідентичності, і з цих об'єктивних причин перспектива наддержавності Євросоюзу однозначно не може вирішитися. Україні насамперед необхідно виконати обов'язок перед самою собою, реалізувати плани остаточного самоутвердження як суверенної держави. Ще І. Франко наголошував, що «консолідування якихось вольних міжнародних союзів для досягнення вищих міжнародних цілей... може статися аж тоді, коли всі національні змагання будуть сповнені» [4, с. 279].

Насамперед, інтеграція в європейський простір – це не лише фізичне приєднання до тих чи інших європейських структур, а творення всередині країни сучасних інституцій, які забезпечуватимуть конкурентну здатність економіки, технологій, політичних та освітньо-культурних практик. Найважливішою якістю сучасних держав є їх здатність до інноваційного розвитку, яка, у свою чергу, залежить від характеру політичної, економічної, соціальної і ціннісних систем суспільства. Очевидно, що інтеграція України в європейські структури – це не стільки засвоєння зовнішніх форм європейського життя, скільки вічної культурної та інтелектуальної спадщини, духу творчості [1, с. 125].

Нові тенденції у світовій економіці, жорстка конкуренція на міждержавному рівні ставлять перед нацією завдання, які на сьогоднішній день українська держава вирішити не в змозі, що призведе найближчим часом до глобального відставання, деградації нації. А на тлі посилення сусідів Україна ризикує де-факто втратити суверенітет. Українська держава повинна бути не лише об'єктом євроінтеграційних процесів і глобалізації в цілому, а й суб'єктом, інституцією, здатною чинити супротив економічній чи культурній експансії [5, с. 3].

Отже, європейська перспектива важлива як для України, так і для Європи. Насамперед, потрібна взаємна співпраця. Європейський вибір України – це повернення до нашої національної ідентичності, нагадування того, що ми єдина нація з історією, культурою та спадщиною. Завдяки активізації інтеграційних зусиль, враховуючи зміни усередині Європейського Союзу, Україна має реальний шанс досягти суттєвого прогресу у двосторонніх відносинах. Реалізація найбільш оптимістичного сценарію потребує послідовності євроінтеграційного курсу України та її націленості вирішувати проблеми огляду на пріоритет європейського вибору українського суспільства. Головним при

цьому має бути консолідація українського суспільства, скерована на національну ідентичність та побудова на його ґрунті політичної нації.

Література

1. Андрійчук О. Україна – Європа: тести на сумісність. – К.: Смолоскип, 2007. – 378 с.
2. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність. – К.: Критика, 2005. – 528 с.
3. Денджерфілд М. Європейський Союз і посткомуністична Європа: один підхід чи кілька? // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2008. – № 1. – С.119-139.
4. Ковальова О. О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. – К., 2003. – 340 с.
5. Кримський С. Як Україні зберегти свою ідентичність та одночасно не закритися від іншого світу? // День. – 2000. – 11 жовтня. – С. 4.

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ

*Зленко Наталія Миколаївна,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та соціальних наук
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Поняття ідентичність є складним та багаторівневим феноменом, який вивчається у рамках багатьох соціогуманітарних наук, – філософії, політології, історії, юриспруденції, соціології, психології, культурології, етнології тощо. Стрімко увірвавшись у науковий простір, воно справило ефект революціонізуючого чинника і відтоді виступає як одна з виразних доміант у науковому, політичному, публіцистичному дискурсах. Вперше воно було використано в роботах Дж. Тернера та Е. Еріксона в 60-х рр. ХХ ст., а вже з кінця 70-х рр. цей термін активно входить до обігу соціогуманітарних наук.

Поняттям «ідентичність» передається здатність особи чи групи усвідомлено й адекватно визначати своє місце в соціумі. Через власну ідентичність людина прилучається до універсуму загальнолюдських цінностей – соціально значущих уявлень, понять, форм поведінки. Розширення її повсякденного світу відбувається як завдяки її власним зусиллям, так і через впливи родинного оточення, школи, інших суспільних інститутів.

Кожна історична епоха вибудовує свою ієрархію ідентичностей. Найпоширенішою та найбільш стабільною формою ідентичності є національна ідентичність, що базується на таких групових рисах, як спільність походження,

мови, культури, релігії, обрядів, ритуалів, артефактів, історичної пам'яті, історичної долі тощо.

Національна ідентичність з-поміж усіх інших ідентичностей є найбільш інтеграційною. Інші типи колективної ідентичності можуть накладатися на національну ідентичність або поєднуватися з нею, а вона може їх комбінувати. Відповідно до цього можна виокремити різні види національної ідентичності, структурувавши їх за ідентичними одиницями: за носіями: масова, групова та індивідуальна національна ідентичність; за віком: національна ідентичність молодого, дорослого та сталого покоління; за змістом: національна ідентичність із толерантною установкою на спілкування з іншими народами; етноцентрична ідентичність – перевага надається певній етногрупі; націоналістична ідентичність – домінують національні інтереси й цілі; за метою: досягнута ідентичність – людина сформуvala значущі для неї ідеї, цінності, переконання; невиражена або дифузна ідентичність – людина перебуває в стані невизначеності, схильна до асиміляції, тобто прийняттю традицій, цінностей, норм, мови чужої нації [2, 31-35]. Отже, національна ідентифікація співвідноситься з національною самосвідомістю як елемент і ціле.

Національна ідентичність є предметом всебічної уваги дослідників, які вивчають цю проблему з різних методологічних і теоретичних позицій. Зокрема, це праці зарубіжних вчених Б. Андерсона, В. Бадмаєва, Ю. Габермаса, С. Гантінгтона, Е. Гелнера, Е. Гідденса, Л. Грінфелд, В. Малахіна, Е. Сміта, К. Хюбнера, В. Федотової; С. Шульмана; українських – М. Головатого, Л. Губерського, Т. Воропай, А. Колодій, В. Кременя, І. Кресіної, В. Крисаченка, М. Михальченка, Л. Нагорної, О. Нельги, М. Обушного, Н. Пеллагеші, М. Поповича, М. Степика, О. Шевченко. Водночас, власне соціально-філософський аналіз концепту «національна ідентичність» за умов соціокультурної динаміки у вітчизняній науці не здійснено з належною повнотою та доказовістю.

Зокрема, О. Шевченко у своїх дослідженнях розглядає національну ідентичність у трьох аспектах: 1) як соціально-психологічний результат когнітивно-емоційних та ціннісних процесів ідентифікації людини з національною спільнотою; 2) як мотиваційно-когнітивне ядро національної самосвідомості особистості; 3) як надзвичайно важливий компонент у структурі загальної соціальної ідентичності особистості, невід'ємну частину Я-образу особистості. Вона аналізує національну ідентичність як утворення, розвиток якого відбувається протягом усього життя людини, проходячи в своєму становленні низку фаз, котрі пов'язані з віковими етапами психічного та фізичного розвитку людини [4, с. 6].

В свою чергу, О. Гнатюк визначає національну ідентичність як «комплекс спільних переконань, позицій і вірувань, вироблених у процесі формування окремішності спільноти, який поєднувався з акцептацією політичних прагнень певної політичної групи або акцептацією держави» [1, с. 56].

Специфіка національної ідентичності полягає в тому, що в ній проявляються не тільки зовнішні (соціальні), а й внутрішні (психологічні) риси. Ідентичність кожної національної спільноти можна репрезентувати, насамперед, як її колективну самосвідомість, самовизначення власного образу і змісту самосвідомості, а не як ззовні сконструйований образ «національного характеру». Водночас на колективне самоконструювання образу власної національної спільноти впливають поширені в її середовищі ціннісні уявлення й стереотипи, особливо ті, які змальовують контрастність між «нами» і «ними», «своїми» й «чужими».

Багатогранність форм вияву та інтеграційна суть національної ідентичності реалізуються через функції, які вона виконує. Серед них Л. Нагорна виділяє такі: 1) пізнавальна (когнітивна) функція, яка містить певні етнічні стереотипи та уявлення про характер міжетнічних комунікацій, формуючи сприйняття зовнішнього світу, почуття єдиного громадянства, патріотизму, розуміння національних інтересів; 2) комунікативна (інтеграційна, нормативна) функція, яка забезпечує відповідний ступінь гомогенності і згуртованості соціуму, визначає способи соціальної взаємодії між його членами та механізми соціалізації індивідів; 3) емоційна функція – створює відчуття спільності інтересів, захищеності від ударів долі, причетності до високих культурних цінностей; 4) компенсаторна функція, яка виявляється в певному відшкодуванні втрат, що виникають у процесі стандартизації, виконання індивідом анонімно-казенних функцій, формальних соціальних ролей; 5) ідеологічна функція, яка виникає одночасно з появою націоналізму як ідеології та створює не лише відчуття причетності до історичної долі групи, а й можливості змінювати її; 6) інструментальну функцію, призначення якої полягає у створенні механізму закріплення у свідомості позитивної ідентичності, налаштованості на пріоритет власних цінностей і традицій перед усіма іншими, виховання самоповаги [3, с. 59-63].

У зв'язку із процесом глобалізації, вступом в ЄС і помітним зростанням імміграції у другій половині ХХ ст. принципового значення набуває збереження малими народами своїх національних ідентичностей. Сьогодні, в умовах глобалізованого соціокультурного простору пошук національної ідентичності здійснюється не тільки на раціональному рівні, а й у формі сакрального – світського і релігійного. Україну теж не оминули процеси пошуків національної ідентичності, кризи національної свідомості, конкуренції ідеологій націоналізму та розмитості етнонаціональної політики. Українська національна ідентичність все ще проходить складний і суперечливий процес становлення, який ускладнюється поліетнічністю населення, браком консенсусу стосовно базових цінностей, економічними та соціально-політичними трансформаціями, що спричинили виникнення нової етнополітичної та соціально-психологічної реальності.

Як бачимо, національна ідентичність – надзвичайно важлива структура самосвідомості, яка спричиняє найбільш соціально значущі форми поведінки і

впливає на стосунки між людьми, починаючи міжособистісними і завершуючи міждержавними.

Література

1. Гнатюк О. Прощання з імперією: українські дискусії про ідентичність / О. Гнатюк. – К. : Критика, 2005. – 528 с.
2. Карлова В.В. Державотворчий потенціал національної самосвідомості : монографія/ В.В. Карлова. – К. : НАДУ, 2012. – 396 с.
3. Нагорна Л.П. Регіональна ідентичність: український контекст / Л.П. Нагорна. — К. : ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. – 405 с.
4. Шевченко О.В. Національна ідентифікація як чинник формування елітарної особистості / О.В. Шевченко // Українська еліта та її роль у державотворенні: збірник наукових праць. – К., 2000. – № 1/2 (14). – С. 298-302.

ПЕРЕХОД К СЕКУЛЯРНОМУ МИРОВОЗРЕНІЮ

*Кісяк Валерій Андрійович,
доктор філософських наук,
Сумской государственной педагогической
университет имени А.С.Макаренко*

Процессы секуляризации охватили европейское общество, начиная с Нового времени, и историческое христианство, и без того ослабленное Схизмой и Реформацией, в целом, утратило свою роль универсального мировоззрения. Христианство фактически «отставлено» на периферию культурной жизни Европы. Первый, по-видимому, смелый и дерзкий еще для конца XIX века выпад против христианства был сделан Ф. Ницше, возвестившем миру в «Веселой науке» о том, что «Бог умер», и что вера в христианского Бога не заслуживает доверия. Много способствовала «отмене веры в Бога» книга М. Гюйо «Иррелигиозность будущего» (М., 1909), направленная против теоретиков, отстаивающих «вечную необходимость религии». Анализируя процесс секуляризации, автор убежденно отстаивает мысль о грядущем торжестве безрелигиозного общества. Секуляризировали общество также «Последнее искушение» и другие книги известного греческого антихристианского писателя Казандзакиса Никоса (1885 – 1957). К концу XX века вера в Бога оказалась окончательно подорванной.

Дехристианизирующей культурной силой современного мегасоциума выступает мощное секулярное движение, энергизируемое международными атеистическими и гуманистическими ассоциациями, такими как Американская секулярная коалиция, Британская гуманистическая организация, Международный атеистический альянс и др. Все большее число людей приходят к пониманию того, пишет Р. Докинз в своей книге «Бог как иллюзия» (М., 2008), что вера была основным источником насилия и страдания на протяжении всей истории. Мир был бы намного лучше без христианства. Накопляющееся противостояние христианской и исламской цивилизаций нагнетает ненависть к

носителям иной веры. На этой ненависти паразитируют адепты Иеговы, Христа, Аллаха. Бои во имя этих богов идут многие века. Зачем эти религии смерти?

В конце XX века русскими учеными завершена разработка Единой теории поля, которой доказано существование Мирового Разума, Сверхсознания, что было близко сознанию старославянского ведичества. И новое знание о Мироздании будет основываться на названных космических сверхкатегориях, имеющих силу все организовывать и упорядочивать в обществе людей. Основанные же на ненависти и кровавых постулатах существующие религии (иудаизм, христианство, ислам) должны уйти в историю. Именно религия, говорит Нобелевский лауреат Б. Рассел, является главным препятствием на пути цивилизации, и только убрав это препятствие, человечество сможет быть счастливым.

Чтобы быть счастливым, интеллигентным, нравственным, вовсе не обязательно быть верующим. Потребности в духовности, утешении и вдохновении много больше могут удовлетворяться нерелигиозными средствами – философией, наукой, искусством. Религия, бесспорно, ассоциируется с духовностью. Но очевидно также, что мировоззренческие гуманистические представления, культурные ценности, сфера искусства, нравственные императивы существуют и вне собственно религиозного сознания, носителем и хранителем которого является церковь. Духовность воплощается далеко не только в религиозных взглядах. Она фокусируется прежде всего на смыслежизненных экзистенциальных проблемах человека, основывается на социальном бытии, воплощается в философских, эстетических и нравственных ценностях. Составляющие духовности: добродетельность, сердечность, любовь (любящий своих близких, влюбленный человек – духовен), забота и терпение, «мужество быть собой», труд нравственный, гармония с природой, обществом и самим собой, «благоговение перед жизнью», культура. Необходимо осознать, говорят атеисты, что эта жизнь – единственная. Чтобы она стала более драгоценной, нужно прозреть, сняв с глаз своих затмевающую иллюзорно-религиозную пелену, чтобы увидеть, что человек, и никто иной, является высшей сущностью. Поэтому убывание (и отсутствие) в наше время «религиозной страсти» не обязательно, как пророчат иные религиозные философы, должно вести к распаду личности.

Церковь стала неудержимо понижаться в своем уровне к началу XX века, что было обусловлено давним преобладанием в ней «посюстороннего», земного, возобладавшего, в итоге, над духовным. Церковь в значительной мере приспособилась к профанному миру, обмирщилась, пожертвовала нравственностью в пользу властных и имущественных интересов высшей иерархии, сервильности перед державой, церковного национализма [1, с. 53]. Религиозные темы занимают все меньшее место в жизни цивилизованного человечества. Христианство все более вырождается в форму приличия, которой украшают комфортабельную жизнь. Из отношения человека к Богу ушли качества «жизненной нужды, истовой потребности, экзистенциальной жажды»

(С.С. Хоружий), и это означает не что иное, как переход к секулярному мировоззрению. Из христианства ушла энергетическая сила; от него для европейской цивилизации останутся на некоторое время, лишь афоризмы да максимы, никак не затрагивающие современную жизнь.

Литература

Киселев Г.С. История и ее подобие / Г. Е. Киселев // Вопросы философии. – 2012. – №3. – С. 48 – 58.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ (1991 – 2014 РР.)

*Потапова Олена Богданівна,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри права та міжнародних відносин
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка*

Рух України в напрямку інтеграції до європейської спільноти став проявлятися на початку 1990–х років. Ключовим напрямком політики України було проголошено «повернення в Європу». У Постанові Верховної Ради УРСР від 25 грудня 1990 р. «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин» Уряду було доручено «спрямувати зусилля на забезпечення безпосередньої участі Української РСР у загальноєвропейському процесі та європейських структурах» [1].

В Декларації Європейськими Співтовариствами, що визнали незалежність України, вітався демократичний характер проведення всеукраїнського референдуму і містився заклик до України підтримувати з Європою відкритий і конструктивний діалог, спрямований на забезпечення виконання всіх діючих міжнародних зобов'язань [2].

У 1993 р. Верховна Рада України прийняла постанову «Про основні напрями зовнішньої політики України», в якій була сформульована позиція України щодо ЄС на законодавчому рівні. На цьому етапі головною умовою розвитку співробітництва ЄС ставив підписання Угоди про партнерство та співробітництво (далі – УПС) й виведення з України ядерної зброї і приєднання її до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. В січні 1994 р. у Москві була укладена Угода між США, Росією і Україною про виведення ядерної зброї з України, яка відкрила шлях до підписання УПС і розширення співробітництва між Києвом і Брюсселем [1].

В листопаді 1994 р. держави ЄС прийняли Спільну позицію щодо України, де зобов'язалися підтримати її незалежність, розвивати політичне партнерство, сприяти економічній стабілізації та реформам, інтеграції України в світову економіку [3]. У контексті економічного розвитку України важливе значення мала 48 сесія ГАТТ (Генеральна угода з тарифів і торгівлі), яка відбулася в тому ж році. Вона надала Україні статус держави з перехідною економікою, що дало можливість застосовувати до неї норми та правила ГАТТ/СОТ [2].

У травні 1996 р. Європейський Союз своєю Декларацією щодо України офіційно визнав її країною з перехідною економікою, а не країною з економікою центрального державного планування [4].

17 липня 1997 р. Верховна Рада України ратифікувала Європейську Конвенцію з захисту прав і основних свобод людини [2].

До набуття чинності Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС передбачалося проведення спеціальних зустрічей, які фактично

поклали початок існуванню самітів Україна – ЄС. Ці зустрічі мали проходити на рівні Президента або Прем'єр-міністра України та Голів Ради ЄС і Європейської Комісії у будь-який час, коли цього вимагали обставини [1].

5 вересня 1997 р. відбувся саміт «Україна – ЄС» на найвищому рівні, під час якого було досягнуто повного розуміння щодо необхідності більшої відкритості ринку ЄС для України, зрівноваження структури та обсягів товарообігу між Україною та ЄС [5].

1 березня 1998 р. набула чинності УПС, після її ратифікації всіма 15 державами-членами ЄС. 9 червня 1998 р. розпочало роботу перше засідання Ради з питань співробітництва Україна – ЄС. На цій зустрічі було зроблено заяву українською стороною про бажання укласти з ЄС угоду на зразок Європейської і стати асоційованим членом ЄС.

Важливим продовженням діалогу між Україною і ЄС став другий саміт «Україна – ЄС», що відбувся 15 жовтня 1998 р. у Відні. Незважаючи на досить невизначену позицію ЄС, Україна пішла на поступки щодо виведення з експлуатації ЧАЕС, ввела в односторонньому порядку безвізовий режим для дипломатів країн ЄС [6].

23 липня 1999 р. в Києві відбувся саміт «Україна – ЄС». На ньому були визнані успіхи курсу України на інтеграцію в ЄС, а також підтверджений намір сприяти вступу України у Світову організацію торгівлі [7].

У березні 2001 р. Європарламент ухвалив Резолюцію щодо Спільної стратегії, якою визнав право України стати членом ЄС [8].

15 квітня 2002 р. на засіданні міністрів закордонних справ ЄС у Люксембурзі було прийнято постанову про заплановане ініціювання введення «спеціального статусу сусіда» для України, Білорусі та Молдови. Безпосередньо за Україною статус «сусіда ЄС» було закріплено в жовтні 2002 р. згідно зі схваленим Європейською Радою ЄС документом «Ініціатива щодо нового сусідства» [9].

Правовою основою європейської політики сусідства мали стати Плани дій, які повинні опрацьовуватися спільно з країнами-партнерами. Головний принцип цих Планів дій полягає в тому, що ЄС надає певні стимули в обмін на виконання сусідніми країнами відповідних вимог. Вони визначають спільні завдання, етапи і терміни їх реалізації. Між Україною та ЄС такий План дій було укладено 21 лютого 2005 р. з терміном дії – три роки [9].

Під час саміту «Україна – ЄС», який відбувся 1 грудня 2005 р. в м. Києві, ЄС підтвердив свій намір почати попередні консультації про нову угоду між ЄС і Україною, яка б замінила чинну Угоду про партнерство та співробітництво. У сфері торгівлі та економічних відносин ключовим стало рішення Європейської комісії про надання Україні статусу країни з ринковою економікою. Цей статус був офіційно наданий Україні Радою ЄС 23 грудня 2005 р. [10].

Важливою подією у стосунках між Україною та ЄС стало урочисте підписання Президентом України Віктором Ющенком та Генеральним директором Світової організації торгівлі (далі – СОТ) Паскалем Ламі Протоколу

про вступ України до СОТ. Це відбулося 6 лютого 2008 р. на засіданні Генеральної ради Світової організації торгівлі в Женеві.

3 травня 2009 р. Україна стала учасницею ініціативи ЄС «Східне партнерство», яка є політичною ініціативою і спрямована на зближення східних сусідів – Вірменії, Азербайджану, Білорусі, Грузії, Молдови та України – з Європейським Союзом. Головною метою програми стало створення необхідних умов для прискорення політичної та економічної інтеграції між ЄС і зацікавленими країнами-партнерами [11].

Європейський Союз постійно моніторить ситуацію щодо країн, які отримують від нього кошти на реалізацію затверджених програм. 25 лютого 2010 р. Європарламент схвалив резолюцію про ситуацію в Україні, в якій, зокрема, було визнане право останньої на приєднання до ЄС. Також Єврокомісії було надано мандат для роботи над «дорожньою картою» безвізових подорожей між Україною та країнами ЄС, але це питання стало наріжним каменем у взаємовідносинах України та ЄС. Дуже повільно Україна рухалася у напрямі реалізації програм, узгоджених з союзними інституціями.

На саміті Україна–ЄС, що відбувся 22 листопада 2010 р. в м. Брюссель, було наголошено на важливості прискорення переговорного процесу щодо Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом. Головним результатом саміту стало представлення Плану дій щодо запровадження безвізового режиму, а також підписано Протокол до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС про загальні принципи участі України у програмах Співтовариства, який дозволить Україні брати участь у програмах ЄС у таких сферах як бізнес, підприємництво, енергетика, інформація, комунікація, технологія тощо.

28-29 листопада 2013 р. на саміті Україна–ЄС в м. Вільнюс (Литва) мало відбутися підписання Угоди про асоціацію з ЄС, але цього не сталося. Напередодні заходу, 21 листопада цього ж року Кабінет Міністрів України вирішив призупинити процес підготовки до підписання Угоди з Євросоюзом. У результаті цього в Україні відбулися відомі події загальнонаціонального значення, які призвели до зміни влади.

Оновлене керівництво України не полишало євроінтеграційні прагнення і пішло іншим шляхом. 21 березня 2014 р. у Брюсселі було підписано політичну частину Угоди про асоціацію з Європейським Союзом за участі українського Прем'єр-міністра Арсенія Яценюка. А згодом, 27 червня 2014 р., відбулося підписання економічної (тобто вже повної) Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом. 27 червня 2014 р. президент Єврокомісії Жозе-Мануель Баррозу заявив, що Угода про асоціацію є початком вступу України в ЄС. Вступ до ЄС має відбуватися в кілька етапів: 1) підписання Угоди про асоціацію; 2) включення в офіційну програму розширення ЄС; 3) подання заявки на вступ; 4) отримання статусу кандидата в члени ЄС та 5) вступ до ЄС.

16 вересня 2014 р. вперше в міжнародній практиці відбулася синхронна ратифікація Верховною Радою України та Європейським Парламентом Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [12].

Отже, аналіз нормативної бази показує, що правові засади стосунків України та ЄС є достатньо широкими. На данному етапі основим документом про співпарцю України з ЄС є Угода про асоціацію. Хоча вона не визначає наперед майбутній розвиток їх відносин, у той же час виконання всіх завдань в економічній, політичній і правовій сферах, прописаних в Угоді, зробить успіхи України беззаперечними.

Джерела та література

1. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. – К.: Юрліне, 2001. – С. 61–403.
2. Василенко С. Україна і ЄС : на шляху до спільного Європейського дому. // Нова політика. – 1999. – № 4. – С. 16–20.
3. Соколовський Б. Початок реального зближення. // Політика і час. – 1997. – № 10. – С. 23–26.
4. Угода про партнерство і співробітництво / Що таке Угода про партнерство і співробітництво? – К.: Представництво КЄС в Україні, 1998. – С. 10.
5. Підсумки першого саміту «Україна – ЄС» // Політика і час. – 1997. – № 10. – С. 77.
6. Результати другого саміту «Україна – ЄС». // Голос України. – 1998. – 15 жовтня. – С. 1.
7. Третій саміт «Україна – ЄС». // Урядовий кур'єр. – 1999. – 24 липня. – С. 5.
8. Спільна стратегія ЄС щодо України. // Політика і час. – 2000. – № 3–4. – С. 15–27.
9. Жовква І.І. Стратегічне партнерство України. Теорія і практика. – За заг. ред. академіка НАН України, д.т.н. В.П. Горбуліна – К.: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. – С. 132–135.
10. Кріль М. Україна і Євросоюз: шляхи співпраці. // Педагогічна думка. – 2006. – № 4. – С. 6–7.
11. Східне партнерство [Електрон.ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/east-partnership>
12. Угода про асоціацію між Україною та ЄС [Електрон. ресурс] : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/print142320998_0073029

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЮ

*Рудик Альона Валеріївна,
бакалавр Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

Починаючи з доби Середньовіччя і до сьогодні релігійний чинник продовжує відігравати значну роль. А саме при виробленні засад внутрішньої і зовнішньої політики держави, по-перше, виступає могутнім чинником консолідації, по-друге поглиблює конфлікти, у сфері міжнародних відносин, тобто має значення не тільки на національному, а й міждержавному рівні. Через активну участь церкви в суспільних процесах формується політична свідомість та визначаються ціннісні орієнтири політичного буття, це проявляється у політичних ідеях та їх формуванні, особливо, що стосується євроінтеграції. Проте, на думку Р. Брюейкера та В. Коннора, з урахуванням сучасних реалій можна стверджувати, що можливості інтегративної дії релігії - обмежені. Можливість релігії впливати на інтеграцію на рівні всього суспільства залежить від її розповсюдженості і впливовості в даному суспільстві. Релігія продовжує впливати на підтримання наявних соціальних зв'язків, оскільки вона містить у собі елементи, здатні сприяти цьому процесу, однак точно визначити її місце серед інших факторів соціальної інтеграції досить важко [3; 4].

Для нашої держави сучасна Європа становить інтерес як стратегічного, так і тактичного порядку. Розвиток вітчизняної науки, освіти, релігії, мистецтва нерозривно пов'язані з розвитком європейської культурної традиції. Останнім часом набуває актуальності питання євроінтеграції в Україні, зокрема аспект релігії.

Перш ніж, визначити вплив релігії на євроінтеграцію, доцільно звернутися до дослідження вітчизняного релігієзнавця М. Бабія автора статті «Релігійний фактор в українському суспільстві: сутність, функціональні вияви», де подано кілька визначень поняття «релігійний фактор». Серед них такі: релігійний фактор – «специфічне позначення функціонування релігії та її інститутів у системі соціальних, економічних, політичних та інших відносин; усе, що стосується релігії і інститутів як суб'єктів діяльності в різних сферах суспільного життя»; релігійний фактор – «... функціональний стан і характер взаємозв'язків і взаємодії релігії і її компонентів з об'єктами впливу: суспільством, політикою, культурою, державною владою, націями і т. п.»; «релігійний фактор» у своєму сутнісному вимірі певною мірою розкриває природу, механізм, спрямованість функціонального вияву релігії, її впливу на основні сфери суспільного життя та наслідки, характер цього впливу» [1, с. 3-4].

Ознайомившись з наведеними визначеннями можна чітко усвідомити механізм дії релігії на шляху просування України до Європи. Варто зазначити, що ця дія не є чітким алгоритмом дій та вчинків, а виявляється опосередковано через зміни у суспільному житті, від яких, безпосередньо, і залежить євроінтеграція України.

Рух Української держави у європейському напрямі – процес за своєю об'єктивною сутністю багатоаспектний. Проте нині домінує дещо однобічне бачення євроінтеграції. Сьогодні багато говорять про політичну, економічну, військову інкорпорацію Української держави у європейський контекст. Натомість майже не згадується про місце релігії, мови, моралі, традицій тощо – в реалізації євроінтеграційних аспектів нашої держави. Відсутність належної уваги до духовного виміру євроінтеграції, не лише збіднює та звужує розуміння процесу просування України до Європейського Союзу, але і є його істотною перешкодою.

Звернувшись до історичного минулого, то після поглинання в 1686 р. Московською патріархією Київської митрополії релігійно-церковна сфера українського суспільства зазнала значної модифікації – і не в кращий бік. Розпочалося знищення правил національного православ'я та Української православної церкви.

Трагічною для національного релігійстворення виявилася радянська доба. Упродовж 70-ти років офіційна політика держави була такою, як неприйняття усього релігійного. Атеїстична пропаганда знищила сутність релігії, як такої, і звела її існування до хибного.

Три століття імперського панування на українських землях перервали традицію інтелектуального діалогу між Україною та європейськими державами, котрий вели провідні на той час вітчизняні релігійні центри – Києво-Печерська Лавра, Софія Київська, Почаївська Лавра тощо.

Наслідки тоталітарного комунізму даються взнаки й у новітню добу після відновлення суверенітету Української держави.

Період незалежності України названо періодом національно-релігійного ренесансу, очевидним є значною мірою індиферентне ставлення до релігійно-церковного життя як з боку громадян, так і органів влади.

Державна політика щодо релігії й церкви в Україні є не органічно-діалектичною, а формально-ситуативною. Органи влади або демонструють своє «непересічне» ставлення до релігійних організацій шляхом показової участі власних представників у різноманітних духовно-світських форумах, публічних нагород церковних ієрархів за «видатні заслуги перед суспільством», або ж у певні історичні моменти намагаються умилоствити конфесійні об'єднання численними поступками в обмін на їхню підтримку.

Далі поверхової взаємодії двох суб'єктів суспільного життя (держави та релігійних об'єднань) справа не просувається.

Очевидно, що Україні на шляху просування до Європи явно не вистачає Помісної Православної Церкви – могутньої духовно-ідейної опори Українського народу у справі розбудови громадянського суспільства та зміцнення авторитету нашої держави на міжнародній арені. Така церковна структура, дійсно, спроможна і в сучасному світі бути захисником національних інтересів та справжнім виразником патріотичних почуттів своєї нації. Важливо, що розуміння ролі релігійних чинників є у різних політичних сил України [2].

Отже, в Україні релігія є дійсно важливим чинником, що суттєво впливає на вибір зовнішньополітичної орієнтації громадян України. Державі потрібно більше приділяти увагу питанню релігії, а особливо в аспекті євроінтеграції.

Література

1. Бабій М. Релігійний фактор в українському суспільстві: сутність, функціональні вияви // Наукові записки. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – № 14. – С. 3-13.
2. Богатирьова Р. Національний прагматизм, або Есей про майбутнє України // Дзеркало тижня. – 2007. – № 3 (632). – 27 січня-2 лютого.
3. Брюбейкер Р. Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання в новій Європі / Роджерс Брюбейкер; [пер. з англ.]. – Львів. Кальварія, 2006. – 280 с.
4. Коннор В. Коли сформувалася нація? / В. Коннор // Націоналізм. Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера. Антологія; [2-ге вид.; упор. О. Проценко, В. Лісовий]. – К. Смолоскип, 2006. – С. 301-307.